

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Daniel Vrábel

**Trestný čin zneužití postavení v obchodním styku
(§ 255a trestního zákoníku)**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 1. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 180.204 znaků včetně mezer.

Daniel Vrábel

V Praze dne 31. 1. 2020

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé práce, doc. JUDr. Bc. Tomáši Gřivnovi, Ph.D., za to, že se ujal vedení mé práce a poskytl mi množství cenných připomínek a poznatků. Rovněž bych rád touto cestou poděkoval své rodině a přítelkyni za neutuchající podporu během celého studia.

Obsah

Úvod.....	6
1. Právní zakotvení.....	8
1.1 Materiální a formální prameny současné právní úpravy	8
1.2 Historie a vývoj právní úpravy	10
1.2.1 Tunelářský paragraf.....	10
1.2.2 Konkrétní novelizace samotného znění skutkové podstaty	11
1.3 Skutková podstata trestného činu zneužití postavení v obchodním styku dle ust. § 255a trestního zákoníku.....	14
1.3.1 Zákaz konkurence.....	14
1.3.2 Subjekt.....	15
1.3.8 Právnícká osoba jako pachatel.....	17
1.3.9 Postavení subjektu ve společnostech.....	18
1.3.10 Totožnost či podobnost předmětu činnosti.....	19
1.4 Uzavření smlouvy na úkor podnikatele, podnikatelů nebo jejich podniků	21
1.4.1 Uzavření smlouvy.....	21
1.4.2 Popud k uzavření smlouvy	23
1.4.3 Vymezení úkoru	24
1.4.4 Podnik a obchodní závod.....	26
1.5 Vztah s trestným činem porušení povinnosti při správě cizího majetku dle ust. § 220 a § 221 trestního zákoníku.....	28
1.5.1 Objekt	28
1.5.2 Subjektivní a objektivní stránka	30
1.5.4 Subjekt.....	31
1.5.5 Jednočinný souběh.....	33
1.6 Unijní a mezinárodní rozměr.....	34
2. Nejasné výkladové otázky a navazující judikatura	37
2.1 Šíře výkladu uzavření smlouvy	37
2.2 Vztah prospěchu a škody	40
2.3 Vymezení prospěchu	43
2.4 Totožnost či podobnost předmětu činnosti společností.....	44
2.5 Postavení pachatele ve společnostech a účastník na podnikání	47
2.6 Odlišnosti jednoosobních společností	48
2.7 Judikatorní výklad úkoru	49
2.7.1 Demonstrativní výčet úkorného jednání.....	50
2.7.2 Výklad úkoru	52

2.8	Trestněprávní odpovědnost koncernů.....	52
2.8.1	Vztah mezi mateřskou a dceřinou společností	55
3.	Komparatistika a exkurs do právní úpravy na Slovensku.....	58
3.1	Materiální a formální prameny Slovenské právní úpravy	58
3.2	Slovenská kriminologická data.....	60
3.3	Zákaz konkurence ve slovenském trestním právu	61
4.	Zhodnocení efektivity stávající právní úpravy a úvahy de lege ferenda	64
4.1	Kriminologická data a latentní kriminalita	64
4.2	Obchodněprávní a trestněprávní zákaz konkurence	67
4.3	Subsidiarita trestní represe ve věci uplatnění trestní odpovědnosti.....	69
4.4	Určitost a kritika samotné skutkové podstaty	70
4.5	Připuštění jednočinného souběhu s trestným činem porušení povinnosti při správě cizího majetku.....	71
4.6	Důraz na totožnost či podobnost zápisu stejného předmětu činnosti	72
4.7	Ochrana hospodářské soutěže.....	73
4.8	Evidence skutečných majitelů a zpráva o vztazích	74
	Závěr.....	75
	Seznam zkratk	76
	Seznam použitých zdrojů	77

Úvod

Vysoká společenská závažnost a nízký zájem odborné veřejnosti. I tak by šel popsat trestný čin zneužití postavení v obchodním styku. Navzdory tomu, že se jedná o trestný čin postihující hospodářskou kriminalitu, tak se mu kupodivu nedostává příliš zájmu ze strany odborné praxe. I v soudní praxi se vyskytuje spíše zřídka ve srovnání s jinými trestnými činy zařazenými do hlavy VI. zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Do povědomí veřejnosti, snad nejen té odborné, se dostal především při procesu přijímání trestního zákoníku, kdy vlastně z důvodu snahy o jeho vypuštění se o jeho smysluplnosti rozhořela bouřlivá debata, která skončila jeho prakticky identickým převzetím ze zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon do současného trestního zákoníku.

Rozhodně to ale neznamená, že by se jednalo o zanedbatelný trestný čin. Jedná se o společensky nebezpečné jednání, které má mnohdy za následek mnohamilionové škody a v krajních případech je způsobilé přivodit i zánik celých společností. Touto prací bych proto rád v prvé řadě zhodnotil efektivitu stávající úpravy, provedl rozbor judikatorního výkladu nejasných otázek a pokusil se navrhnout změny samotné skutkové podstaty, aby tak byly zájmy společnosti lépe chráněny.

Zároveň provedu i komparatistiku naší právní úpravy trestného činu zneužití postavení v obchodním styku s právní úpravou Slovenskou. Po prostudování trestních zákoníků evropských států totiž rychle zjistíme, že Česko a Slovensko jsou jediné dva státy, které mají v právních rádech zakotveny takovou právní úpravu. Proto jako stěžejní cíl celé práce vidím snahu o odpověď na otázku, zda tento trestný čin není snad jen reliktem dob dávno minulých, porevolučního období, kdy byla akcentována snaha o ochranu národních podniků před managementem, a v dnešní společnosti již není způsobilý ochrany těchto společenských vztahů.

Z důvodu absence obdobné úpravy v zahraničí, vyjma Slovenska, není bohužel možné využívat cizí odborné zdroje a posoudit tak, zda rozhodovací praxe zahraničních soudů či odborná veřejnost dovodily odlišné odpovědi na stěžejní otázky. Na rozdíl od trestného činu zneužití informace v obchodním styku, se kterým sdílel po dlouhá léta totožné ustanovení, není k nalezení relevantní právní úprava ani na unijní úrovni. Navzdory tomu se pokusím odpovědět na zásadní otázky, především ve vztahu ke koncernům, ochraně konkurenčního prostředí, a zhodnotit, zda aktuální změny trestního práva a obchodního práva, především v podobě zřízení evidence skutečných majitelů či širší trestní odpovědnosti právnických osob, mají vliv

na snižování latentní kriminality, která je u tohoto trestného činu odhadována na tisíce případů ročně.¹

Trestný čin zneužití postavení v obchodním styku se ve své podstatě skládá ze série běžných obchodních transakcí, které ale v součtu vytváří škodlivý stav, proto se jedná typicky o trestný čin, který klade značné nároky na orgány činné v trestním řízení. Práce je tedy vedena snahou o osvětlení hranic oddělujících aprobebované chování v hospodářském prostředí od reprobovaného, aby tak nedocházelo ke kriminalizaci běžných obchodních jednání, ale protiprávní transakce tzv. „bílých límečků“ byly postihovány. Jak uvádí Jelínek, hospodářská kriminalita má za následek mnohdy značné materiální a nevyčíslitelné morální škody, proto věřím, že by jí měla být věnována náležitá pozornost.²

¹ MAREŠOVÁ, Alena, Resortní statistiky - základní zdroj informací o kriminalitě v České republice, str. 49.

² JELÍNEK, Jiří, Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část, str. 681.

1. Právní zakotvení

1.1 Materiální a formální prameny současné právní úpravy

V současné době je formálním pramenem trestného činu zneužití postavení v obchodním styku ust. § 255a TZ. Toto ustanovení se vyčlenilo z původního ust. § 255 odst. 2 TZ novelizací provedenou zákonem č. 204/2017 Sb. s účinností od 13. 8. 2017.

Nicméně mylná by byla představa, že to byl až TZ s účinností od 1. 1. 2010, který začlenil tento trestný čin do právního řádu České republiky. Poprvé se tento trestný čin, byť v mírně odlišném znění, objevuje v našem právním řádu již krátce po sametové revoluci. A sice již od 1. 1. 1992, kdy je uveden v život jako ust. § 128 odst. 2 starého trestního zákona díky novelizaci provedené zákonem č. 557/1991 Sb.

Samotné ust. § 128 starého trestního zákona existovalo i v předrevolučním období, ale těžko můžeme uvažovat o, byť omezené, kontinuitě, když se jednalo v letech 1962 až 1990 o trestný čin dodávky výrobků a prací zvláště vadné jakosti. Už jen samotný objekt, který u tohoto trestného činu představoval ochranu odběratelů výrobků a služeb socialistických a dalších organizací před vadnými výrobky a službami, je zcela odlišný od společenských vztahů, které chránilo znění ust. § 128 odst. 2 starého trestního zákona a z důvodu pouze drobných změn v průběhu let stále chrání současné znění ust. § 255a TZ.

Materiálním pramenem, tedy jak právní teorie uvádí určitým společensko-historickým kontextem, ve kterém právo vzniká,³ byla obava, že dojde k nežádoucímu vyvádění majetku ze státních podniků ze strany zaměstnanců, kteří tak budou činit ve prospěch jimi ovládaných společností.

Bylo by ale chybou domnívat se, že ochrana majetku obchodních společností před jeho vyváděním za strany managementu je hlavním a jediným účelem tohoto trestného činu. Na základě systematického zařazení trestného činu mezi trestné činy hospodářské, postížitelnosti takového vyvádění trestnými činy zpronevěry, podvodu a porušování povinnosti při správě cizího majetku, a důvodové zprávy, která uvádí: *„Speciální formou tohoto ustanovení pak je postih jednání, vyplývajících z povolání nebo postavení téže osoby u dvou nebo více konkurenčních firem. Zákaz zastávat takové postavení vyplývá prozatím jen z § 54 zák. č. 104/1990 Sb. o akciových společnostech, ale i v jiných předpisech takový zákaz zakotven není. Z praxe jsou však známy případy, kdy vedoucí pracovníci zejména státních podniků zakládají*

³ GERLOCH, Aleš, Teorie práva, str. 80.

*soukromé společnosti s týmž nebo podobným předmětem činnosti, využívají informace ze své funkce ve státním podniku (např. o zvýšení nebo liberalizaci cen určitého zboží) a zpětným prodejem a koupí mezi podniky státními a soukromými dosahují bezpracně mnohamilionových zisků. K uzavření takových obchodů by však nemohlo dojít, pokud by neexistovala "personální unie" ve vedení takto si konkurujících podniků.“*⁴ dovozují, že je možné uvažovat i tak, že objektem tohoto trestného činu je náležitá kázeň v obchodním styku ve vztahu k zákazu konkurence.

Snaha o vyřešení problematiky zákazu konkurence byla dozajista jednou z hlavních motivací. Jak rozvedeno dále, tak v době přijímání stále nebyl v platnosti zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Zákaz konkurence byl upraven pouze v ust. § 54 zákona č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech, kdy ze znění tohoto ustanovení snadno seznáme, že se jedná o příliš úzce vymezený zákaz. Už jen z toho důvodu, že se omezení vztahuje pouze na členy představenstva, a ne tedy na zaměstnance, společníky či členy orgánů jiných než představenstva. Především se ale zákaz vůbec nevztahuje na osoby v orgánech společností s ručením omezeným.

Tato problematika se dostává do středu zájmu právě společně se změnou uspořádání státu a zavedením tržního hospodářství, tedy v porevolučním období. Samozřejmě nebylo nutné obávat se zjednaní výhody na úkor druhého podnikatele za stavu, kdy bylo ve velké míře jakékoliv soukromé podnikání vyloučeno.

Přijetí této právní úpravy bylo aktuální, neboť se tak dělo jako reakce na skutečné nežádoucí jednání managementu. Vzorovým případem je aféra ve věci papíru, kdy ředitel státního podniku věděl, že dojde od 1. 1. 1991 k vyjmutí papíru jako suroviny z cenové regulace, a tak založil a dal vzniknout soukromé společnosti se stejným předmětem činnosti jako měl státní podnik. Následně v listopadu 1990 uzavřel na jedné straně jako ředitel státního podniku a na druhé straně jako jednatel této společnosti smlouvu o prodeji papíru této soukromé společnosti. Ihned po zrušení cenové regulace prodala soukromá společnost ovládaná ředitelem papír zpět státnímu podniku za cenu vyšší o 3.000.000 Kč, což byl zisk soukromé společnosti.^{5,6}

Na Slovensku se dle Herczega setkáváme s podobným případem, kde nehraje hlavní roli papír nýbrž cukr, tzv. cukrgate.⁷

⁴ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 557/1991 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t1002_02.htm.

⁵ DOLENSKÝ, Adolf, Novelizace trestního zákona 1991, str. 9.

⁶ Podnět poslanců Federálního shromáždění ČSFR: 1152, dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t1152_00.htm.

⁷ HERCZEG, Jiří, Trestní postih zneužívání postavení v obchodním styku, str. 361.

Na tomto místě si dovoluji upozornit na trestný čin zneužití informace v obchodním styku, kdy není dost dobře možné pojednávat o trestném činu zneužití postavení v obchodním styku a nezmínit, alespoň okrajově, právě i samotné zneužití informace. Ust. § 128 starého trestního zákona obsahovalo skutkové podstaty obou těchto trestných činů, stejně tak i navazující znění ust. § 255 TZ. Až s účinností od 13. 8. 2017 dochází k formálnímu rozdělení jednoho ustanovení do dvou samostatných. Dle důvodové zprávy ale nebylo úmyslem zákonodárce cokoliv měnit na stávající právní úpravě: „*Vyčlenění skutkové podstaty trestného činu zneužití postavení v obchodním styku do samostatného ustanovení trestního zákoníku má sloužit přehlednosti a srozumitelnosti tohoto právního předpisu. Změny oproti původnímu ustanovení § 255 odst. 2 TZ jsou navrženy pouze v návaznosti na rozdělení ustanovení na dvě, tedy se zrušením odkazů na původní odstavec první. Kvalifikované skutkové podstaty byly převzaty z původního ustanovení § 255 TZ.*“⁸

1.2 Historie a vývoj právní úpravy

1.2.1 Tunelářský paragraf

Navzdory tomu, že trestný čin zneužití postavení v obchodním styku neprodělal za oněch 27 let, co je účinný (pozn. myšleno v rámci starého trestního zákona a trestního zákoníku), žádné zásadní změny, dokázal se dostat do povědomí jak odborné, tak i laické veřejnosti. Stalo se tak v rámci legislativního procesu při přijímání trestního zákoníku, kdy na podnět poslance ODS Marka Bendy došlo k vypuštění trestného činu zneužití postavení v obchodním styku z návrhu nového trestního zákoníku.⁹ Po schválení návrhu trestního zákoníku, ve kterém absentoval tento trestný čin, došlo k vrácení návrhu Senátem zpět Poslanecké sněmovně, právě z důvodu vypuštění tohoto trestného činu. Poslanecká sněmovna Senát nepřehlasovala, a tak přišlo takřka vniveč desetileté úsilí s přípravou nového trestního zákoníku.^{10, 11}

Od této doby se také setkáváme s označením „*tunelářský paragraf*“, které se užívá více či méně často právě pro ust. § 255a TZ, respektive v té době ještě jako ust. § 255 TZ.¹²

Jak je patrné z lingvistického hlediska, tak ono lidové označení „*tunelářský paragraf*“ působí do jisté míry kontroverzně. Možná právě proto se v politických reáliích nenašel nikdo,

⁸ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 204/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

⁹ Paragraf o tunelování není podle advokátů třeba, dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=924>.

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel, Osnova trestního zákoníku 2004-2006, str. 243.

¹¹ KOCINA, Jan, Nad některými otázkami zneužívání postavení v obchodním styku ve světle trestního zákoníku, str. 306.

¹² HERCZEG, Jirí, Trestní postih zneužívání postavení v obchodním styku, str. 361.

kdo by byl ochoten jakkoli jeho znění radikálně měnit po jeho zpopularizování nešťastným podnětem poslance Bendy, právě z obavy před nařčením z pomoci tzv. „*tunelářům*“.¹³ K úvahám *de lege ferenda* o možném zefektivnění stávající právní úpravy přistoupíme na konci této práce, nicméně již zde považuji za vhodné zmínit, že právě tato pověst trestného činu zneužití postavení v obchodním styku představuje značnou překážku při jakýchkoliv pokusech o modernizaci a zefektivnění právní úpravy.

Je to do jisté míry nešťastné, protože následkem této rigidity je, jak si dále rovněž podrobněji rozvedeme, nedostatečné provázání s obchodněprávní úpravou institutů jako je zákaz konkurence a totožnost či obdobnost předmětů činnosti podnikatelů. Pochopitelně nebylo možné v době schvalování původního znění roku 1991 navázat skutkovou podstatu na zákaz konkurence, protože v té době ještě nebyl obchodní zákoník v platnosti, ale od té doby se toto již změnilo a nevidím důvod, proč je vhodnější vytvářet duplicitní úpravu totožných institutů, navíc s mírně odlišným rozsahem. Vzniká tak duální úprava, což způsobuje v praxi nemálo aplikačních a výkladových obtíží.^{14, 15}

Tato stálost znění trestného činu zneužití postavení v obchodním styku se potvrzuje i po nahlédnutí do trestních předpisů. Od zavedení tohoto trestného činu s účinností od 1. 1. 1992 nedošlo až do zrušení starého trestního zákona ke dni 31. 12. 2009 k jediné novelizaci.

Stejně tak nové znění vymezené v trestním zákoníku v ust. § 255 odst. 2 neprodělalo jedinou změnu. Samotné znění se sice v určitých aspektech, především terminologických, jak uvedeno v další kapitole, od předchozí úpravy odlišuje, ale k žádné zásadní změně nedochází. Teprve po oddělení trestného činu zneužití postavení v obchodním styku do ust. § 255a TZ dochází ke zvýšení trestní sazby trestu odnětí svobody za naplnění podmínek základní skutkové podstaty dle ust. § 255a odst. 1 TZ ze tří let na čtyři léta.

1.2.2 Konkrétní novelizace samotného znění skutkové podstaty

Novelizace samotného znění, které se udály za posledních 27 let, jsou spíše drobnějšího rázu. V prvé řadě došlo přijetím trestního zákoníku k nahrazení pojmu „pracovník“ pojmem „zaměstnanec“. Tím by se mohlo zdát, že došlo i k rozšíření okruhu subjektů tohoto trestného činu, neboť jak uvádí Armstrong, tak zaměstnanec je pracovník, který má se zaměstnavatelem pracovní smlouvu upravující tzv. pracovní poměr. Pracovníci jsou osoby v pracovním poměru na základě jiného právního dokumentu, než je pracovní smlouva. Může se jednat o pracovníky

¹³ HERCZEG, Jiří, *Trestní postih zneužívání postavení v obchodním styku*, str. 364.

¹⁴ HERCZEG, Jiří, *Trestní postih zneužívání postavení v obchodním styku*, str. 362.

¹⁵ TERYNGEL, Jiří, *K výkladu některých znaků skutkové podstaty zneužívání informací v obchodním styku - sebeobchodování*, str. 5.

jmenované, zvolené, osoby pracující dle dohody o provedení práce, dohody o pracovní činnosti či manažerské nebo leasingové smlouvy. Proto je ve výsledku pojem pracovník širší než pojem zaměstnanec.¹⁶

Tato otázka ale zůstává dle mého názoru přinejmenším sporná. Po nahlédnutí do důvodové zprávy se dozvídáme následující: „*U trestného činu zneužití informace a postavení v obchodním styku (§ 253)*¹⁷ osnova upravuje jednak název tak, aby vyjadřoval i samostatnou skutkovou podstatu uvedenou v odstavci 2 a jednak terminologii tohoto odstavce tak, aby odpovídala současným ekonomickým podmínkám a pojmům obvyklým v tržním hospodářství, které používá obchodní zákoník a další civilní předpisy.“¹⁸

Máme se tedy přiklonit k závěru, že došlo k nahrazení slova „pracovník“ termínem „zaměstnanec“, což je ve smyslu zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, *terminus technicus*, se záměrem ničeho neměnit na stávající právní úpravě? Zastávám názor, že ano. Toto by potvrzoval i zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění od 31. 7. 1991 do 28. 5. 1992. Ten totiž nepracoval s pojmem „zaměstnanec“, ale v prakticky totožném významu s pojmem „pracovník“.

Z výše uvedeného důvodu se domnívám, že nejde analogicky dle názoru Armstronga na vymezení pojmů „zaměstnanec“ a „pracovník“ dovodit to, že zákonodárce chtěl na stávající úpravě čehokoliv měnit. A to navzdory tomu, že již od 1. 6. 1994 nepracoval zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, s pojmem „pracovník“. Na vině se jeví být spíše liknavost zákonodárce uvést trestněprávní terminologii do souladu s pracovněprávní terminologií. Bohužel judikatura nedává na tuto otázku zcela jasnou odpověď, když se dozvídáme, že: „*Pracovníkem se rozumí především zaměstnanec.*“¹⁹

Další změnou je zúžení taxativního výčtu možných trestů, kdy účinností trestního zákoníku ubyla výslovná možnost udělit za tento trestný čin peněžitý trest. Na druhou stranu ale základní trestní sazba odnětí svobody dle základní skutkové podstaty nečiní jen tři léta, ale nově až léta čtyři. Udělení peněžitého trestu je ale přirozeně stále možné, a to po splnění podmínek dle ust. § 53 odst. 2 a ust. § 67 TZ.

Vzhledem k charakteru trestného činu zneužití postavení v obchodním styku je pochopitelné rozhodnutí zákonodárce, vynechat výslovné vymezení peněžitého trestu ve skutkové podstatě. Podmínka dle ust. § 67 odst. 1 TZ, tedy podmínka, že pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch,

¹⁶ ARMSTRONG, Michael, Řízení lidských zdrojů: nejnovější trendy a postupy, str. 193.

¹⁷ Pozn. Důvodová zpráva pracovala s návrhem zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, proto bylo číslování paragrafů odlišné od finálního znění.

¹⁸ Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník.

¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 5 Tdo 866/2011.

bude splněna v drtivé většině případů, když toto je hlavní motivace pachatelů pro páchaní trestné činnosti tohoto druhu. Oproti skutkové podstatě TČ zneužití postavení v obchodním styku je zde vymezení zúženo, neboť skutková podstata předvídá jakoukoliv výhodu nebo prospěch, nikoliv pouze majetkový prospěch. Typickým příkladem nemajetkového prospěchu je delší doba splatnosti kupní ceny či možnost splátek kupní ceny. Problematikou prospěchu a výhody se zabývám dále v této práci, v části Nejasné výkladové otázky a navazující judikatura.

Poslední změnou je nahrazení pojmů „podniky a organizace“ pojmem „podnikatelé“. Zde se jedná o čistě terminologickou změnu, v době přijímání novely ust. § 128 starého trestního zákona zákonem č. 557/1991 Sb., nebyl dosud v účinnosti obchodní zákoník, který již pracoval v ust. § 2 odst. 2 s pojmem „podnikatel“. Pro srovnání pojmů vyjdeme z definicí pojmů „podnik“ a „organizace“ jak jsou uvedeny v Právnickém slovníku.

Podnikem se rozumí předmět právních vztahů, jde o určitý nehmotný statek, který je spojován s klientelou. Podnik lze dle autorů Právnického slovníku vymezit jako: „*organizaci provozu, podporující nebo zajišťující výsledek výdělečné činnosti, nebo jako zajištěnou možnost odbytu, které může podnikatel zpeněžit buď vlastní prací, nebo tím, že je přenechá jinému, aby je využil k podporování výdělečné činnosti téhož druhu.*“²⁰ Organizace je poté vymezena jen v obecné rovině: „*Organizace je mnohoznačným pojmem, který vyjadřuje určité uspořádání, řád, systém.*“²¹ Pojem organizace byl dále konkretizován ve výkladových pravidlech starého trestního zákona dle ust. § 89 odst. 16, kde bylo stanoveno, že za organizaci se považuje též dle dnešní terminologie osoba samostatně výdělečně činná. Dnes již toto ustanovení nemá význam, neboť je plně nahrazeno pojmem podnikatel.²²

S přihlédnutím i k výše citované důvodové zprávě se lze přiklonit k závěru, že se rozsah právních vztahů, na které se vymezení trestného činu vztahuje, nemění. Jde tedy o záměr zákonodárce na provázání trestněprávní úpravy s úpravou vymezenou v soukromém právu, legálně definovanou v ust. § 420 a § 421 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Tento záměr lze jen kvitovat.

²⁰ PLÍVA, Stanislav, Podnik, In: HENDRYCH, Dušan a kolektiv, Právnický slovník.

²¹ HENDRYCH, Dušan, Organizace, In: HENDRYCH, Dušan a kolektiv, Právnický slovník.

²² Ust. § 420 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

1.3 Skutková podstata trestného činu zneužití postavení v obchodním styku dle ust. § 255a trestního zákoníku

V obecné rovině se jedná o tzv. *self-trading*²³, neboli v překladu obchodování pro sebe či na sebe. Toto není jen překlad používaný v Česku, termín *self-trading* se vyskytuje i v různých zdrojích na Slovensku ve vztahu k ust. § 265 zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon.^{24, 25}

Objektem trestného činu zneužití postavení v obchodním styku je zájem na rovném podnikatelském prostředí, což se shoduje s tím, ve které hlavě trestního zákoníku je trestný čin vymezen. Alespoň tak je to často v rozhodovací praxi soudů uváděno, nicméně samotný objekt si zaslouží hlubší analýzu, kterou podávám v kapitole 5., bodu Objekt. Pro trestní postih dle kvalifikovaných skutkových podstat dle odst. 2 a 3 je nutné získat alespoň značný prospěch či prospěch velkého rozsahu. Zde se uplatní základní zákonné pravidlo pro výpočet konkrétních hodnot dle ust. § 138 odst. 1 TZ.

1.3.1 Zákaz konkurence

Ihned po přečtení znění ust. § 255a TZ každého dozajista napadne, že se vlastně jedná o postihnutí zákazu konkurence, dnes vymezeného v ust. § 109, § 199, § 441, § 451 a § 710 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, dříve v ust. § 65 a v navazujících ustanoveních obchodního zákoníku. Jenže na druhou stranu je zřejmé, že samotný trestný čin nemá blanketní charakter a výslovně neodkazuje na normy obchodního práva.²⁶

Tím se zároveň dostáváme i k nedostatku současné právní úpravy tohoto trestného činu. Je pochopitelné, že původní znění tohoto trestného činu odkazovací charakter nemělo, vždyť tehdy ještě nebyl obchodní zákoník ani v účinnosti, ale od té doby se mnohé změnilo. S tím souvisí i judikatorně potvrzený fakt, že porušení zákazu konkurence v obchodněprávním smyslu nelze zároveň vnímat jako naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu a vice versa.²⁷ V ust. § 255a TZ se tedy setkáváme s trestněprávní úpravou zákazu konkurence, v něčem podobné té civilněprávní, v něčem nicméně nikoliv.²⁸ Jedná se o nešťastné řešení, když vezmeme v potaz fakt, že smyslem celého trestního práva je poskytovat ochranu na místech, kde není dostatečná či efektivní ochrana jinými normami právního řádu.

²³ ŠÁMAL, Pavel, *Osnova trestního zákoníku 2004-2006*, str. 243.

²⁴ ZÁHORA, Jozef, *Zavádzanie trestnej zodpovednosti za zneužívanie finančného trhu*, str. 211.

²⁵ KURILOVSKÁ, Lucia a Marek KORDÍK, *Trestná zodpovednosť insider – tradingu a jeho sankcionovanie*, str. 92.

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 5 Tdo 592/2013-61.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 5 Tdo 506/2016.

²⁸ Pozn. Například zákaz konkurence dle ust. § 255a TZ se vztahuje i na společnosti.

1.3.2 Subjekt

Subjektem mohou být následující osoby: podnikatel, společník, člen orgánu, zaměstnanec či účastník na podnikání. Nyní jen stručně ke každému subjektu.

Podnikatelem je ten, kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, tolik legální definice dle ust. § 420 odst. 1 OZ. Za podnikatele se nicméně považuje rovněž ten, kdo je zapsán do obchodního rejstříku či disponuje živnostenským oprávněním nebo jiným oprávněním k podnikání dle zvláštního zákona.²⁹

Zde může snadno dojít k tomu, že daná osoba zapsána do obchodního rejstříku vlastně žádnou podnikatelskou aktivitu nevykonává, ať už proto, že se jedná o prázdnou společnost, „skořáčku“ bez jakýchkoliv aktiv, či proto, že byla založena za jiným účelem, než je podnikání. Rejstříkový zákon ale v tomto smyslu hovoří jasně, když ve svém ust. § 42 stanoví obligatorní zápis pro obchodní společnosti a družstva.³⁰ Dozajista je možné setkat se i s případem, kdy je v obchodním rejstříku zapsána jako podnikatel i fyzická osoba, obligatorní zápis je ale vázán na značně vysokou hladinu příjmů vymezených v ust. § 45 rejstříkového zákona, proto se bude jednat spíše o výjimku.³¹

Živnosti dle živnostenského zákona dělíme na ohlašovací a koncesované, kdy ohlašovací se dále dělí na volné, vázané a řemeslné.³² Zákon nestanoví, že by se za podnikatele považovaly jen osoby s určitým druhem živností, proto je třeba považovat za podnikatele každého, kdo disponuje živnostenským oprávněním.

Ony zvláštní právní předpisy jsou kupříkladu zákon o advokacii, zákon o notářích a zákona o tlumočnicích a soudních znalcích a další. Kompletní taxativní výčet činností, které nejsou upraveny živnostenským zákonem, ale zvláštními předpisy, nalezneme v ust. § 3 odst. 2 živnostenského zákona.

V platnosti rovněž zůstává zákonné pravidlo o zahraničních osobách, ať už právnických či fyzických, dle ust. § 3024 OZ. Proto se za podnikatele budou považovat i fyzické či právnické osoby, které jsou podnikateli v zahraničí.

Za společníka považujeme osobu, která uzavřela společenskou smlouvu, zakladatelskou smlouvu, upsala akcie či na ni přešla účast ve společnosti. K tomu může dojít buď v situaci, kdy osoba participuje na založení obchodní společnosti nebo nabyde obchodní podíl, který se pojí

²⁹ Ust. § 421 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1549/2015.

³¹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2609.

³² Ust. § 9 a § 19 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

s obligatorním přistoupením ke společenské smlouvě. Je lhostejné, zda k nabytí dojde přechodem či převodem obchodního podílu.³³

Vymezení obchodních společností nalzáme v ust. § 1 ZOK. Jedná se o veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti, společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti, evropské společnosti a evropská hospodářská zájmová sdružení.

Pro trestněprávní odpovědnost člena orgánu dle ust. § 255a TZ není stěžejní zabývat se v současnosti i minulosti relativně silně diskutovanou otázkou přípustnosti souběhu výkonu funkce člena orgánu a zaměstnance, dnes již vyřešenou ve prospěch možného souběhu.^{34, 35} Zásadní nicméně je, že se může jednat jak o volený orgán, tak i o nevolený orgán, jako například člena valné hromady akciové společnosti. Samozřejmě překážkou není ani zastoupení sui generis v podobě člena statutárního orgánu, jak uvádí Čech.³⁶

Nic navíc nebrání ani jednočlenným orgánům, typicky statutární orgán ve společnosti s ručením omezeným. Tudiž i člen tohoto orgánu, jediný jednatel, bude potenciálně trestně odpovědný.

Zaměstnancem je fyzická osoba, která se zavázala k výkonu závislé práce v základním pracovněprávním vztahu. Tolik zákonná definice uvedená v ust. § 6 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Na zaměstnance nejsou kladeny ve smyslu trestní odpovědnosti k ust. § 255a TZ žádné další požadavky, lze tedy uvažovat o tom, že se může jednat o zaměstnance v libovolné pracovní pozici.³⁷

Samotná objektivní stránka trestného činu zneužití postavení v obchodním styku zapříčiňuje, že se bude a v soudní praxi se také jedná, o zaměstnance na pozici obchodníků, kteří jsou v kontaktu s klienty, ať už stávajícími či potenciálními.³⁸ Právě tito zaměstnanci totiž mohou relativně snadno získat kontakty na zákazníky jako zaměstnanci a následně s nimi obchodovat jako osoby samostatně výdělečně činné, jako se stalo například v případě řešeném rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 5 Tdo 136/2008.

Nejvyšší soud zde konstatoval, že obviněný využil kontaktů, s nimiž jednal v rámci svého pracovního poměru k následnému pokračování své vlastní obchodní činnosti provozované jím jako fyzickou osobou. Odběratelé totiž objednávali a kupovali materiál a zboží od obviněného

³³ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2614.

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 31 Cdo 4831/2017.

³⁵ JANOŠEK, Vladimír, Tabu souběhu funkcí je ta tam..., dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/tabu-soubehu-funkci-je-ta-tam-107491.html>.

³⁶ ČECH, Petr a Petr ŠUK, Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní), str. 21.

³⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2614.

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 5 Tdo 136/2008.

na základě tvrzení obviněného o změně dodavatele na jeho osobu, a tak nepokračovali v obchodní spolupráci se zaměstnavatelem obviněného.

V případě účastníka na podnikání se jedná o relativně širokou množinu osob, do které bude spadat každý, kdo se nějakým způsobem podílí na podnikání ať už fyzické či právnické osoby. Standardně se jedná o externí subjekty, kteří nejsou zaměstnanci, ale stejně tak vykonávají pro podnikatele určité práce. Půjde o různé externisty, jako třeba ostrahu objektů, správce informačních technologií, opraváře či dělnické profese.³⁹ Snad vyjma správce informačních technologií ale těžko uvažovat o situaci, kdy by daná osoba měla právo uzavřít úkornou smlouvu či se o to pokusila. O stejném režimu můžeme ale uvažovat rovněž pro management a zástupce smluvní v podobě advokátů, daňových poradců či zákonné v podobě likvidátorů.

Toto ostatně potvrzuje i judikatura, sic vydaná za staré obchodněprávní úpravy, ale z důvodu přejetí úpravy i do současného právního řádu, stále aplikovatelná: *„Účastníkem na podnikání je podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu fyzická osoba, která se v jakékoli funkci nebo jakýmkoli způsobem podílí na podnikání určitého podnikatelského subjektu, může to být např. manažer provádějící práce na základě manažerské smlouvy nebo externí spolupracovník, vykonávající aktivity na základě smlouvy o dílo, mandátní smlouvy nebo zprostředkovatelské smlouvy a podobně. Z tohoto obecného vymezení vyplývá, že účastníkem na podnikání je nepochybně rovněž zástupce podnikatele, a to ať už na podkladě smluvního nebo zákonného zastoupení, což vyplývá z vymezení jednání podnikatele v § 13 a násl. obch. zák.“*⁴⁰

1.3.8 Právnická osoba jako pachatel

Relativně nově je subjektem tohoto trestného činu i právnická osoba. Z důvodu doslova revoluční proměny ust. § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob s účinností od 1. 12. 2016 dochází k zařazení trestného činu dle ust. § 255a TZ mezi trestné činy, jichž se může dopustit i právnická osoba, přesněji řečeno ho nenajdeme mezi taxativním výčtem trestných činů, jichž se právnická osoba dopustit nemůže.

Dříve to tak pochopitelně nebylo, proto jsou v tomto směru i komentáře neaktuální. Stále se nicméně čeká na první případ, kdy by právnická osoba spáchala tento trestný čin. Alespoň co se týče registrované kriminality, neboť dle justičních statistik dosud není registrován ani jeden takový případ. Z mého pohledu si ani nemyslím, že by byla v případě právnických osob značná latentní kriminalita, na rozdíl od páchání tohoto trestného činu fyzickými osobami.

³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2614.

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 5 Tdo 866/2011.

V judikatuře totiž velkou část řešených případů tvoří zaměstnanci, kteří využívají kontaktů získaných v zaměstnání, aby následně prováděli obchodní činnost sami pro sebe či jimi ovládanou společností. Toto nepřipadá u právnické osoby v úvahu. K situacím, kdy bude právnická osoba členem statutárního orgánu jiné právnické osoby a bude uzavírat obchody ve svůj vlastní prospěch, samozřejmě dojit může a pravděpodobně se i dříve či později s takovým případem setkáme. Byť je tedy možné, aby byla členem statutárního orgánu i právnická osoba, v praxi se nejedná o častý případ, především proto, že se jedná o novinku občanského zákoníku zakotvenou v ust. § 152. Soudní praxe takový případ ve vztahu ke zneužití postavení v obchodním styku dosud neřešila.

1.3.9 Postavení subjektu ve společnostech

Není vůbec nutné, aby měl pachatel stejné postavení v obou subjektech. Nic nebrání tomu, aby byla osoba v jednom subjektu zaměstnanec a ve druhém společník.⁴¹ To je vlastně i častý případ, například ve věci, kde bylo rozhodnuto usnesením Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 5 Tdo 866/2011. Problémem, alespoň z hlediska trestněprávní odpovědnosti, není ani situace, kdy na jedné straně je pachatel sám jako podnikatel, tedy jako OSVČ ve smyslu živnostenského zákona.⁴² Případně situace, kdy v jednom subjektu je pachatel členem statutárního orgánu a ve druhém subjektu je zaměstnancem.⁴³

Stejně tak mohou mít podnikatelé různou formu, na jedné straně může stát kupříkladu akciová společnost a na druhé straně transakce společnost s ručením omezeným.⁴⁴ Aplikace není vyloučena ani v případě, že by na jedné straně stála společnost založená dle práva jiného státu. V praxi to ale bude velmi vzácný případ, už proto, že se nejedná o krok, který by zapříčinil větší zisk, když různé vyvádění zakázek či klientů dokáže dost dobře obohatit i tuzemskou společnost, či obtížnější dohledatelnost pachatele. Většinou totiž bývá celé jednání pachatele vedeno snahou o nenápadnost a zastření škodlivého jednání běžnými obchodními transakcemi, kde přítomnost přeshraničního prvku působí nápadněji.

Mám za to, že vzácnost výskytu přeshraničního prvku u tohoto trestného činu je důvodem, proč neexistuje regulace na úrovni Evropské unie na rozdíl od trestného činu zneužití informace v obchodním styku, který je upraven směrnicí o zneužívání trhu.⁴⁵ Trestný čin dle ust.

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2615.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 5 Tdo 866/2011.

⁴³ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 4 To 597/2002.

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2615.

⁴⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/57/EU ze dne 16. dubna 2014 o trestních sankcích za zneužívání trhu (směrnice o zneužívání trhu).

§ 255 TZ je upraven rovněž na úrovni Evropské rady, a sice úmluvou ETS 130.⁴⁶ Dalším vysvětlením budiž fakt, že dost možná není vůle na evropské úrovni tento trestný čin regulovat jednoduše proto, že dostatečná ochrana je poskytnuta již ve všech vnitrostátních úpravách trestným činem porušení povinnosti při správě cizího majetku či jeho obdobou.

1.3.10 Totožnost či podobnost předmětu činnosti

Zákonné znění vyžaduje, aby podnikatelé měli stejný nebo podobný předmět činnosti. Není přitom rozhodné, zda jsou subjekty ve skutečném konkurenčním vztahu, či zda vůbec nějakou podnikatelskou aktivitu v daném předmětu činnosti vykonávají.⁴⁷ Naplnění skutkové podstaty nebrání, když každý z podnikatelů sídlí a podniká na opačných koncích republiky a jediným předmětem činnosti je pronájem nemovité věci – jednoho domu právě v místě sídla každé společnosti. Vůbec tedy nemusí mezi subjekty existovat konkurenční vztah v intencích soutěžního práva.⁴⁸

Za tímto stojí úvaha zákonodárce, že pokud bychom striktně vyžadovali reálný konkurenční vztah, tak by došlo k tomu, že poškozená společnost by třeba ani nebyla z důvodu závadného jednání druhé společnosti schopna zahájit faktické podnikání či ho dostatečně rozvinout, a tak by nešlo vůbec uvažovat o konkurenčním vztahu. Navzdory tomu, že i toto jednání by bylo v rozporu s objektem tohoto trestného činu, tedy ochranou rovnosti podnikatelského prostředí.⁴⁹ Byť se neztotožňují se závěrem ohledně objektu, tak je třeba uvést, že ne celá právní teorie souhlasí s tímto formalistickým výkladem, kupříkladu Jelínek uvádí opak.⁵⁰ Naproti tomu Šámal ale stojí za názorem, že není skutečně nutné zkoumat konkurenční vztah.⁵¹

Jak již zmíněno v podkapitole Zákaz konkurence, není pro trestní odpovědnost rozhodující, zda dochází zároveň i k porušení obchodněprávních předpisů o nedovoleném konkurenčním jednání. Rozhodující je, že jsou subjekty v daném předmětu činnosti skutečně oprávněny podnikat.⁵² Zde je třeba vypomoci si jiným právním předpisem, a sice zákonem o živnostenském podnikání.

Další příklady a podrobnější rozbor otázky stejné nebo podobné činnosti se věnuje část Nejasné výkladové otázky a navazující judikatura, kapitola IV. Stojí nicméně za zmínku už nyní,

⁴⁶ Convention on Insider Trading.

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2610.

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1640/2005.

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2611.

⁵⁰ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část, str. 714.

⁵¹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní právo hmotné, str. 776.

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 5 Tdo 764/2009.

že tento, z mého pohledu možná až příliš formalistický, požadavek na zápis stejného nebo podobného předmětu podnikání v živnostenském rejstříku vyvolává značné kontroverze a rozporuplné názory. Autoři komentáře k ust. § 255 TZ uvádějí, že pokud by záleželo na faktické činnosti subjektů a netrvali bychom na oprávněnosti podnikat v těchto oborech, tak by byl odstraněn jediný omezující prvek z hlediska širě používání skutkové podstaty a šlo by o nepřípustné rozšíření zákonných mezí daného trestného činu a porušení zásady zákonnosti podle § 12 odst. 1, tedy principu *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*.⁵³

Ztotožňuji se nicméně s názorem Pelikána, že toto tvrzení nemusí nutně odpovídat praxi obchodních společností a obecně podnikatelů.⁵⁴ Předpoklad, že omezujícím prvkem je trvání na zápisu v živnostenském rejstříku místo reálné činnosti je značně rozporné, neboť standardně bude mít podnikatel oprávnění i k výkonu takových předmětů činnosti, které aktuálně nevykonává, pro možný budoucí rozvoj. Jedná se tedy naopak o rozšíření zákonných mezí daného trestného činu.

Dalším argumentem, který zpochybňuje správnost formalistického přístupu k totožnosti či podobnosti předmětu činnosti je fakt, že trestní odpovědnosti se subjekt vcelku jednoduše vyhne, když zúží předmět činnosti, které je oprávněn vykonávat. V totožné situaci, kdy oba subjekty vykonávají fakticky totožné činnosti, ale v jednom případě má tento předmět činnosti zapsán v živnostenském rejstříku jen jeden ze subjektů a druhý tedy vykonává onu činnost protizákonně, tak se sice dopouští potenciálně trestného činu neoprávněné podnikání dle ust. § 251 TZ, kde jsou ale obecně trestní sazby podstatně nižší než u trestného činu dle ust. § 255a TZ, kterého se dopustit nemůže právě z důvodu absence totožného či podobného předmětu činnosti zapsaného v živnostenském rejstříku.⁵⁵

Nicméně ani v tomto případě by osoba jednající v úmyslu způsobit jednomu subjektu škodu a druhý subjekt obohatit neunikla postihu dle trestního práva, dopustila by se totiž porušení povinnosti při správě cizího majetku dle ust. § 220 TZ. Na jednu stranu má tento trestný čin odlišný objekt, jak již vyplývá ze systematického zařazení do hlavy IV. TZ, na druhou stranu se nelze ubránit dojmu, že vlastně dubluje úpravu dle ust. § 255a TZ, jak uvádí i Česká advokátní komora.⁵⁶

⁵³ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2611.

⁵⁴ PELIKÁN, Robert, Trestní právo obchodní z pohledu komercialisty, str. 159.

⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 5 Tdo 764/2009.

⁵⁶ Paragraf o tunelování není podle advokátů třeba, dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=924>.

1.4 Uzavření smlouvy na úkor podnikatele, podnikatelů nebo jejich podniků

1.4.1 Uzavření smlouvy

Navzdory absenci blanketního charakteru ust. § 255a TZ není důvod odchytil se od právní úpravy vymezené v občanském zákoníku, tedy jak obecné úpravy právního jednání dle ust. § 545 an. OZ, tak především úpravy podle ust. § 1724 an. OZ, tedy úpravy závazkových právních vztahů. Smlouvou strany projevují vůli zřídit mezi sebou závazek a řídit se obsahem smlouvy, smlouva je uzavřena okamžikem, kdy mezi sebou strany dojednávají její obsah. Komentář k trestnímu zákoníku toto kontinuálně potvrzoval za doby účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.⁵⁷

V obecné rovině hovoříme o dvou stranách jednání o obsahu smlouvy, a sice o oferentovi a akceptantovi, též oblatovi. Oferent učiní nabídku, která se následně musí dostat do dispoziční sféry akceptanta. Pokud ten vysloví včas v souladu s ust. § 1740 OZ s návrhem souhlas, tak je smlouva uzavřena, oferta byla akceptována. Pakliže ale akceptant přijme ofertu s výhradami či podmínkami, tak se nejedná o přijetí oferty, tedy o uzavření smlouvy, ale o nový návrh, se kterým musí původní oferent vyslovit souhlas. Dalším bodem, který zasluhuje zmínku, je fakt, že pokud je oferta určena více adresátům, kteří se mají stát společně jednou stranou navrhované smlouvy, tak je smlouva uzavřena v okamžiku, kdy poslední z nich vysloví vůli být smlouvou vázán.⁵⁸

Možným výkladovým problémem by mohl být termín použit v ust. § 1740 OZ, tedy že oferta musí být přijata „včas“. Není tomu ale tak, protože při výkladu této neurčité lhůty je možné se opřít o ustálenou rozhodovací činnost Nejvyššího soudu. Ten ve svém rozhodnutí ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012, dovedl následující: *„Z časového určení „bez zbytečného odkladu“ je třeba dovodit, že jde o velmi krátkou lhůtu, již je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či k učinění právního úkonu či jiného projevu vůle, přičemž doba trvání lhůty bude záviset na okolnostech konkrétního případu.“*⁵⁹

S ohledem na další rozhodnutí Nejvyššího soudu, jako jsou rozhodnutí sp. zn. 6 As 1/2008⁶⁰, sp. zn. 9 Afs 20/2010⁶¹ a sp. zn. 9 Afs 21/2010⁶² se jedná o relativně krátkou lhůtu, byť

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2612.

⁵⁸ HULMÁK, Milan a kolektiv, Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054), str. 113.

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012.

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 11. 2008, sp. zn. 6 As 1/2008-48.

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. 9 Afs 20/2010-74.

⁶² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. 9 Afs 21/2010-84.

bude třeba vždy ad hoc posuzovat její skutečnou délku. V zásadě by tato lhůta měla být v rádech dní, maximálně týdnů, v závislosti na okolnostech, především na délce vzájemných dosavadních jednání a zavedené praxi stran.

Tyto závěry, sic přijaté za dnes již neaktuální právní úpravy, jsou stále plně aplikovatelné, neboť nedošlo ani k odklonu zákonodárce od použité terminologie a ani k judikatornímu odklonu. Rovněž důvodová zpráva k občanskému zákoníku uvádí, že dochází k přijetí dosud platné úpravy s výjimkou odstavce 3.⁶³

Závěry budou zcela uplatnitelné jak na právní vztahy podnikatelů, tak i nepodnikatelů, protože právní úprava vymezená v části čtvrté, hlavě první, je aplikovatelná jak pro podnikatele, tak i pro nepodnikatele. Neshledávám validní důvod pro odchýlení se od závěrů dovozených za účinnosti obchodního zákoníku.⁶⁴

Ust. § 1740 odst. 1 OZ vyjadřuje základní zásadu závazkového práva vyplývající již z JGS Nr. 946/1811, obecný zákoník občanský, neboli zkráceně ABGB, a sice zásadu, že absence projevení souhlasu, tedy mlčení či pouhá nečinnost, nemohou vést k uzavření smlouvy oblátem.⁶⁵ V tomto směru je ale dost dobře možné uvažovat o tom, že sám oblát projeví ještě před obdržením oferty vůli ofertu za určitých okolností přijmout i nečinností či mlčením.⁶⁶ Toto vyplývá již ze samotných základů soukromého práva v podobě zásady legální licence.

Samotná smlouva nemusí být uzavřena mezi subjekty, kde je činný pachatel, stěžejní je, v čí sféře se projeví škoda či se měla škoda projevit. Slovy trestního zákoníku na úkor jednoho nebo více podnikatelů nebo jejich podniků.⁶⁷ Úkor se musí již projevit pro existenci trestní odpovědnosti právě u subjektu, kde je pachatel činný. Respektive musí být dán popud k uzavření takové smlouvy, která by byla způsobilá přivodit úkor takové společnosti.⁶⁸ Toto dovodil Krajský soud v rozsudku, který je zajímavý ještě z jednoho hlediska, a sice je zde uvedeno, že na trestní odpovědnosti ničeho nemění fakt, že předmětná smlouva uzavřená mezi subjekty je neplatná dle civilního práva. V daném případě se navíc jednalo o absolutní neplatnost nájemní smlouvy, proto zastávám názor, že stejný závěr, tedy existence trestní odpovědnosti při uzavření neplatné smlouvy, se vztáhne i na méně intenzivní formu neplatnosti, na relativní neplatnost s možností ji namítat dle ust. § 586 OZ.

⁶³ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁶⁴ TOMSA, Miloš, Oddíl první [(§ 269-275)], In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kolektiv, Obchodní zákoník, str. 914.

⁶⁵ Ust. § 863 JGS Nr. 946/1811, obecný zákoník občanský.

⁶⁶ HULMÁK, Milan a kolektiv, Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054), s. 116.

⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2612.

⁶⁸ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 3 To 148/98.

Není ani vyloučeno, aby strany uzavřely smlouvu některým ze zvláštních způsobů uzavírání smluv podle ust. § 1770 až § 1784 OZ. Může se tedy jednat o dražbu, veřejnou soutěž o nejvhodnější nabídku a veřejnou nabídku.

Za uzavření smlouvy se v intencích rozhodnutí Nejvyššího soudu považuje i zrušení smlouvy, neboť i dvoustranný úkon, kterým se mění či ruší dříve uzavřená smlouva zakládající určitý právní vztah, je uzavřením smlouvy, jak dovozuje Nejvyšší soud.⁶⁹ Jedná se o zcela pochopitelný výklad, neboť i kupříkladu ukončení nájemní smlouvy k nebytovým prostorám za účelem jejich uvolnění, aby mohl druhý subjekt vstoupit do nájemního vztahu s vlastníkem prostor, je zcela jistě jednání, které je vůči prvnímu subjektu úkonné, tedy nevýhodné.

1.4.2 Popud k uzavření smlouvy

Odbornou literaturou je termín popud k uzavření smlouvy vykládán spíše extenzivně nežli restriktivně. Setkáváme se s názorem, že se nejedná jen o obdobu podání nabídky, oferty, dle ust. § 1731 an. OZ, k uzavření smlouvy, ale jedná se i o faktickou činnost směřující k uzavření smlouvy. Tedy rovněž o zaslání poptávky, která bude mít za následek zaslání nabídky k uzavření smlouvy, respektive i podnět, ať už verbální či písemný kupříkladu ve formě emailové zprávy, sms zprávy či telefonátu, jehož konečným záměrem je uzavření smlouvy dle ust. § 255a TZ.⁷⁰

S tímto názorem se ztotožňuji, již ze samotného procesu přijímání tohoto trestného činu během roku 1992 lze dovést úmysl zákonodárce neomezovat termínem „popud“ trestní odpovědnost na pouhý zákonem vymezený návrh na uzavření smlouvy. Ve starém občanském zákoníku ve znění do 31. 12. 1992 se totiž nesetkáváme s pojmem popud, ale pouze s pojmem návrh na uzavření smlouvy, a sice v ust. § 43a. Pokud tedy připustíme, že se uplatní na popud k uzavření smlouvy aplikovatelná ustanovení civilního práva, tak dojdeme gramatickým výkladem rovněž k závěru, že termín „popud“ je skutečně nasnadě vykládat spíše extenzivně nežli restriktivně.

Analogicky se zde uplatní rovnaké pravidlo, jaké bylo zmíněno již ve výkladu k uzavření smlouvy. Není rozhodné, zda je popud směřován vůči společnosti, ve které je činný pachatel. Rozhodné je posouzení konečného zvýhodnění, respektive znevýhodnění.⁷¹ Totožný závěr byl dovozen rovněž v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

Otázkou je, zda můžeme aplikovat závěry obsažené v rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 6. 1998, sp. zn. 3 To 289/98, tj. fakt, že na jedné straně

⁶⁹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 4 To 597/2002.

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2613.

⁷¹ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 3 To 148/98.

transakce může stát i sdružení podnikatelů, v dnešní terminologii společnost, tedy subjekt bez právní subjektivity.⁷² Mám za to, že opět bude záležet, shodně jako v řešeném případě, na samotných členech společnosti, pokud se bude jednat o osoby samostatně výdělečně činné a splní další podmínky pro aplikaci trestné odpovědnosti, tak dle mého názoru není uzavření úkorné smlouvy skrz subjekt bez právní subjektivity na překážku, neboť se bude posuzovat způsobilost být subjektem trestného činu zneužití postavení v obchodním styku právě vůči samotným členům society.

1.4.3 Vymezení úkoru

Úkornou, tedy nevýhodnou, smlouvou rozumíme takovou smlouvu, která zvýhodňuje jeden subjekt oproti druhému subjektu. Alespoň takový je výklad soudní praxe. Kupříkladu Nett upozorňuje, že dle výkladu čistě lingvistického se jedná spíše o určitou neoprávněnou výhodu, jedná se ale spíše o otázku v teoretické rovině.⁷³

V praxi byla dovozena nevýhodnost u celé řady transakcí, a byť převažuje nevýhodnost v podobě finanční stránky věci, ne vždy tomu tak musí být.⁷⁴ Detailnímu rozboru této problematiky se věnuji v části Nejasné výkladové otázky a navazující judikatura, kapitola VII., nicméně i zde bych rád zmínil několik případů, kde dovozujeme jejich nevýhodnost. Znak naplnění úkoru byl shledán v situacích, kdy pachatel uzavíral smlouvy na úkor podnikatelského subjektu, kde působil jako zaměstnanec, ve prospěch výkonu vlastního živnostenského oprávnění;⁷⁵ uzavření komisionářských smluv a následné obchodování s cennými papíry;⁷⁶ zpětvzetí žádosti za jeden subjekt a podání totožné žádosti za subjekt druhý;⁷⁷ příliš nízké protiplnění za pronájem reklamních ploch.⁷⁸

Typickým představitelem finanční nevýhodnosti bude nižší kupní cena, či dokonce darování, ať už movité, či i nemovité věci. Takto může být jedné společnosti vlastně i zcela znemožněno podnikání, což bývá nejčastější argument, proč není trváno ve skutkové podstatě trestného činu dle ust. § 255a TZ na reálném konkurenčním vztahu, ale právě na formálním hledisku v podobě stejného nebo obdobného předmětu činnosti dle zápisu v obchodním rejstříku.⁷⁹

⁷² Ust. § 2716 an. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷³ NETT, Alexander, *Nové jevy v hospodářské kriminalitě: sborník z mezinárodní konference konané na Právnické fakultě MU v Brně v únoru 2005*, str. 161.

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2002, sp. zn. 4 Tz 24/2002.

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 5 Tdo 136/2008.

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2002, sp. zn. 4 Tz 24/2002.

⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 5 Tdo 113/2013-I.-79.

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 5 Tdo 268/2012.

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

Nevýhodnou smlouvou může ale být i smlouva, které bezdůvodně opravňuje dlužníka ke splátkám kupní ceny, zavádí dlouhou splatnost nebo je uzavřena s nesolventním dlužníkem.⁸⁰ Rozhodovací praxe shledala nevýhodnost i v případě, kdy podnikatel odstoupil z výběrového řízení s uvedením záměrně nepravdivých skutečností, aby poté mohl dodávat své práce jako člen podnikatelského sdružení, kde se větší mírou podílel na zisku.⁸¹ Dalším případem je účelové odkoupení cenných papírů od společnosti za cenu A a okamžitý prodej třetí osobě za cenu B, která výrazně převyšuje cenu A. Jedná se nicméně o čistě hypotetický případ, který byl poprvé uveden Nejvyšším soudem.⁸² Stejně tak zajímavý je i případ s tematikou nájemních vztahů, kdy společnost A je způsobem úkor, když dá do nájmu společnosti B prostory sloužící k podnikání za symbolickou cenu, a následně společnost B podnajme tytéž prostory společnosti C za výrazně vyšší cenu.⁸³ Úkor je v tomto případě představován ušlým ziskem na vyšším nájmem. Jak tedy plyne z výše uvedeného, tak úkor může představovat jak *damnum emergens*, tak i *lucrum cessans*.

Dalšími nevýhodnými smlouvami jsou i situace, kdy se společnost bezdůvodně zavázala jako směnečný rukojmí za druhou společnost, byť to pro ni bylo nevýhodné a podnikatelsky neospravedlnitelné.⁸⁴ Naproti tomu není spatřována nevýhodnost v povinnosti subjektu vystavit opravné položky v důsledku nevýhodné smlouvy, neboť se jedná pouze o účetní záležitost, a ne přímo o úkor.⁸⁵ Stejně tak nelze automaticky za úkornou považovat takovou smlouvu, kterou dochází k převodu všech práv a povinností plynoucích z leasingové smlouvy na jiný subjekt.⁸⁶ Mohlo by tomu tak ale být, pokud by byl kupříkladu převod podmíněn protiplněním v nepřiměřené výši.

Neztotožňuji se s Pelikánovým názorem, zda vlastně ona nevýhodnost při interpretaci ad absurdum neznamená, že tohoto trestného činu se dopustí každá osoba, která zároveň působí ve společnostech s obdobným či stejným předmětem činnosti, neboť pokud se na trhu objeví zajímavá podnikatelská příležitost, tak se musí vždy daná osoba rozhodnout, za jakou společnost o ni bude usilovat, a tím zákonitě ostatním společnostem způsobí úkor.⁸⁷ Jak patrně z obecných zásad práva a judikatury Ústavního soudu, tak gramatický výklad slouží jen k prvotnímu přiblížení k pravé podstatě a smyslu zákona, nejde proto bez širších souvislostí, teleologického

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

⁸¹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 6. 1998, sp. zn. 3 To 289/98.

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2002, sp. zn. 4 Tz 24/2002.

⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 7 Tdo 1428/2004.

⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 5 Tdo 360/2011.

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 290/2006.

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 Tdo 355/2008.

⁸⁷ PELIKÁN, Robert, Trestní právo obchodní z pohledu komercialisty, str. 159.

výkladu a opory i v materiálních pramenech práva dovodit takový závěr, jaký uvádí Pelikán.⁸⁸ Značným nedostatkem v tomto ohledu nicméně je, jak ostatně uvádí i Pelikán, že není zcela jasné, jaké jednání je vlastně přípustné a jaké nikoliv, když nejsou stanoveny žádné další omezující podmínky vyjma oné nevýhodnosti,⁸⁹ a samotný objekt trestného činu, tedy zmiňovaná snaha o rovné podnikatelské prostředí, je jen těžko chráněn.

Závěrem této podkapitoly je nutné zmínit, že vůbec nemusí dojít ke způsobení úkoru a získání prospěchu. Pokud ale ke způsobení dojde, tak to může odůvodňovat právní kvalifikaci podle kvalifikované skutkové podstaty ust. § 255a odst. 2 či odst. 3 TZ. Pro základní skutkovou podstatu je, jak plyne i z gramatického výkladu, rozhodující úmysl opatřit si výhodu či prospěch a navazující popud k uzavření či samotné uzavření nevýhodné smlouvy.

1.4.4 Podnik a obchodní závod

V souvislosti s přijetím nového kodexu soukromého práva, občanského zákoníku, vyvstala nová otázka, a sice důvod pro ponechání pojmu „podnik“ ve skutkové podstatě trestného činu zneužití postavení v obchodním styku. Při nahlédnutí do již zmíněného občanského zákoníku a do zákona o obchodních korporacích, totiž rychle zjistíme, že pojem „podnik“ bychom zde hledali marně. Mínil tedy zákonodárce něco změnit na širší skutkové podstaty?

Nejprve je nutné zabývat se tím, zda pojem „podnik“, tak jak byl vymezen v ust. § 5 obchodního zákoníku, je totožný s vymezením obchodního závodu dle ust. § 502 OZ. Co se týče historických souvislostí, tak jednoduše zjistíme, že kupříkladu vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937 používá pojmy závod a podnik jako synonyma, konkrétně ust. § 1256.⁹⁰ Navzdory tomu, že tento návrh nikdy nevešel v život jako zákon, především z důvodu historických událostí, tak se stal jedním z inspiračních zdrojů současného občanského zákoníku, což dokládá relevantnost zmiňovaného zdroje.⁹¹

Následně občanský zákoník z roku 1951 používal pojem „podnik“ pro právnickou osobu sui generis, tedy pro subjekt práv, což je zcela neztotožnitelné se současnou právní úpravou. Totalitní občanský zákoník z roku 1964 s pojmem podnik a ani (obchodní) závod nepochybně nepočítal,

⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. III. ÚS 3900/12-2.

⁸⁹ Pozn. Takovou omezující podmínkou by mohl být třeba požadavek způsobit úkor v rozporu se zvláštním právním předpisem.

⁹⁰ Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník: Osnova občanského zákoníka 1937.

⁹¹ FELIX, Roman a André VOJTEK, Návrh nového občanského zákoníku v kontextu 21. Století, dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku-v-kontextu-21-stoleti-74841.html>.

a to až do velké novelizace s účinností k 1. 1. 1992, kdy dochází k samostatné definici pojmu „podnik“ v nově účinném obchodním zákoníku.⁹²

Hlavním důvodem pro odklon od pojmu „podnik“ v oblasti soukromého práva byla dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku snaha o odlišení roviny soutěžněprávní a té soukromoprávní: „*Hlavní důvod představuje stále silnější tlak *acquis* na používání pojmu „podnik“ především k označení osoby, popřípadě i v užším slova smyslu jako soutěžitele; právo Evropské unie však také často používá slovo „podnik“ k vymezení prostoru. Toto vícevýznamové pojmání proniká i do platného práva a různé právní předpisy, zejména z oblasti práva veřejného, chápou podnik různě a nikoli jen v předmětovém slova smyslu, tj. jako objekt práv a povinností.*“⁹³

Největším rozdílem zůstává provázání s podnikatelem, které je odlišné jak v definici podniku, tak v definici obchodního závodu. Nově nemusí být vlastníkem obchodního závodu jen podnikatel, jak předvíдалo znění ust. § 5 obchodního zákoníku, ale může jím být i nepodnikatel, v praxi se bude dle komentáře jednat kupříkladu o dědice, který nabyde v rámci přijetí dědictví obchodní závod, ale sám podnikatelem být nemusí, a závod pouze propachtovává dle ust. § 2349 an. OZ.⁹⁴

Na otázku, zda je tedy nutné dovést trestní odpovědnost osoby za spáchání trestného činu zneužití postavení v obchodním styku, který spáchala na úkor podniku takového dědice, který obchodní závod, v souladu s novou civilněprávní terminologií, nabyl děděním a v současnosti ho pouze propachtovává, je dle mého názoru, především s přihlédnutím k historickému vývoji současné právní úpravy a vůli zákonodárce změnit pojmy primárně z důvodu jasného odlišení, nutno odpovědět ano. Navzdory terminologii implikující vymezení dle dnes již neplatného obchodního zákoníku se přikláním spíše k závěru o možnosti zcela zaměnit ve skutkové podstatě pojem „podnik“ za pojem „obchodní závod“.

V trestním zákoníku nalézáme pojem „podnik“ ještě v jedné skutkové podstatě, a sice v trestném činu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže, ust. § 248 odst. 1 písm. d) - parazitování na pověsti podniku, výrobků či služeb jiného soutěžitele. Zde jsem nicméně v souvislosti s unijním soutěžním právem v závěru o možné zaměnitelnosti pojmů „podnik“ a „obchodní závod“ již zdrženlivější a tato problematika by jistě vyžadovala delší úvahy a argumentaci, což ale není cílem této práce.

⁹² KOUKAL, Pavel, LASÁK, Jan, § 502, In: BÍLKOVÁ, Jana a kolektiv, Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), str. 1774.

⁹³ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁹⁴ KOUKAL, Pavel, LASÁK, Jan, § 502, In: BÍLKOVÁ, Jana a kolektiv, Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), str. 1776.

Na první pohled by se mohlo zdát, že nelze jasně říci, zda se jedná nadále v případě obchodního závodu o hromadnou věc, jak stanovilo výslovně ust. § 5 odst. 2 obchodního zákoníku. Stále to tak nicméně je, jak ostatně dovozuje i důvodová zpráva na základě systematického zařazení definice pojmu obchodního závodu.^{95,96}

1.5 Vztah s trestným činem porušení povinnosti při správě cizího majetku dle ust. § 220 a § 221 trestního zákoníku

Při samotném srovnání znění trestného činu zneužití postavení v obchodním styku s trestnými činy dle ust. § 220 a § 221 TZ, tedy s trestnými činy porušení povinnosti při správě cizího majetku a porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti, se doslova nabízí otázka, zda se vlastně nejedná o obdobnou úpravu, kdy trestný čin dle ust. § 255a TZ kriminalizuje totožné jednání jako trestné činy dle ust. § 220 a § 221 TZ. O totožnost mezi trestnými činy dle ust. § 255a a § 221 TZ očividně jít nemůže z důvodu neshody subjektivní stránky těchto trestných činů, nicméně u úmyslné formy trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku zůstává tato otázka nezodpovězena.

Zástupci České advokátní komory v období přijímání trestního zákoníku zastávali názor, že tyto trestné činy jsou vlastně duplicitní úpravou téhož, jak již zmíněno dříve v této práci, a tudíž je nadbytečná samostatná úprava nyní vymezená v ust. § 255a TZ. Jak ale bylo zmíněno již v části Vývoj právní úpravy, šlo především o politické rozhodnutí, aby zůstal zachován trestný čin, který byl přijímán za zcela odlišných podmínek, než které panují dnes. Podle mého názoru si ale srovnání zasluhuje větší pozornost a zamyšlení se nad tím, zda se skutečně jedná o nadbytečnou a duplicitní právní úpravu.

1.5.1 Objekt

Už ze samotného systematického zařazení trestného činu zneužívání postavení v obchodním styku do hlavy VI. TZ, tedy mezi trestné činy hospodářské, zatímco trestné činy dle ust. § 220 a § 221 TZ jsou řazeny zákonodárcem do hlavy V., mezi trestné činy proti majetku, vyplývá, že se odlišuje objekt obou trestných činů. Sřetává se zde zájem na ochraně hospodářského prostředí před nežádoucím jednáním podnikatelů se zájmem na ochraně

⁹⁵ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁹⁶ KOUKAL, Pavel, LASÁK, Jan, § 502, In: BÍLKOVÁ, Jana a kolektiv, Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), str. 1776.

majetkových práv v nejširším smyslu. Toto by potvrzovala i odborná literatura, například Šámal.⁹⁷

To podrobuje kritice Pelikán, který zastává názor, že u trestného činu zneužívání postavení v obchodním styku se nemůže jednat o zájem na ochraně společnosti před konkurenčním jednáním orgánů či společníků, když samotná skutková podstata neodlišuje, jaké konkurenční jednání je trestné a jaké nikoliv.⁹⁸ Argumentuje, že se vlastně jedná o systematicky špatně zařazený trestný čin, když ve skutečnosti chrání majetek samotných společností. Ve prospěch tohoto názoru by mluvilo to, že skutková podstata nemůže účinně chránit hospodářskou soutěž, když stanoví velmi formální podmínku na obdobný či totožný předmět činnosti ve vztahu k oprávněnosti výkonu podnikání. Jasnou odpověď kupodivu nepodává ani judikatura, kdy záhy zjišťujeme, že se zde setkáváme s určitou rozkolísaností názorů. V řadě soudních rozhodnutí je explicitně stanoveno, že objektem je skutečně ochrana hospodářské kázně,⁹⁹ hospodářské soutěže^{100,101} respektive rovnosti na trhu,¹⁰² ale v často citovaném a významném rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 3 To 148/98, se dovídáme, že: *„Účelem tohoto zákonného ustanovení je ochrana jedné i více organizací, v nichž pachatel působí, před jakoukoli pro tyto organizace nevýhodnou smlouvou, tedy i smlouvou s třetím subjektem stojícím mimo tyto organizace, kdy pachatel z důvodů svého specifického postavení, a tedy určitých informací, by takovou smlouvou znevýhodnil jednu či více organizací, v nichž současně působí.“*

Paradoxně se tedy jedná o jiný názor, než je vyjádřený v již výše citovaném usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 6. 1998, sp. zn. 3 To 289/98, které bylo vydáno stejným senátem stejného soudu a dokonce ve stejném roce. Zajímavou kombinací je poté rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 2000: *„Přesto, že je ustanovení § 128 odst. 2 tr. zák. určeno především k ochraně hospodářské kázně, chrání zároveň majetek jedné z organizací, na jejíž úkor měla být nebo byla smlouva uzavřena. V tomto smyslu vlastně také doplňuje ochranu poskytovanou skutkovými podstatami o trestných činech proti majetku.“*¹⁰³

Podle mého názoru je omezující podmínka v podobě obdobnosti či totožnosti předmětu činnosti nešťastná a těžko můžeme uvažovat o objektu v podobě ochrany hospodářského prostředí, a nikoliv o ochraně majetku společností, kdy navíc musíme vzít v potaz i další

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní právo hmotné, str. 775.

⁹⁸ PELIKÁN, Robert, Trestní právo obchodní z pohledu komercialisty, str. 159.

⁹⁹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 6. 1998, sp. zn. 3 To 289/98.

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2014, sp. zn. 5 Tdo 709/2014-37.

¹⁰¹ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. 40 T 2/2004.

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 5 Tdo 506/2016.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2001, sp. zn. 11 Tz 276/2000.

podmínku v podobě snahy o získání prospěchu či výhody. Kdyby se jednalo o snahu o ochranu hospodářské soutěže, tak by zde žádná taková podmínka být nemusela, plně by stačilo způsobení úkoru či zkoumání konkurenčního vztahu v materiálním slova smyslu. S ohledem na zde uvedené mám rovněž za to, že se jedná o totožný objekt v podobě ochrany majetku společností, respektive fyzické osoby podnikatele, jakkoli nebude v praxi příliš obvyklé, aby pachatel poškozoval sám sebe jako osobu samostatně výdělečně činnou.

1.5.2 Subjektivní a objektivní stránka

Dalším formálním znakem, který si zaslouží srovnání, je subjektivní stránka trestných činů. Již ze samotného názvu trestných činů dle ust. § 220 a § 221 TZ plyne, že mohou být způsobeny buď úmyslným jednáním nebo nedbalostním jednáním ve formě hrubé nedbalosti (*culpa lata*) v souladu s ust. § 16 odst. 2 TZ.¹⁰⁴

U trestného činu dle § 255a TZ se s ničím takovým nesetkáváme. Tento trestný čin je možné spáchat pouze úmyslným jednáním pachatele v souladu se zněním ust. § 13 odst. 2 TZ. Jak již zmíněno v předešlé podkapitole, tak zde mluvíme o tzv. druhém úmyslu neboli obmyslu, protože objektivní stránka překračuje úmysl, pachatel pro spáchání tohoto trestného činu musí usilovat o získání výhody nebo prospěchu pro sebe či pro jiného.^{105, 106, 107}

I při komparatistice objektivní stránky nalezneme poměrně snadno odlišnosti. U trestného činu zneužití postavení v obchodním styku nenalezneme zúžení trestní odpovědnosti pouze na způsobení úkoru, respektive škody, jak zní dikce trestných činů dle ust. § 220 a § 221 TZ, alespoň ve výši nikoli malé, potažmo značné. Na druhou stranu tento rozdíl je spíše kosmetického rázu, protože mi není znám ani jeden případ, kdy by pachatel trestného činu zneužití postavení v obchodním styku způsobil úkor v nižší míře než 25.000 Kč. V případě, že by pachatel způsobil nižší úkor, tak by šlo uvažovat o aplikaci zásady subsidiarity trestní represe, neboť škodlivost by nedosahovala příliš vysoké intenzity.

Ze znění ust. § 255a odst. 1 TZ dále shledáváme, že je třeba aktivní jednání pachatele: „uzavře nebo dá popud k uzavření smlouvy“. Naproti tomu u trestného činu dle ust. § 220 TZ se s tímto nesetkáváme. Samozřejmě se s tím nesetkáváme ani u trestného činu dle ust. § 221 TZ, zde to ale vyplývá již ze subjektivní stránky tohoto trestného činu, kdy lze jen těžko přistoupit na myšlenku omisivního uzavření smlouvy nebo dání popudu k takovému uzavření. Objektivní stránka trestného činu zneužití postavení v obchodním styku svědčí tedy o čistě komisivním

¹⁰⁴ PÚRY, František, § 221, In: ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2201.

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2014, sp. zn. 5 Tdo 709/2014-37.

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1482/2016-I.

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2608.

trestném činu, naproti tomu trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku je jak komisivní, tak i omisivní.

Posledním rozdílem v otázce objektivní stránky těchto trestných činů je poškozená osoba, tedy osoba, které je škoda, respektive úkor, způsobena dle ust. § 43 trestního řádu. Zde je opět širší trestní odpovědnost zakotvena u trestných činů dle ust. § 220 a § 221 TZ, kde se hovoří o „jiném“. Toto je možné chápat i v tom smyslu, že se může jednat o nezúčastněnou třetí osobu, nikoliv přímo o osobu, jejíž majetek pachatel spravuje či opatruje. Mohli bychom uvažovat o situaci zanedbání péče o koryto řeky, které následně přestane plnit svoji funkci a po rozlítí řeky dojde k zaplavení domů v okolí, vlastníci těchto domů by tvořili právě onu skupinu jiných poškozených. Naproti tomu u trestného činu podle ust. § 255a TZ musí být úkor způsoben jednomu nebo více podnikatelům nebo jejich podnikům.

1.5.4 Subjekt

Posledním aspektem formálních znaků trestného činu je subjekt. Ani ten není u srovnávaných trestných činů zcela totožný. Společník společnosti nemůže z logiky věci spáchat trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku. Na první pohled by se tedy mohlo zdát, že se jedná o pádný argument pro existenci trestného činu dle ust. § 255a TZ. Na druhou stranu je ale třeba poznamenat, že společník by i při absenci trestného činu zneužití postavení v obchodním styku musel působit na člena statutárního orgánu, aby úkornou smlouvu uzavřel, a dopustil by se tedy návodu k trestnému činu. Bez postihu, byť hrozícího mírnějšími tresty než u trestného činu dle ust. § 255a TZ, by ale neunikl, v tomto ohledu tedy nesouhlasím s Pelikánem, když uvádí, že společníci uniknou trestní odpovědnosti dle ust. § 220 TZ.¹⁰⁸

Opětovně se zde setkáváme s tím, že vymezení trestní odpovědnosti je širší právě u trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku. Všechny subjekty, které jsou způsobilé spáchat trestný čin podle ust. § 220 TZ, jsou zároveň subjekty způsobilé spáchat trestný čin dle ust. § 255a TZ. Obráceně to ale neplatí.

Lehko je představitelná situace, kdy správce majetku podnikatele účelově vyvádí majetek do své vlastní společnosti, která má ale zcela odlišný předmět činnosti než společnost či fyzická osoba podnikající, od kterých je majetek vyváděn. Tato osoba se dopustí právě trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku, ale z důvodu absence totožnosti formálního zápisu předmětů činnosti, byť reálně samozřejmě může docházet k výkonu podobného předmětu podnikání, nejsou naplněny zákonné znaky trestného činu zneužití postavení v obchodním styku.

¹⁰⁸ PELIKÁN, Robert, Trestní právo obchodní z pohledu komercialisty, str. 160.

Smyslem výše uvedeného bylo naznačit, že nejde tyto dva, respektive tři po započítání i trestného činu dle ust. § 221 TZ, trestné činy bez dalšího zaměřovat, a tedy nelze tvrdit, že jeden z nich je nadbytečný, jak by mohlo plynout právě ze zmíněného prohlášení zástupců České advokátní komory.¹⁰⁹

Zastávám názor, že úprava zneužití postavení v obchodním styku má své místo v právním řádu, jako speciální ustanovení ve vztahu k ust. § 220 TZ. Je ale s podivem, jaký je soudní výklad otázky jednočinného souběhu těchto trestných činů. I na základě vymezení trestných sazeb je zřejmé, že zákonodárce shledává jako společensky více škodlivé takové jednání, při kterém dochází k naplnění skutkové podstaty trestného činu dle ust. § 255a TZ. V základní skutkové podstatě se setkáváme s dvojnásobnou maximální výměrou trestu odnětí svobody, a značně vyšší jsou i trestní sankce v případě kvalifikovaných skutkových podstat.

Toto podporuje i argument, že může dojít k situaci, v praxi pravděpodobně spíše zřídka, kdy dojde pouze ke spáchání trestného činu dle ust. § 255a TZ a nikoliv zároveň dle ust. § 220 TZ.

Takovým případem může být situace, kdy zaměstnanec společnosti A v úmyslu opatřit prospěch společnosti C, kde je jediným společníkem a zároveň i jednatelem, uzavře s klientem B společnosti A smlouvu o poskytnutí služeb nikoliv za společnost A, ale za společnost C. Tímto způsobem se snaží o odlákání klienta B společnosti A a opatření prospěchu společnosti C, řekněme třeba ve výši 20.000 Kč. Pokud by skutečně došlo k poskytnutí služeb společností C, vznikla by společnosti A majetková újma ve výši 20.000 Kč, tedy *lucrum cessans*, došlo by k naplnění skutkové podstaty trestného činu dle ust. § 255a odst. 1 TZ, avšak o trestný čin dle ust. § 220 odst. 1 TZ se jednat nebude z důvodu nedostatečně vysoké škody.¹¹⁰

I kdyby se ale jednalo o plnění ve vyšších cenových rovinách, například 100.000 Kč, tak v případě, kdy by klient B před poskytnutím samotných služeb od smlouvy se společností C odstoupil, dojde k rozdílu v dokonání obou trestných činů. V tomto případě bychom nemohli uvažovat o dokonání trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku, neboť nedošlo ke vzniku žádné škody, došlo pouze k pokusu tohoto činu. K dokonání trestného činu dle ust. § 255a odst. 1 TZ by ale došlo navzdory odstoupení, neboť rozhodující je uzavření smlouvy v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch, nikoliv samotný vznik úkoru.

¹⁰⁹ Paragraf o tunelování není podle advokátů třeba, dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=924>.

¹¹⁰ PŮRY, František, § 220, In: ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2185 a 2186.

1.5.5 Jednočinný souběh

Zajímavou otázkou z mého pohledu je otázka souběhu trestných činů zneužití postavení v obchodním styku a porušení povinnosti při správě cizího majetku. Jednočinný souběh s nedbalostním trestným činem dle § 221 TZ je samozřejmě vyloučen.

V odborné literatuře se můžeme opakovaně setkat s názory, že souběh je možný u TČ dle ust. § 220 a § 255 TZ: „*Naopak je možný jednočinný souběh trestného činu podle § 220 s trestnými činy [...] zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255.*“¹¹¹ nebo „*[...] souběhem trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 s dalšími trestnými činy, např. [...] se zneužitím informace a postavení v obchodním styku podle § 255 apod.*“¹¹² Mám za to, že není sporu o tom, že jednočinný souběh s trestným činem dle ust. § 255 TZ, tedy se zneužitím informace v obchodním styku, možný je, už z toho důvodu, že samotný objekt je odlišný, když zneužití informace v obchodním styku míří na postih osob, které využívají privilegované informace. Nicméně z důvodu roku vydání výše uvedených zdrojů nemusí být situace za stávajícího stavu, tedy po vymezení trestného činu zneužití postavení v obchodním styku do samostatného ust. § 255a TZ, tak jednoznačná. Výše uvedené zdroje jsou navíc skoupé na uvádění konkrétních odstavců, není tedy možné odlišit zneužití postavení a zneužití informace v obchodním styku.

Sice se liší dokonání obou trestných činů, kdy u trestného činu dle ust. § 255a je třeba jen uzavření nebo popud k uzavření smlouvy s určitým úmyslem získat výhodu nebo prospěch, zatímco u trestného činu dle ust. § 220 TZ musí skutečně dojít ke způsobení škody, s ohledem na znění ust. § 255a TZ je ale možné dojít k závěru, že trestný čin vymezený v ust. § 255a TZ je ve vztahu speciality k trestnému činu v ust. § 220 TZ.

Při tomto závěru vycházím z toho, že pokud dojde k získání prospěchu či výhody nelegálním způsobem, tak dochází i ke způsobení škody, ať už ve formě *damnum emergens* nebo *lucrum cessans*, byť ne nutně v totožné míře, neboť náklady každého subjektu na vytvoření zisku se mohou lišit. Proto je možné uvažovat i o jisté duplicitě, kdy je jednočinný souběh vyloučen, navíc s ohledem na jisté problémy s řádným vymezením objektu trestného činu zneužívání postavení v obchodním styku.

Na tuto otázku bohužel neodpovídá ani Šámal ve svém obsáhlém příspěvku z přelomu tisíciletí, kde nicméně dovozuje, že o jednočinném souběhu nelze uvažovat v případě podvodu (dnes dle ust. § 209 TZ) a v případě porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (dnes

¹¹¹ PŮRY, František, § 220, In: ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2196.

¹¹² PŮRY, František, § 220, In: ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2196.

dle ust. § 248 TZ).¹¹³ O těchto závěrech není důvod pochybovat ani za dnešní právní úpravy. Důležitým je dále rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 5 Tdo 1549/2015, kde Nejvyšší soud stanovil, že je přípustný jednočinný souběh trestných činů zneužití postavení v obchodním styku s trestným činem poškození věřitele.¹¹⁴ Argumentace se opírá o odlišný objekt obou trestných činů. Nejvyšší soud ale druhým dechem dodává, že jednočinný souběh s trestným činem podvodu možný není, kdy odkazuje na Šámala.¹¹⁵

Stěžejním je nicméně usnesení Nejvyššího soudu z roku 2004, kde je jednočinný souběh těchto dvou trestných činů připuštěn.¹¹⁶ S ohledem na rozhodovací praxi ve vztahu k trestnému činu zneužití postavení v obchodním styku se k výše uvedenému závěru Nejvyššího soudu stavím značně rezervovaně. Prakticky nikde jinde se totiž nesetkáváme s dovozením jednočinného souběhu s TČ porušením povinnosti při správě cizího majetku, navzdory tomu, že mnohdy by o souběhu šlo uvažovat. Ve světle rozhodnutí Nejvyššího soudu se ale bude třeba přiklonit k závěru, že jednočinný souběh (neboli ideální konkurence) trestných činů dle ust. § 255a a ust. § 220 TZ možný je.¹¹⁷ Mám ale za to, že rozdíly v objektu obou trestných činů nejsou natolik zřetelné, aby bylo možné říci, že se jedná o neměnnou otázku, ke které se v budoucnu rozhodovací praxe nepostaví odlišně právě ve věci jednočinného souběhu.¹¹⁸

1.6 Unijní a mezinárodní rozměr

Trestný čin zneužití postavení v obchodním styku stále uniká regulaci na unijní úrovni. Jedná se o diametrálně odlišnou situaci než u trestného činu dle ust. § 255 TZ, se kterým dříve sdílel pozici ve stejném ustanovení. Úpravu na mezistátní úrovni trestného činu zneužití informace v obchodním styku najdeme jak na úrovni Rady Evropy, zde v podobě Convention on Insider Trading, číslo 130 ze dne 1. 1. 1991,¹¹⁹ tak i na úrovni Evropské unie ve formě Směrnice č. 2014/57/EU o trestních sankcích za zneužívání trhu ze dne 16. dubna 2014.¹²⁰

Tento trend regulace tzv. insider-tradingu a ne tzv. self-tradingu jde na vrub faktu, že u trestného činu dle ust. § 255 TZ je riziko přítomnosti přeshraničního prvku nesrovnatelně větší než právě u trestného činu dle ust. § 255a TZ. U toho by to ani příliš nedávalo smysl, když si lze

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel, Aktuální otázky a judikatura k trestnému činu zneužívání informací v obchodním styku, str. 24.

¹¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1549/2015.

¹¹⁵ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2615.

¹¹⁶ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. 40 T 2/2004.

¹¹⁷ JELÍNEK, Jiří, Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část, str. 338.

¹¹⁸ JELÍNEK, Jiří, Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část, str. 342.

¹¹⁹ Convention on Insider Trading.

¹²⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/57/EU ze dne 16. dubna 2014 o trestních sankcích za zneužívání trhu (směrnice o zneužívání trhu).

jen stěží představit, jak zaměstnanec společnosti uzavírá s potenciálními klienty smlouvy jednající za zahraniční společnost, kterou sám ovládá, namísto české společnosti, ve které je zaměstnán.

Co se týče účelového vyvádění majetku, situace je obdobná. Těžko lze přistoupit na myšlenku, že by pachatel na jedné straně měl záměr, pokud možno nepozorovaně v rámci transakcí, které vypadají jako běžné obchodní transakce, převést majetek společnosti na jinou společnost, kterou ovládá, a na druhou stranu by se jednalo o společnost založenou dle práva cizího státu. Nejde dozajista takové případy vyloučit, ale nebudou příliš časté.

Dalším argumentem, který odůvodňuje, proč neexistuje relevantní právní úprava na unijní úrovni je ten, že ve všech právních řádech států evropské unie, jejichž právní systém bychom zařadili do systému práva kontinentálního, tedy vycházejícího ze základů římského práva, nalezneme právní úpravu, která jednání naplňující v našem prostředí více či méně skutkovou podstatu trestného činu dle ust. § 255a TZ, kriminalizuje.

Na tomto místě bych se rád zabýval obecnou komparativou v rámci Evropské unie. Po vyloučení Irska,¹²¹ Kypru,¹²² Malty¹²³ a Velké Británie,¹²⁴ jako států, jejichž právní řády se, byť částečně, zakládají na common law, tedy na anglosaském systému práva, zbývá 24 států evropské unie. Z těchto 24 států 12 z nich kriminalizaci v příslušných trestních zákonících tzv. insider-trading. Co je ale zajímavější, je fakt, že ve všech těchto zemích je sice jak již zmíněno výše trestné jednání naplňující skutkovou podstatu trestného činu zneužití postavení v obchodním styku, ale pouze v České republice a ve Slovenské republice zakotven zvláštní trestný čin postihující právě jen a pouze tzv. self-trading.¹²⁵

V trestních zákonících ostatních států se setkáváme pouze s trestným činem, který se někdy více a někdy méně podobá trestnému činu porušení povinnosti při správě cizího majetku. Tento trestný čin je taktéž pravidelně řazen v části sdružující trestné činy proti majetku. Najdou se ale i výjimky, a sice v případě trestního zákoníku Slovinska nalézáme rovněž obdobnou úpravu mezi trestnými činy hospodářskými.

Je rozhodně zajímavé sledovat, že navzdory nutnosti prodělat proces přechodu z centrálně řízené ekonomiky na tržní ekonomiku u celé řady států střední a východní Evropy,

¹²¹Member State law – Ireland, dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-IE-lv.do?clang=en.

¹²²Legal System, dostupné z: http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLLegSystem_en/DMLLegSystem_en?OpenDocument.

¹²³ Which law will apply? – Malta, dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_which_law_will_apply-340-mt-en.do?member=1.

¹²⁴ Member State law - England and Wales, dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-EW-lv.do?clang=en.

¹²⁵ Ust. § 265 zákona 300/2005 Z.z, z 20. mája 2005, trestný zákon.

zůstal trestný čin dle ust. § 255a TZ, tedy trestný čin zaveden právě z důvodu privatizací podniků, zachován až do dnešních dní pouze u nás a ve Slovenské republice.

Toto by vyhovovalo oné nálepce „tunelářského paragrafu“, kterou si trestný čin dle ust. 255a TZ vysloužil, a která by měla svědčit o jeho nedotknutelnosti. Relevantní unijní úprava se podle posledních zpráv ani neprojednává a ani se o ní v širších souvislostech neuvažuje. Z důvodů aktuálnějších problémů v souvislosti se současnou právní úpravou trestného činu zneužití postavení v obchodním styku, především tedy jak rozvedeno dále výkladových problémů, reálnou stíhatelností a latentní kriminalitou, mám za to, že unijní úprava není v současnou chvíli prioritou.

2. Nejasné výkladové otázky a navazující judikatura

2.1 Šíře výkladu uzavření smlouvy

Skutková podstata trestného činu zneužití postavení v obchodním styku vyžaduje po pachateli, aby uzavřel či dal popud k uzavření smlouvy na úkor jednoho nebo více podnikatelů nebo jejich podniků. V praxi může vzniknout výkladový problém ve věci šíře pojmání pojmu uzavření smlouvy či dání popudu k uzavření smlouvy, proto bych se v této části rád zaměřil na několik soudních rozhodnutí, na kterých lze ilustrovat pojmání této problematiky soudní praxí. K samotnému procesu kontraktace a popudu k uzavření smlouvy se blíže věnuji v části Právní zakotvení, kapitola IV.

Prvním zásadním judikátem v této problematice je rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 3 To 148/98. V tomto případě šlo v obecných rysech o to, že pachatelka byla zaměstnankyně společnosti A a zároveň byla společnicí a jednatelkou společnosti B. V úmyslu znemožnit další podnikání společnosti A a zajistit převod podnikání na společnost B postupně ukončila nájemní smlouvu na nebytové prostory za společnost A, převedla poskytování telekomunikačních služeb ze společnosti A na společnost B a zájemce o koupi stroje od společnosti A odkázala na společnost B, která jeho poptávku uspokojila. Na první pohled se jedná o značně přímočarý případ. Nicméně tomu tak není, protože ukončení nájemní smlouvy se dělo prostřednictvím dodatku, který „pouze“ změnil dobu, na kterou byla nájemní smlouva uzavřena z doby neurčité na dobu určitou. Pachatelka tedy logicky namítala, že se nejedná v tomto případě o uzavření smlouvy, a navíc správně namítala, že smlouva je absolutně neplatná, neboť absentoval souhlas obce. Soud dovedl, že pojem uzavření smlouvy je třeba vykládat extenzivně, a tak i toto jednání je podřaditelné pod skutkovou podstatu trestného činu dle ust. § 255a TZ. Absolutní neplatnost není pro spáchání tohoto trestného činu na překážku.

Soud dále řešil, zda již samotné jednání o převodu práv a povinností ze společnosti A na společnost B s telefonním operátorem naplňuje skutkovou podstatu tohoto trestného činu. Dovedl, že již zaslání poptávky a navazující jednání naplňují pojem přinejmenším dání popudu k uzavření smlouvy. Posledním zajímavým aspektem bylo výše uvedené odcizení zakázky, které ale soud neshledal bez dalšího trestným. Stalo se tak proto, že společnost A nebyla objektivně schopna zakázku uspokojit – dodavatel ji odmítal dodat další stroje před uhrazením strojů dříve odebraných, proto nebylo ani přejetí zakázky společností B a priori považováno za trestné.

Dalším významným rozhodnutím je usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 6. 1998, sp. zn. 3 To 289/98. V tomto rozhodnutí bylo vyjasněno, že za uzavření úkorné smlouvy je možné považovat jednání, kterým pachatel vezme zpět žádost o účast ve výběrovém řízení, aby následně podal totožnou cenovou nabídku za jiný subjekt, ve kterém je rovněž účasten.

Významné v tomto případě dále bylo, že oním subjektem, který podal rovnakou cenovou nabídku, bylo sdružení podnikatelů dle ust. § 829 odst. 1 starého občanského zákoníku. Soud tedy musel řešit, zda je způsobilým subjektem i subjekt, který nemá dle zákona právní subjektivitu. Bylo dovozeno, že ne. Nicméně fyzické osoby, které se v tomto sdružení sdružují, se považují samostatně každá za organizaci dle ust. § 89 odst. 16 starého trestního zákona. Tento závěr je dle mého názoru aplikovatelný i za současné právní úpravy na jednotlivé členy společnosti v souladu s ust. § 2716 OZ a následující. Společnost navazuje na právní úpravu sdružení, stejně tak nemá právní subjektivitu. Přestože se již ve skutkové podstatě nesetkáváme s pojmem organizace, byl pojem z terminologických důvodů plně nahrazen pojmem podnikatel, jak dále rozvedeno v části Právní zakotvení, kapitole III.¹²⁶

V dalším rozhodnutí se Nejvyšší soud zabýval otázkou převedení podnikatelské aktivity z jednoho subjektu na druhý.¹²⁷ Jednalo se o typické jednání pro tento trestný čin, kdy zaměstnankyně jedné společnosti, která byla společnost oprávněna zastupovat na základě plné moci, založila další společnost, na kterou se telefonáty, písemnými a elektronickými zprávami a využíváním obchodních zástupců snažila převést klienty společnosti, ve které byla zaměstnána. Soud v tomto případě konstatoval typické naplnění skutkové podstaty trestného činu zneužívání postavení v obchodním styku. Nadto odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 5 Tdo 361/2011, kterým bylo stanoveno, že i plná moc zakládá účast na podnikání. Jakkoli to ale bylo v tomto případě nadbytečné, neboť pachatelka byla zaměstnankyní prvé společnosti, nikoliv zástupkyní na základě plné moci. Nadto se sluší dodat, že za stávající úpravy smluvního zastoupení je přesnější obrat, že dohoda o zastoupení zakládá účast na podnikání, neboť samotná plná moc má pouze legitimační funkci vůči třetím osobám.¹²⁸

Výše uvedené jednání není v rozhodovací praxi nikterak ojedinělé, setkáme se s ním i v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 5 Tdo 506/2016. Zde byl pachatel na jedné straně obchodní zástupce společnosti a na druhé straně OSVČ. To s ohledem na výše uvedený případ na trestní kvalifikaci ničeho nemění. Jediným rozdílem bylo, že zde se pachatel

¹²⁶ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 5 Tdo 916/2013-77.

¹²⁸ DÁVID, Radovan, § 441, In: BÍLKOVÁ, Jana a kolektiv, Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), str. 1665.

nesnažil převést celé podnikání, ale jen několik klientů, aby se tak protiprávně obohatil. Za pozornost stojí, že pachatel argumentoval rozdílností obrátů společnosti, u které působil jako obchodní zástupce (vyšší desítky milionů korun českých), a obraty, které měl on sám následkem svého protiprávního jednání (částka lehce přesahující milion korun českých). Nicméně Nejvyšší soud se neztotožnil s touto argumentací, ze které vyvozoval pachatel nutnost aplikovat pravidlo o subsidiaritě trestní represe dle ust. § 12 odst. 2 TZ. Nejvyšší soud poukázal na fakt, že přistoupením na tuto argumentaci, by následně nebylo v mnoha případech vůbec možné trestně postihovat pachatele, kteří se obohatili na úkor významných koncernů a společností s velkými obraty. Přeci jen kdyby zákonodárce shledával, že dostačuje postihovat úkorné jednání, které přinese pachateli jen vyšší majetkový prospěch, tak by například zakotvil přímo do skutkové podstaty, že se vyžaduje způsobení značné škody.

Problematikou, zda zpětvzetí žádosti naplňuje skutkovou podstatu trestného činu zneužití postavení v obchodním styku, se zabýval Nejvyšší soud rovněž ve svém usnesení ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 5 Tdo 113/2013-I.-79. Jedná se o vcelku veřejně známý případ několikamiliardového parku větrných elektráren v Chomutově, kde bylo jednání pachatele nazváno jako učebnicový příklad zneužití postavení v obchodním styku. Ve stručnosti, pachatel vzal zpět návrh na zahájení správního řízení ve věci záměru větrných elektráren, dal souhlas s využitím projektové dokumentace a dalšími podklady druhému subjektu, kde byl pachatel majetkově zainteresován a za tento subjekt pokračoval v uskutečňování projektu.

Odvolací a následně i Nejvyšší soud zde rovněž vyvrátily argumentaci pachatele, že jednal v právním omylu, neboť si údajně neuvědomoval, že by jakkoliv pochybil. V tomto případě se nejedná, jak již zmíněno, o blanketní skutkovou podstatu, povinnost dodržovat zákaz konkurence pro pachatele vyplývala jak z civilního tak i z trestního práva a měl se s ní tedy i vzhledem ke svému postavení seznámit. Jedná se tedy o negativní právní omyl o trestnosti činu, který pachatele neomlouvá v souladu se zásadou „*Ignorantia iuris nocet, neminem excusat.*“

V posledním vybraném judikátu se Nejvyšší soud zabýval otázkou, zda má vliv na trestní odpovědnost pachatelky, v tomto případě předsedkyni představenstva, schválení úkorné smlouvy dozorčí radou.¹²⁹ Šlo o situaci, kdy akciová společnost zcizila prakticky jediné své aktivum společnosti ovládané předsedkyní představenstva této akciové společnosti. Akciová společnost se následně dostala do platební neschopnosti navíc z toho důvodu, že jí byla z kupní ceny, která byla ve výši přibližně 30 % odhadní hodnoty nemovitosti, zaplácena zhruba polovina, a to ještě započtením pohledávek. Členové dozorčí rady byli příbuzní pachatelky.

¹²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2014, sp. zn. 5 Tdo 709/2014-37.

Nejvyšší soud zastal názor, že se jedná sice o uzavření smlouvy podmíněné souhlasem dozorčí rady, který ale byl v tomto případě z důvodu příbuzenských vztahů čistě ve formální rovině, a tedy to ničeho na trestní odpovědnosti pachatelky nemění. Dalším důvodem pro tento závěr byl fakt, že nabyvatel nemovitosti byl založen ještě před rozhodnutím dozorčí rady, přitom pro založení neexistoval vyjma nabytí oné nemovitosti žádný jiný důvod. Samotná kupní smlouva byla navíc absolutně neplatná z důvodu absence jejího schválení valnou hromadou. Vzhledem k argumentaci Nejvyššího soudu ale nemůžeme jednoznačně říci, jestli skutečně souhlas dozorčího orgánu nic nemění na samotné trestní odpovědnosti. V tomto případě byla situace značně specifická příbuzenskými poměry, na druhou stranu těžko si představit situaci, kdy by takové příbuzenské poměry neexistovaly a dozorčí orgán dal i přesto souhlas s extrémně nevýhodným prodejem.

Pro konkretizaci dání popudu či uzavření smlouvy je ještě v rámci tohoto rozhodnutí významné stanovení, že není rozhodné, jestli pachatel přistupoval ke smlouvě s úmyslem získat prospěch velkého rozsahu či značný prospěch. Plně postačí slovy Nejvyššího soudu: *„postačí prokázání úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch, a to bez specifikace její/jeho výše“*. To je zcela pochopitelné, neboť sám pachatel si nemůže být před uskutečněním úkorného jednání vědom, jaký bude jeho prospěch. Alespoň tedy ne ve všech případech, pokud by typicky usiloval o odlákání stálého zákazníka, tak nedokáže posoudit, jak velký obrat a zisk mu tento zákazník přinese v průběhu času.

2.2 Vztah prospěchu a škody

Vztahu prospěchu a škody se věnuje judikatura relativně okrajově, tím spíše je však nutné danou problematiku rozebrat, neboť škoda sice v základní skutkové podstatě není zákonným znakem trestného činu zneužití postavení v obchodním styku, ale v kvalifikované již ano. Přitom nesmíme zapomínat, že se jedná o trestný čin v oblasti hospodářské, tedy se standardně pracuje s vyššími částkami zisků a rovněž způsobených škod. Stejně tak nestačí získat pouze prospěch, ale pachatel musí uzavřít úkornou smlouvu, či k jejímu uzavření dát popud s úmyslem získat prospěch.

Právě úmyslem získat prospěch se zabýval Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 26. června 2002, sp. zn. 4 Tz 24/2002. Toto rozhodnutí lze považovat za ideální ilustraci pojmání prospěchu ve vztahu k subjektivní stránce pachatele. Pachatel, předseda představenstva společnosti A a zároveň společník a zmocněnec společnosti B, velmi zjednodušeně, uzavřel za obě tyto společnosti komisionářské smlouvy. Následně prodával cenné papíry, akcie,

společnosti B společnosti A za cenu C, kdy po uplynutí určité doby prodával tyto akcie zpět společnosti B za cenu D, která byla nižší než cena C.

Společnost B tedy realizovala zisk díky rozdílu kupní a prodejní ceny, ale soud dovodil, že nelze bez dalšího říct, že se jedná o skutek pořaditelný pod skutkovou podstatu trestného činu zneužití postavení v obchodním styku. Ceny cenných papírů totiž vždy, s výjimkou jednoho případu, odpovídaly ceně, za kterou byly cenné papíry ten den obchodovány na Burze cenných papírů Praha. Dále nebylo ani prokázáno, že by převodní smlouvy byly antidatovány, tudíž pachatel nemohl dopředu vědět, jakým způsobem se bude vyvíjet cena cenných papírů. Dále nedošlo vlastně k žádnému zvětšení majetku společnosti B, neboť i když nakoupila společnost B zpět cenné papíry za nižší cenu, tak tato nižší cena byla vyrovnána prospěchem získaným z prvotního prodeje cenných papírů, tedy výsledný stav byl stejný.

S tímto názorem se nemohu úplně ztotožnit. Samozřejmě, že je výsledný stav stejný – na počátku měla například společnost B akcie v hodnotě 100.000 Kč a na konci celé transakce měla stejný počet akcií v hodnotě 80.000 Kč a k tomu 20.000 Kč v likviditě, které utřžila za prodej akcií. Výsledek tedy je stejný, ale právě jen díky tomu, že ona transakce proběhla, neboť jinak by společnost B přišla o 20.000 Kč v podobě snížení hodnoty akcií o 20.000 Kč. Na samotném případě to ničeho nemění, neboť stejně kdyby pachatel měl znalost o interních informacích, tak by se vůbec nejednalo o zmiňovaný trestný čin. Zajímavější je ale náhled soudu na otázku, zda může být prospěchem i pouhé uchování hodnoty majetku. Dle výkladu soudu nikoliv, což může být ale s ohledem na výše uvedené sporné, nicméně je pravda, že v praxi se s takovým výkladovým problémem setkáme velmi zřídka, ve sledovaném případě by to bylo možné pouze za předpokladu, kdy by byly smlouvy antidatovány a pachatel by tak chtěl zastříti svoji znalost vývoje ceny akcií.

V popisovaném případě se nicméně neprokázalo, že by pachatel přistupoval k uzavírání kupních smluv s úmyslem získat neoprávněný prospěch, což je významné zjištění i pro navazující judikaturu. Jde o případ, kde by bylo možné uvažovat i o trestném činu zneužití informace v obchodním styku, ale to jen za splnění podmínky znalosti interních informací.

Rozhodovací praxe dále v odlišném případě dovodila, že u spolupachatelství dvou pachatelů nelze uvažovat o tom, že by se způsobená škoda rozdělila na dvě poloviny.¹³⁰ Tato argumentace zazněla ze strany spolupachatelů z naprosto racionálního důvodu, neboť škoda přesahovala 8 milionů korun českých, tedy naplňovala kvalifikovanou skutkovou podstatu jako škoda velkého rozsahu, a po jejím rozdělení na dvě částky přesahující 4 miliony by byl trestný

¹³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 5 Tdo 317/2010, pozn.: usnesení zrušeno z odlišných důvodů Nálezem Ústavního soudu ze dne 16. března 2011, sp. zn. I. ÚS 2227/10.

čin promlčen. Nejvyšší soud nicméně zcela logicky odmítl argumentaci jako nepřipustnou, když spolupachatelé jsou odpovědní každý, jako by každý z nich trestný čin spáchal sám.

Jednoznačně nejvýznamnějším rozhodnutím v této problematice je rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 2. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1568/2006. Zjednodušeně zde řešený skutek spočíval v tom, že pachatel působil jako jednatel a ředitel společnosti A, a zároveň jako jediný jednatel a společník společnosti B. Pachatel byl sám i OSVČ. Následně nakupoval chemické produkty od třetí společnosti, která se primárně obrátila na společnost A, za sebe jako OSVČ a za společnost B, kdy následně tyto produkty dále prodával. Na základě této činnosti realizovaly subjekty dohromady jako OSVČ a společnost B prospěch ve výši zhruba jeden milion korun českých. Znaleckým posudkem bylo dále prokázáno, že společnost A by při realizaci těchto transakcí dosáhla prospěchu jen ve výši zhruba 115.000 Kč, protože měla podstatně vyšší náklady na realizaci transakcí. Tuto nižší sumu tedy můžeme považovat za *lucrum cessans*.

Jak Krajský soud v Ostravě, tak Vrchní soud v Olomouci ztotožňovaly souhrn prospěchu pachatele a společnosti B s ušlým ziskem společnosti A, tedy se způsobenou škodou. Nejedná se přitom o nikterak malichernou otázku, neboť právě výše způsobené škody a získaného prospěchu má zásadní vliv na výši uloženého trestu, případně na úvahy ve věci subsidiarity trestní represe dle ust. § 12 odst. 2 TZ.

Nejvyšší soud správně zdůraznil, že existuje skutečně zásadní rozdíl mezi prospěchem a ušlým ziskem na druhé straně, proto tyto pojmy nelze v žádném případě ztotožňovat. Navíc v adhézním řízení lze rozhodovat jen o nahrazení škody, proto je správné určení výše škody stěžejní. Nejvyšší soud v tomto případě vycházel z ust. § 65 obchodního zákoníku, protože zde došlo k porušení zákazu konkurence. Stanovuje tak, že společnost se musí rozhodnout, zda bude následně požadovat vydání neoprávněného prospěchu nebo požadovat náhradu škody v podobě ušlého zisku. Tyto závěry se uplatní i za stávající právní úpravy s ohledem na znění ust. § 5 ZOK.¹³¹

Přinejmenším diskutabilní ale shledávám další zjištění Nejvyššího soudu, a sice ve věci prekluze práva na vydání prospěchu a náhrady škody. „*Pokud toto právo podle § 65 odst. 2 věta první obch. zák. poškozená společnost CZ P., vůči obviněnému P. D. ve lhůtách stanovených v § 65 odst. 3 obch. zák. neuplatnila, nemůže uvedený prospěch obviněného požadovat ani z titulu náhrady škody jako ušlý zisk, neboť toto právo podle § 65 odst. 3 věta první obch. zák. zaniklo.*“ V odborné literatuře k ust. § 65 obchodního zákoníku se totiž dočteme i následující: „*Pro uplatnění práva na náhradu škody platí obecná promlčecí doba, která počíná běžet ode dne, kdy*

¹³¹ Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

*se společnost dověděla nebo mohla dovědět o škodě, a končí nejpozději uplynutím deseti let ode dne, kdy došlo k porušení zákazu konkurence.*¹³² Mám za to, že v tomto případě se musíme přiklonit k názoru Nejvyššího soudu, že je tímto myšlena jiná škoda, a sice *damnum emergens* a nikoliv ušlý zisk, který je, jak rozvedeno výše, spjat právě s uplatněním nároku na vydání prospěchu. To dovozuje i Filip ve svém příspěvku Právní úprava transakcí s konfliktem zájmů.¹³³

Uvedené závěry je ale vždy nutné konfrontovat právě s civilněprávním porušením zákazu konkurence, protože ve zkoumaném rozhodnutí kupříkladu nemůžeme tyto závěry vztáhnout na prospěch společnosti B, protože ta, byť fakticky ovládána pachatelem, zákaz konkurence porušit nemohla. Závěry se plně uplatní i za současné úpravy, neboť ust. § 5 ZOK navazuje na ust. § 65 obchodního zákoníku, jak ostatně dovedl i Nejvyšší soud.¹³⁴

2.3 Vymezení prospěchu

Úmysl získat trestným činem zneužití postavení v obchodním styku prospěch je součástí skutkové podstaty, proto bez tohoto úmyslu vůbec nemůžeme uvažovat o trestní odpovědnosti pachatele. Jak již ale vyplývá ze samotného znění skutkové podstaty, nemusí pachatel nutně usilovat o získání prospěchu pro sebe, ale i pro jiného. Zákon nepodává legální definici prospěchu, proto je nezbytné opřít se o relevantní judikaturu.

Prospěch může mít podobu jak materiální, tak nemateriální, kdy se ale většinou bude jednat právě o materiální podobu, tedy o výhodu hospodářské povahy.¹³⁵ Typicky půjde o situaci, kdy je prospěch tvořen rozdílem kupní a prodejní ceny, či dojde k převedení zákazníka, takže pachatel se obohatí na úkor druhého subjektu. Judikatura Nejvyššího soudu dovedla, že o prospěch se jedná i v případě snahy zbavit se jiného společníka za účelem provozování podnikání sám.¹³⁶ Jak dále stanovil Nejvyšší soud: „*Výhoda nebo prospěch ve smyslu tohoto ustanovení mohou být i v tom, že se kupující dozvěděl o prodeji věci dříve, než byly nabídnuty i ostatním případným kupcům, popř. jim nebyly nabídnuty vůbec a cena tak byla jen průměrná, ač mohla být i vyšší, nebo, že kupujícím byla získána možnost splátek, ač jiní kupci by zaplatili hotově.*“¹³⁷

Zcela zásadním je usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 5 Tdo 136/2008. V tomto rozhodnutí se pachatel zjednodušeně dopustil jednání, kdy jako zaměstnanec

¹³² ŠTENGLOVÁ, Ivana a kolektiv, Obchodní zákoník, str. 258.

¹³³ FILIP, Václav, Právní úprava transakcí s konfliktem zájmů, str. 355.

¹³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 5 Tdo 897/2014-42.

¹³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

¹³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2001, sp. zn. 11 Tz 276/2000.

společnosti A a zároveň jako OSVČ využíval opakovaně kontakty, které získal díky svému působení ve společnosti A, a následně s těmito partnery obchodoval jako OSVČ, čímž získal v souhrnu prospěch ve výši 521.769,70 Kč. Jednalo se tedy o značný prospěch, který podmiňuje aplikovatelnost kvalifikované skutkové podstaty trestného činu zneužití postavení v obchodním styku. Proti této kvalifikaci pachatel nicméně brojil, neboť se neztotožnil s výpočtem prospěchu včetně daně z přidané hodnoty a dalších daní. Nejvyšší soud mu dal za pravdu, když s odkazem na starší rozhodnutí zaujal postoj, že jako prospěch je nutné považovat jen tzv. „čistý prospěch“, tj. prospěch očištěný od zaplacené DPH a dalších aplikovatelných daní. Nejedná se nicméně jen o daně, ale v pojetí Nejvyššího soudu taktéž o výdaje za spotřebovanou energii, výdaje za přepravu materiálu, náklady na inzerci, poplatky zaplacené v celním řízení atd. Jednoduše se tedy jedná o čistý zisk očištěný od veškerých nákladů na jeho dosažení.

Dle mého názoru se může jevit nejasné vyjádření Nejvyššího soudu v citovaném rozhodnutí: „*V souvislosti s řešeným případem je třeba zdůraznit, že náklady nespádající do prospěchu mohou tvořit pouze ty platby na dani, jež byly obviněným skutečně zaplacený. K ověření takové okolnosti bude postačovat vyjádření příslušného finančního úřadu.*“ Osoby samostatně výdělečně činné v souladu s ust. § 38g zákona o dani z příjmu ve spojení s ust. § 136 daňového řádu jsou povinny uhradit daň z příjmu vždy jednorázově za předešlý rok, proto by teoreticky mohla nastat situace, kdy pachatel spáchá trestný čin v lednu, získá kupříkladu prospěch lehce přesahující po odečtení DPH částku 500 tisíc korun českých a následně se soud bude muset v trestním řízení, které bylo zahájeno ten stejný rok vypořádat s faktem, že dosud nebyla odvedena daň z příjmu, navzdory tomu, že to má zásadní vliv na právní kvalifikaci. Mám za to, že tento případ zůstane nejspíš v teoretické rovině, není totiž příliš pravděpodobné, že by prověřování a vyšetřování trestného činu postupovalo tak rychle. Nicméně i kdyby ano, mám za to, že je třeba se spíš přiklonit k závěru o přípustnosti odpočtu daně z příjmu od vypočteného prospěchu, byť nebyla daň dosud zaplacená, jelikož jinak by soud nepřipustně bez jakýchkoliv důkazů v neprospěch pachatele predikoval, že poruší svoji daňovou povinnost, daň neodvede, a tím flagrantně porušoval zásadu *in dubio pro reo*.

2.4 Totožnost či podobnost předmětu činnosti společnosti

Podmínka totožnosti či obdobnosti předmětů činnosti společností je jednou ze dvou omezujících podmínek obsažených ve skutkové podstatě trestného činu zneužívání postavení v obchodním styku. Jedná se o podmínku, která je jak teorií,¹³⁸ tak praxí¹³⁹ podrobená silné

¹³⁸ PELIKÁN, Robert, Trestní právo obchodní z pohledu komercialisty, str. 157.

¹³⁹ KOZEL, Roman, Analýza příčin nízké vymahatelnosti pohledávek, str. 344.

kritice pro svou nelogičnost a jisté odtržení od původního záměru ochrany společností před jejich tunelováním managementem. Požadavek na totožnost či obdobnost předmětů činnosti společností totiž sotva pomůže v naplňování tohoto ušlechtilého cíle, když pachatel se jednoduše vyhne postihu pouhou změnou zápisu předmětů činností. Samozřejmě se potom bude dost možná dopouštět trestného činu neoprávněného podnikání, za který hrozí ale podstatně nižší postih než za trestný čin zneužití postavení v obchodním styku.

První upřesnění, které přinesla judikatura, bylo díky rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 3 To 148/98. Zde Krajský soud dovodil, že není nutné, aby se úkorná smlouva, jejíž uzavření či popud k jejímu uzavření je podmínkou naplnění skutkové podstaty, týkala přímo onoho totožného či obdobného předmětu činnosti společností. V posuzovaném případě se pro ilustraci jednalo o dvě společnosti, které měly totožný předmět činnosti v podobě zprostředkování obchodu a služeb. Pachatelka na úkor jedné společnosti zkrátila dobu nájmu nebytových prostor a následně za druhou společnost uzavřela nájemní smlouvu na tytéž prostory. Právě onen dodatek k nájemní smlouvě, kterým byla zkrácena doba nájmu, byl pro účely právní kvalifikace považován za úkornou smlouvu.

K obdobnému závěru došel i Městský soud v Praze ve svém usnesení ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. 40 T 2/2004. Tento judikát je významný v tom ohledu, že dále dovodil nutnost posuzovat obdobnost či totožnost předmětů činnosti vzhledem ke skutečně vykonávané činnosti společností či alespoň vzhledem k jejich záměru ony činnosti vykonávat. To je kupodivu v rozporu s následnou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu. Městský soud v Praze dále dovodil, že pokud by trestní odpovědnost závisela pouze na zápisu v evidenci, tak by se jednalo o nepřijatelný výklad skutkové podstaty tohoto trestného činu.

Tento názor se zdá být správným tím spíše, že má skutečně oporu v hospodářské realitě. O to překvapivější je, že Nejvyšší soud na něj nenavazuje, když ve svém usnesení ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1640/2005, vydaném tedy pouhých 15 měsíců po výše zmíněném rozhodnutí Městského soudu v Praze, dovozuje opak. Podle Nejvyššího soudu není nezbytné a ani potřebné zkoumat reálný konkurenční vztah společností, a dokonce ani reálný výkon těchto činností. Jako vysvětlení je podán argument, že poškozený subjekt by nemusel z důvodu spáchání trestného činu ani stihnout začít vykonávat onu podnikatelskou činnost.

Dle mého názoru se ale Nejvyšší soud opomněl vypořádat s faktem, že dle rozhodnutí Městského soudu bylo nutné zkoumat v těchto hraničních případech onen záměr podnikat v tomto oboru. Ani to už tedy pravděpodobně není nutné. Ke spáchání postačuje potenciální ohrožení výkonu tohoto předmětu činnosti, ve kterém jsou oba subjekty oprávněny podnikat.

Jedná se tedy o předmět činnosti, který je zapsán v evidenci předmětů činností těchto společností, reálný konkurenční vztah není třeba vůbec zkoumat.

Jde o vcelku šokující obrat, který značně ulehčí kriminalizaci a dokazování spáchání tohoto trestného činu, když není na rozdíl od požadavku Městského soudu zmíněného výše potřeba zkoumat, zda existoval určitý záměr podnikat v té či oné oblasti. Z hospodářské praxe je totiž obvyklé, že podnikatelé mají zapsáno více předmětů činností, včetně těch, které vůbec neprovozují a ani to nemají v brzké době v plánu, prostě proto, že chtějí být připraveni na budoucí změny v podnikání. Trvat proto formalisticky na požadavku zápisu předmětů činnosti se nejví jako restriktivní výklad, ale naopak jako výklad značně extenzivní. Zůstává otázkou, zda se nejedná již o nepřípustně extenzivní výklad porušující zásadu subsidiarity trestní represe.

Je ale možné uvažovat i tak, že se jednalo pouze o nešťastně formulované vyjádření Nejvyššího soudu. Již po několika letech totiž Nejvyšší soud vydal usnesení ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 5 Tdo 764/2009, kde se opět více přiklání k výše citovanému názoru Městského soudu, tedy ke zkoumání materiální stránky věci, což lze jen kvitovat. Skutkový stav zde řešený byl zjednodušeně následující: Společnosti A i B měly řádně zapsán předmět činnosti zprostředkování obchodu a služeb, nicméně jenom společnost B měla zároveň zapsán i předmět činnosti realitní služby, byla tedy oprávněna zprostředkovávat prodej nemovitostí, což není možné na základě předmětu činnosti zprostředkování obchodu a služeb. Zaměstnanci společnosti A následně uzavírali s klienty, kteří se obrátili na společnost A, zprostředkovatelské smlouvy za společnost B, kterou ovládali jako společníci a jednatelé.

Nejvyšší soud dovedl, že toto jednání nelze bez dalšího postihnout jako trestný čin zneužití postavení v obchodním styku, neboť předmět činnosti zprostředkování obchodu a služeb ani jedna ze společností nikdy nevykonávala a ani vykonávat nehodlala, a pro uplatnění trestní odpovědnosti by tedy musela být prokázána určitá, byť vzdálená souvislost úkorné smlouvy, s tímto předmětem činnosti. Nejvyšší soud přímo uvedl: *„V ní se zdůrazňuje nutnost naplnění znaku stejného nebo podobného předmětu činnosti, v němž ovšem musí být tyto subjekty oprávněny podnikat, a také nezbytnou, byť i vzdálenou souvislost právě s tímto oprávněným podnikáním u poškozeného subjektu, třebaže není důležité, zda v době spáchání činu již obě obchodní společnosti podnikají ve shodném nebo podobném předmětu činnosti a zda jsou v tomto smyslu v reálném konkurenčním vztahu na trhu.“*

Na jednu stranu je tedy nutné ocenit, že by mělo docházet ke zkoumání materiálního vztahu úkorného jednání právě s totožným či podobným předmětem činnosti. Na stranu druhou tento případ názorně ukazuje, jak lehké je vyhnout se postihu podle tohoto trestného činu, kdy

pouze stačí změnit předmět činnosti, jak dovozuje i Pelikán.¹⁴⁰ Toto řešení není podle mého vhodné. Má-li docházet k náležité ochraně hospodářské soutěže, je přeci nezbytné zkoumat samotný konkurenční vztah mezi subjekty.

2.5 Postavení pachatele ve společnostech a účastník na podnikání

Samotné postavení pachatele může být odlišné v obou společnostech, vlastně tomu tak často i bude, neboť tzv. „odcizení zakázek“, což představuje značnou část případů naplňujících skutkovou podstatu trestného činu zneužití postavení v obchodním styku, dává smysl jen za předpokladu, že pachatel je na jedné straně zaměstnanec a na druhé straně OSVČ či společník společnosti.¹⁴¹ Krajský soud v totožném rozhodnutí dovodil, že ani samotné subjekty nemusí mít stejnou formu, je tedy přípustné, aby na jedné straně stála společnost s ručením omezeným a na druhé straně třeba státní podnik či OSVČ.

Není ani důvod vyloučit, že osoba, která ovládá společnost, jenž figuruje jako společník jiné společnosti, nemůže být účastníkem na podnikání skrz tuto společnost. Mám za to, že to v zásadě možné je, neboť pojem účastník na podnikání je v souladu s rozhodovací praxí Nejvyššího soudu nutno vykládat v materiálním slova smyslu. Samozřejmě zde by již vstupovala do hry i otázka trestní odpovědnosti právnických osob.

Samotné vymezení účastníka na podnikání nenalzáme v žádném zákoně, ale musíme se za účelem poznání jeho významu obrátit na rozhodovací praxi. Ta pojímá účastníka na podnikání velmi široce, jedná se o jistý paradox, kdy na jedné straně je účastník na podnikání pojímám materiálně, ale na straně druhé je další zákonný znak skutkové podstaty – požadavek na totožnost či obdobnost předmětu činnosti – pojímám možná až přepjatě formalisticky.

Za účastníka na podnikání tedy považujeme i takové osoby, které mají ke zkoumanému subjektu vztah založený na základě manažerské smlouvy, dále i externí spolupracovníky, kteří vykonávají aktivity na základě smlouvy o dílo, mandátní smlouvy či zprostředkovatelské smlouvy.¹⁴² Může se ale jednat i o faktického účastníka na podnikání, tedy osobu, která sice nemá žádný právní vztah s dotčeným subjektem, ale fakticky ho ovládá či se jiným způsobem na jeho aktivitách účastní, jak dovodil v citovaném rozhodnutí rovněž Krajský soud. To dovozuje i Nejvyšší soud, byť relativně nepřesnou terminologií uvádějící výraz „vlastník společnosti“, když uvádí: „lze pod tento znak podřadit i takovou účast na podnikání, jako je

¹⁴⁰ PELIKÁN, Robert, Trestní právo obchodní z pohledu komercialisty, str. 159.

¹⁴¹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 6. 1998, sp. zn. 3 To 289/98.

¹⁴² Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 4 To 597/2002.

*dohoda s vlastníkem organizace nebo podniku o tom, že se pachatel prakticky podílel na jejich řízení, popř. na rozdělování zisku, ač oficiálně tato jeho účast nevyplývá z jeho právního postavení, např. spoluvlastníka.*¹⁴³ Dále je za účastníka na podnikání považován i ten, kdo jedná na základě smluvního, zákonného či sui generis zastoupení podnikatele.¹⁴⁴

2.6 Odlišnosti jednoosobních společností

Navzdory nadpisu této kapitoly to nebyla jednoosobní společnost, tedy společnost s jedním a tímž společníkem a jednatelem, či akcionářem a členem představenstva, která odstartovala úvahy o tom, zda by se na jednočlenné společnosti nemělo v souvislosti s trestným činem zneužití postavení v obchodním styku hledět odlišně, a zda je skutečně vhodné kriminalizovat jejich jednání jinak naplňující skutkovou podstatu tohoto trestného činu. Jednalo se o společnost se dvěma společníky a akciovou společností se dvěma akcionáři, které přivedly Ústavní soud na úvahu, že: *„není možno v podstatě zcela přehlížet konkrétní vlastnické struktury obou zainteresovaných obchodních společností a řádně nezohlednit tuto otázku v odůvodněných napadených rozsudků.*“¹⁴⁵

S odkazem na tento nálezn následně Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1482/2016, dovedil, že je třeba ke skutkové podstatě dle ust. 255a TZ přistupovat restriktivně a nemělo by být kriminalizováno takové jednání, kde by vlastně přeneseně pachatel na jedné straně způsobil sám sobě škodu a na druhé straně sám sebe obohatil, tedy získal prospěch. Skutkový stav spočíval v tom, že pachatel účelově postoupil bezplatně pohledávky z jím ovládaných dvou společností na svoji další společnost se záměrem ochránit tak tato aktiva, neboť postupníci měly značné závazky. Jedná se v obecné rovině o přelomové rozhodnutí, neboť do té doby nepřicházelo nic takového v úvahu, byť se skutkový stav blížil zmíněnému případu.¹⁴⁶

Na druhou stranu ale Nejvyšší soud rovněž zdůraznil, že sice není dané jednání možné kriminalizovat jako trestný čin zneužití postavení v obchodním styku, ale může se jednat o trestný čin poškozování věřitele, kdy jednočinný souběh těchto dvou trestných činů není a priori vyloučen. To je nepochybné i s ohledem na odbornou literaturu, která připouští souběh s trestným činem zvýhodnění věřitele. Závěr bude ze své podstaty ale možné vztáhnout i právě na trestný čin poškozování věřitele.¹⁴⁷

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2001, sp. zn. 11 Tz 276/2000.

¹⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 5 Tdo 866/2011.

¹⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 2227/10.

¹⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1549/2015.

¹⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 2616.

Vzhledem k výše uvedenému nálezu Ústavního soudu dovozují, že závěry se vztáhnou nejen na jednoosobní společnosti, ale mohou se vztáhnout i na společnosti, které mají více společníků a jednatelů, potažmo akcionářů a členů představenstva, za předpokladu, že tytéž osoby jednají ve vzájemné shodě a všechny zastávají pozice v subjektech na obou stranách oné transakce. I zde totiž analogicky platí pravidlo o způsobení škody sám sobě a získání prospěchu, samozřejmě nadneseně řečeno, neboť je vždy třeba respektovat majetkovou oddělenost majetku společnosti a jejích společníků, jak dovedl již Nejvyšší soud v rozhodnutí, které bylo následně zrušeno Ústavním soudem, byť z odlišného důvodu.^{148, 149}

2.7 Judikatorní výklad úkoru

Uzavření či dání popudu k uzavření smlouvy na úkor je zákonným znakem skutkové podstaty trestného činu zneužití postavení v obchodním styku. Co vše ale lze považovat za úkor? Pro vyřešení této otázky se můžeme opřít o množství rozhodnutí Nejvyššího soudu, kdy nejzásadnější jsou rozhodnutí dvě, a sice rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1640/2005.

Zásadní jsou proto, že zde byl definován onen legálně nedefinovaný pojem úkor. Jedná se ve světle rozhodovací praxe o nevýhodnost. Úkorná smlouva je tedy smlouva nevýhodná, což jinými slovy znamená, že bezdůvodně znevýhodňuje jednu organizaci, dnešními slovy podnikatele či jeho podnik, vůči druhé organizaci.¹⁵⁰ Musí se logicky jednat o ekonomické znevýhodnění, jehož následkem je zhoršení konkurenční schopnosti a tedy i ztížení účasti v hospodářské soutěži.¹⁵¹ Nemusí se ale, jak ostatně ukazují případy z praxe, vždy jednat jen o případy peněžního charakteru, úkor je možné způsobit i nevýhodnými smluvními podmínkami jak uvedeno dále.

Úkorná smlouva může být rovněž uzavřena i se třetím subjektem, nemusí být uzavřena přímo mezi subjekty, kde pachatel působí. Zůstává ale samozřejmě podmínka, že ona smlouva musí být nevýhodná právě pro společnost, kde pachatel působí.¹⁵² Ekonomická praxe potvrzuje tento názor jako správný, protože pokud bychom trvali přísně na uzavření úkorné smlouvy mezi subjekty, kde pachatel působí, tak jednání pachatele, kterým by třeba jednající za jednu společnost ukončil účelově a bezdůvodně nájemní smlouvu s pronajímatelem, aby tak byly

¹⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 5 Tdo 317/2010.

¹⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 2227/10.

¹⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1640/2005.

¹⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

prostory prázdné a on je mohl obsadit druhou společností, kterou ovládá, by bylo beztrestné ve vztahu k ust. § 255a TZ, čímž by v podstatě docházelo k obcházení smyslu zákona a konkrétně i objektu tohoto trestného činu. Trestní postih pro TČ porušení povinnosti při správě cizího majetku by ale vyloučen nebyl.

Dále je pro uplatnění trestní odpovědnosti rovněž přípustné, když je úkorná smlouva uzavřena ve vztahu k předmětu činnosti, který nemají společnosti totožný či obdobný, jak uvádí Nejvyšší soud: „*Není ani nutné, aby se smlouva týkala předmětu činnosti těchto organizací nebo podniků, který je jim společný, přímo. Může jít např. i o smluvní zajištění podmínek rozhodných pro provoz obchodní organizace, jako je nájem prostorů pro její kanceláře apod.*“,¹⁵³ shodně i v pozdější době: „*Proto byl také v soudní praxi zaujat právní názor, od kterého se ani v této věci Nejvyšší soud nehodlá odchylovat a podle něhož není nutné, aby se smlouva uzavřená na úkor jednoho nebo více podnikatelských subjektů, v nichž pachatel působí, týkala přímo toho předmětu jejich činnosti, který je jim společný.*“¹⁵⁴

2.7.1 Demonstrativní výčet úkorného jednání

Nevýhodnost byla shledána v rozličných případech. Jedná se kupříkladu o nižší cenu, než je reálná cena,¹⁵⁵ prodej nesolventnímu kupujícímu,¹⁵⁶ příliš dlouhou dobu splatnosti (v řešeném případě se jednalo o 8 měsíců),¹⁵⁷ bezdůvodné ukončení nájmu,¹⁵⁸ prodej akcií v nižší hodnotě než je zaplacená cena,¹⁵⁹ umožnění splátek kupní ceny v situaci, kdy nejsou splátky obvyklé,¹⁶⁰ ukončení dlouhodobé obchodní spolupráce,¹⁶¹ prodej za dumpingovou cenu,¹⁶² nepoměrně dlouhé prodloužení doby nájmu vzhledem k investicím do rekonstrukce.¹⁶³

Příkladem, kdy ale úkor shledán nebyl, je povinnost subjektu vytvářet opravné položky v rámci účetnictví.¹⁶⁴ Dle názoru Nejvyššího soudu se totiž jedná o pouhou účetní operaci a ne o ekonomickou nevýhodnost.

Vcelku zajímavý je názor Nejvyššího soudu, že úkorná může být i hospodářsky ospravedlnitelná transakce, kdy ale touto transakcí je subjekt zbaven majetku sloužícího

¹⁵³ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 3 To 148/98.

¹⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1640/2005.

¹⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

¹⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

¹⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

¹⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 290/2006.

¹⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 290/2006.

¹⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1454/2008.

¹⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1454/2008.

¹⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. 5 Tdo 5/2016-57.

¹⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 290/2006.

k podnikání, a tak po oné transakci již není schopen dostát svým závazkům.¹⁶⁵ Jedná se o jistou obdobu názoru obsaženého v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1640/2005, že nevýhodná je i taková smlouva, která znemožní znevýhodněnému subjektu, aby vůbec zahájil a rozvinul svou podnikatelskou aktivitu právě v té oblasti, kde má stejný nebo obdobný předmět činnosti jako zvýhodněný subjekt, byť s výjimkou toho, že v tomto případě subjekt je i nadále způsobilý dostát svým závazkům.

Dalšími příklady úkorného jednání je účelové získání úvěru, následný nákup nemovitosti a pronájem nemovitosti zpět věřiteli za neodpovídající nájemné,¹⁶⁶ uzavírání smluv o prodeji výrobků se zákazníky zaměstnavatele jako OSVČ,¹⁶⁷ obdobně vyřešena i problematika uzavírání makléřských smluv zaměstnankyní pojišťovny jako OSVČ a následné uzavírání pojistných smluv a zisk makléřské provize.¹⁶⁸

Jednání zaměstnanců, kteří využívají svého postavení u zaměstnavatele, aby tak obohatili sebe jako osoby samostatně výdělečně činné či společnost, kterou ovládají, je vcelku běžné, proto se toto jednání objevuje často i v soudní praxi. Jednalo se například o využití znalosti italštiny a převedení italského odběratele výrobků či poskytování poradenských služeb.^{169,170} V posledním zmiňovaném případě soud rovněž dovedl, že charakter popudu k uzavření smlouvy naplňuje již jednání mající za účel uzavření smlouvy, čímž vlastně potvrdil dosavadní rozhodovací praxi.

Do jisté míry atypickým případem bylo řešení otázky, zda bezdůvodné založení směnečného rukojemství může splňovat charakter úkoru.¹⁷¹ Bylo dovozeno, že ano. Naproti tomu úkor nebyl shledán v situaci, kdy došlo k převodu práv a povinností plynoucích z leasingové smlouvy za odpovídající cenu, a domnělým úkorem měla být ztráta možnosti vozidlo využívat.¹⁷² Logicky bylo dovozeno, že sice jde o ztrátu možnosti vozidlo užívat, ale na druhou stranu odpadá rovněž povinnost platby leasingových splátek, takže nelze bez dalšího dovodit úkornost.

Patrně nejobvyklejšími a také nejméně promyšlenými bývají přímé převody finančních prostředků, ať už prostřednictvím standardní zápůjčky, kdy není očekáváno, že dojde k návratu peněz,^{173, 174, 175} či uzavřením zprostředkovatelské či obdobné smlouvy s tím, že částka

¹⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

¹⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 5 Tdo 861/2012-72.

¹⁶⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. 40 T 4/2008.

¹⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 5 Tdo 278/2007.

¹⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1635/2011.

¹⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 5 Tdo 866/2011.

¹⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 5 Tdo 360/2011.

¹⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 Tdo 355/2008.

¹⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 5 Tdo 332/2017.

za zprostředkování je vyplacena i při neúspěšném výkonu činnosti, respektive při absenci jakékoliv faktické činnosti.^{176, 177, 178} Zajímavostí je, že i odcizení know-how může splňovat podmínku úkoru, jak dovozuje Lisse.¹⁷⁹

2.7.2 Výklad úkoru

Ve světle výše uvedeného je jasné, že úkor, tedy nevýhodnost, je třeba vykládat v materiálním slova smyslu. Není možné paušalizovat úkor na taxativní výčet jednání a následně posuzovat, jestli ono zkoumané jednání lze podřadit pod jedno vymezené jednání. I Nejvyšší soud dovodil, že podnikatel nesmí podstupovat nepřiměřená rizika, tudíž je dost možné, že jednání, které bude v jednom případě shledáno za nevýhodné, v jiném případě nevýhodné nebude.¹⁸⁰ Příkladem je splatnost kupní ceny. Některé podnikatelské obory mají typicky dlouhou dobu splatnosti, často i celé měsíce, zatímco jiné obory pracují s podstatně kratšími splatnostmi. Vždy bude při posuzování úkoru tedy třeba zohlednit jednak ekonomický stav subjektů, a poté rovněž to, zda se jedná o běžnou podnikatelskou praxi či nikoliv.

Nejvyšší soud rovněž striktně odmítá řešení sporů mezi společníky silou, tedy tzv. přebíráním zákazníkům, když civilní právo nabízí rovněž nástroje pro vyřešení sporů mezi společníky, aby tak nedošlo k trvalé paralýze společnosti. Může se jednat o využití institutu zrušení účasti společníka na společnosti soudem na základě žádosti společníka nebo o vyloučení společníka soudem na základě žádosti podané společností. Dále se dle soudu nabízí možnost ukončení účasti jako společníka dohodou, respektive prodej obchodního podílu druhému společníkovi či jiné třetí osobě.¹⁸¹ Situace bude ale značně odlišná u koncernů, kterými se zabývám v následující kapitole.

2.8 Trestněprávní odpovědnost koncernů

Civilněprávní úpravu koncernů nalzáme v ust. § 79 a následujících zákona o obchodních korporacích a vzhledem k již zmiňovanému faktu, že úprava dle ust. § 255a TZ postihuje jakékoliv uzavření nevýhodné smlouvy, pokud jsou splněny další zákonné podmínky, samozřejmě se nabízí otázka, zda je pro určení trestní odpovědnosti vůbec relevantní ohlížet se

¹⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 5 Tdo 592/2013-61.

¹⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 5 Tdo 361/2011.

¹⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 5 Tdo 575/2013.

¹⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1475/2008.

¹⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2014, sp. zn. 5 Tdo 1374/2013-40.

¹⁷⁹ LISSE, Luděk, Know-how v českém právním řádu, str. 506.

¹⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 5 Tdo 1375/2013-40.

¹⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. 5 Tdo 689/2016.

na obchodněprávní úpravu sdružení podnikatelů, tedy na koncernovou úpravu. V rámci koncernů je vcelku běžné, že probíhají různé, třeba i nevýhodné, transakce mezi jeho členy, právě za účelem podpoření různých odvětví, ve kterých společnosti koncernu podnikají, a jejich případná sanace.

Jedná se o zásadní otázku, neboť v případě negativní odpovědi, by tato kapitola byla bezpředmětná a navzdory tomu, že by podnikatelé vyhověli všem obchodněprávním požadavkům na náhradu způsobené újmy mateřskou společností dceřině společnosti, tak by se nevyhnuli trestní odpovědnosti, ať už v podobě trestného činu dle ust. § 255a či dle ust. § 220 TZ. Jednalo by se o zcela nelogickou konstrukci, proto jak právní teorie, tak i rozhodovací praxe dovozují, že trestní odpovědnost se odvíjí právě od porušení obchodněprávních koncernových povinností. Teryngel ve svém článku přímo uvádí, že považuje obchodněprávní úpravu za speciální k trestnímu zákoníku, konkrétně ve vztahu k trestnému činu dle ust. § 255a TZ, navzdory tomu, že zákonné znění nemá blanketní charakter, jak výslovně dovozuje judikatura.¹⁸² V Teryngelově článku nicméně objevíme i jistý paradox, když na závěr jako úvahu de lege ferenda předkládá názor, že by bylo vhodné zakotvit do skutkové podstaty právě odkaz na speciální právní předpis, konkrétně ZOK, jehož porušení by bylo zákonnou podmínkou dovození trestní odpovědnosti. Na druhou stranu lze tento závěr pochopit, neboť současná rozhodovací praxe se může v budoucnu změnit, zakotvení speciálního právního předpisu výslovně do skutkové podstaty by tuto nejistotu zmírnilo, ne-li zcela odstranilo.

Každopádně i soudní praxe dovodila, že je nutné v rámci koncernů brát ohled na obchodní úpravu. Stalo se tak v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. října 2008, sp. zn. 5 Tdo 606/2008. Toto usnesení je obecně zajímavé, neboť obhájce pachatele byl právě Teryngel, který argumentoval i svým článkem, a tak je z usnesení možné poznat i názor Nejvyššího soudu na danou problematiku.¹⁸³ Skutkově se velmi zjednodušeně jednalo o účelové uzavření komisionářské smlouvy pachatelem, následné účelové vyvedení peněz prostřednictvím zápůjčky, nákup akcií věřitele v rámci privatizace a uzavření neurčité dohody o uznání dluhu, kdy samozřejmě k úhradě dluhu nedošlo. Dalším skutkem bylo uzavření smlouvy o poskytnutí know-how za určitou cenu s odloženou splatností, kupující následně veškeré know-how prodal zpět původnímu prodávajícímu za cenu vyšší o zhruba 5 miliónů Kč s okamžitou splatností s tím, že došlo ke vzájemnému započtení zbylých cen.

¹⁸² TERYNGEL, Jirí, K výkladu některých znaků skutkové podstaty zneužívání informací v obchodním styku - sebeobchodování, str. 5.

¹⁸³ TERYNGEL, Jirí, K výkladu některých znaků skutkové podstaty zneužívání informací v obchodním styku - sebeobchodování, str. 3-7.

Nejvyšší soud nejprve dovedl, že k úhradě způsobené újmy v rámci spřízněných osob nestačí pouhé uzavření dohody o této náhradě, ale musí dojít ke skutečné náhradě do konce účetního období, typicky tedy do konce kalendářního roku. Tato úvaha je dle mého názoru zcela správná, protože jinak by docházelo k pouhému uzavírání dohod a tím pádem i k úniku postihu dle civilního a trestního práva velmi jednoduše a cíl právní úpravy by zůstal nenaplněn. Ostatně podobné závěry dovozuje i Teryngel, byť připouští i pouhé uzavření dohody, s ohledem na judikaturu tedy nepřesně, a Šelleng.^{184, 185}

Zásadnější nicméně bylo, že soud sice opět zdůraznil, že skutková podstata trestného činu zneužití postavení v obchodním styku nemá blanketní charakter, poté ale dovedl, alespoň dle mého výkladu, totožné závěry jako Teryngel¹⁸⁶ a Šelleng,¹⁸⁷ a sice že civilní úprava koncernového práva je úpravou speciální k úpravě trestného činu zneužití postavení v obchodním styku: „*Navíc ani nová úprava tzv. koncernového práva obsažená mimo jiné v ustanoveních § 66a až § 66c obch. zák. po novele obchodního zákoníku provedené zákonem č. 370/2000 Sb. zcela nevyloučila trestnost jednání sankcionovaného ustanovením § 128 odst. 2 tr. zák., a to právě v případech nesplnění povinností vyplývajících z ustanovení § 66a odst. 8 a 14 obch. zák. včetně nesplnění povinnosti nahradit vzniklou škodu, byť byla uzavřena smlouva o úhradě újmy.*“

Paradoxně pátý senát Nejvyššího soudu, dokonce i se stejným předsedou senátu, Františkem Púrym, se problematikou koncernů ve světle trestného činu zneužití postavení v obchodním styku zabýval ještě jednou, a sice ve svém rozhodnutí ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 5 Tdo 332/2017, kde se pachatel opět hájil tím, že jím ovládané společnosti byli ve skutečnosti koncernem. Na tuto argumentaci reagoval Nejvyšší soud odmítavě, kdy uvedl, že skutečnost, že jedna společnost byla dcerou druhé společnosti nevylučuje možnost postihnout obviněného právě za self-trading.

Izolovaně by bylo možné tuto větu vykládat tak, že se jedná o judikatorní odklon a mohli bychom se následně zabývat otázkou, proč k němu dochází. Nemyslím si, že se jedná o ten případ, neboť hlavním důvodem pro tak úsečnou argumentaci Nejvyššího soudu je fakt, že sám pachatel nijak ve svém dovolání nerozvádí, proč by na základě existence koncernu mělo být jeho jednání beztrestné, pouze zpochybňuje naplnění subjektivní stránky trestného činu a objektivní možnosti spáchání. Bohužel pro pachatele nikterak neargumentuje nahrazením způsobené újmy v intencích tehdy ještě obchodního zákoníku, proto pravděpodobně ani Nejvyšší soud neshledal

¹⁸⁴ TERYNGEL, Jiří, Koncern, ovládací smlouva a úkor ve smyslu trestního zákona, str. 17.

¹⁸⁵ ŠELLENG, Dalibor, Trestní odpovědnost právnických osob začleněných do koncernu – 2. část, str. 37.

¹⁸⁶ TERYNGEL, Jiří, Koncern, ovládací smlouva a úkor ve smyslu trestního zákona, str. 17.

¹⁸⁷ ŠELLENG, Dalibor, Trestní odpovědnost právnických osob začleněných do koncernu – 2. část, str. 36.

důvodným dále svoji argumentaci rozvádět, když bylo dokazováním jednoznačně dokázáno, že žádná újma nahrazena nebyla. Pro doplnění šlo zjednodušeně o situaci, kdy pachatel výlučně ovládal obě společnosti a zapůjčil peníze jednou společností společnosti druhé, ačkoliv věděl, že peníze nebudou s největší pravděpodobností nikdy vráceny, což skutečně nebyly. V průběhu páchání tohoto trestného činu se změnil jediný akcionář jedné ze společností právě z pachatele na druhou společnost ovládanou pachatelem, proto nebyla argumentace koncernem irelevantní.

2.8.1 Vztah mezi mateřskou a dceřinou společností

Situace nemusí být zcela jasná v situacích mezi mateřskou a dceřinou společností, tedy v situaci, kdy mateřská společnost je jediným akcionářem či společníkem dceřiné společnosti. Nemůže zde dojít k újme menšinových akcionářů, jejichž přepjatou ochranu v bývalé a potažmo i stávající úpravě značně kritizoval Teryngel.¹⁸⁸ Dochází vlastně pouze k přelévání peněz z jednoho subjektu do druhého s tím, že pachatel by způsoboval škodu sám sobě. Může zde dojít ke dvěma situacím, zdánlivě nevýhodná smlouva je uzavřena ve prospěch dceřiné společnosti či ve prospěch mateřské společnosti.

Mám tedy za to, že v situaci, kdy bude plnění poskytovat z důvodu ovlivnění dceřiná společnost mateřské, plně se uplatní závěry přijaté Ústavním soudem v nálezu ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 2227/10, a Nejvyšším soudem v rozhodnutí ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1482/2016. Rozhodnutí směřovala vůči jednoosobním společnostem, ale nevidím důvod, proč by se obdobné závěry neaplikovaly i na situaci mateřské a dceřiné společnosti. Ve zkratce bude tedy zcela vyloučena trestní odpovědnost za trestný čin zneužití postavení v obchodním styku, shodně i Šelleng.¹⁸⁹

Zůstává nicméně otázkou, jestli se na tento vztah matky a dcery aplikuje i závěr Nejvyššího soudu vyjádřený u jednoosobních společnostech, tedy že je možné uvažovat o trestní odpovědnosti za spáchání trestného činu poškozování věřitele. U právní úpravy mateřských a dceřiných společností, je ale při ovlivnění mateřskou společností ručení za újmu způsobenou věřitelům zakotveno přímo v zákoně, a sice v ust. § 71 odst. 3 ZOK. V souvislosti s tímto tihnu k názoru Šellenga, že trestní odpovědnost za trestný čin poškozování věřitele je vyloučena.¹⁹⁰ Nemůže totiž z logiky věci dojít k poškozování věřitelů, když je založeno zákonné ručení matky za dluhy dcery. Pravdou je, že toto se vztahuje pouze na situace, kdy dojde k ovlivnění ze strany matky, vzhledem ale k podílu matky v dceřiné společnosti si nelze představit situaci, kdy by

¹⁸⁸ TERYNGEL, Jiří, Koncern, ovládací smlouva a úkor ve smyslu trestního zákona, str. 17.

¹⁸⁹ ŠELLENG, Dalibor, Trestní odpovědnost právnických osob začleněných do koncernu – 2. část, str. 36.

¹⁹⁰ ŠELLENG, Dalibor, Trestní odpovědnost právnických osob začleněných do koncernu – 2. část, str. 36.

dcera poskytla toto plnění bez vědomí matky, a tedy se matka vyhnula zákonnému ručení za dluhy dcery.

Při zkoumání obrácené transakce, tedy sanaci dceřiné společnosti mateřskou, docházíme na jednu stranu k názoru, že mateřská společnost se bude moci sice odvolávat rovněž na ust. § 71 odst. 3 ZOKu ve vztahu k jí způsobené újmě, nicméně zákonné ručení vzniká pouze v případě ovlivnění a nelze paušalizovat veškeré závazky dceřiné společnosti jako vzniklé právě díky ovlivnění. Na druhou stranu sanace dcery v rámci koncernu může být v dlouhodobějším horizontu dost dobře prospěšná pro celý koncern, u kterého je třeba posuzovat způsobenou újmu a přinesený užitek komplexněji než kde jinde, právě z důvodu provázanosti hospodářský činností v rámci koncernu.

Relevantním je v této věci rozsudek švýcarského soudu v Bülachu z roku 2007 ve věci úpadku koncernu Swissair: „*Soud uvedl, že mateřská společnost má z důvodu vlastnictví podílu v dceřiné společnosti dlouhodobý zájem na zajištění existence dceřiných společností a jejich rentability, neboť její vlastní existence a rentabilita může být na činnosti dceřiných společností závislá. Sanace dceřiné společnosti představuje z pohledu mateřské společnosti investici, která může ve středně- až dlouhodobém časovém horizontu vést k jejímu finančnímu prospěchu. Naopak, pokud mateřská společnost takovýto krok neučiní, může mít úpadek dceřiné společnosti negativní následky v podobě domino efektu v rámci celého koncernu. Podle rozsudku jsou sanační plnění možná tehdy, pakliže z nich lze do budoucna předpokládat užitek pro koncern.*“¹⁹¹¹⁹² Soud zde tedy dovedl, že sanace dcery matkou může být ospravedlnitelná hospodářsky, ne třeba přímo penězi, ale v dlouhodobějším horizontu, neboť u provázaných společností není možné přehlížet právě onu koncernovou provázanost.

U sanace matky dcerou není tedy možné vyloučit a priori trestní odpovědnost za trestný čin poškození věřitele, už jen proto, že ne každý závazek dcery byl způsoben ovlivněním, a zákonné ručení nebude vždy aplikovatelné. Trestní odpovědnost za trestný čin zneužití postavení v obchodním styku bude vyloučena i zde, jedná se o totožnou situaci jako u jednoosobních společností, transakce však probíhá opačným směrem, což nemá na nemožnost spáchat tento trestný čin vliv. Šelleng se s tímto názorem neztotožňuje, když uvádí, že spáchaní tohoto trestného činu je obecně možné, a to za předpokladu, že mateřská společnost nabývá majetek od dceřiné společnosti za účelem ovlivnění rovnosti na trhu.¹⁹³

¹⁹¹ ŠELLENG, Dalibor, Trestní odpovědnost právnických osob začleněných do koncernu – 2. část, str. 36.

¹⁹² Bezirksgericht Bülach, 4. 6. 2007, i. S. Bruggisser, E. 4. 3. 4, cit. podle M. Schubarth, str. 18.

¹⁹³ ŠELLENG, Dalibor, Trestní odpovědnost právnických osob začleněných do koncernu – 2. část, str. 37.

S tímto názorem nemohu zcela souhlasit. Jednak z důvodu, že dle mého názoru chybně dovozuje, že účelem jednání mateřské společnosti bude ovlivnění rovnosti na trhu. Ovlivnění této rovnosti bude ale až důsledek úkorné činnosti mateřské společnosti, jejíž jednání bude směřovat k získání prospěchu, jak ostatně předvídá i skutková podstata. Jednak z judikatorně dovozených specifik jednoosobních společností.¹⁹⁴ Samozřejmě pokud hovoříme o situaci, kdy mateřská společnost nebude jediným společníkem či akcionářem dceřiné společnosti, trestní odpovědnost za trestný čin zneužití postavení v obchodním styku jednoznačně v úvahu připadá, neboť účelem samotného trestného činu je primárně ochrana majetku společností, nejednalo by se tedy o pouhé přemístování majetku jedné osoby prostřednictvím jejich různých subjektů.

V tomto ohledu nesmíme zapomínat ani na relevantní judikaturu Nejvyššího soudu, kdy pro trestní odpovědnost samotné mateřské společnosti bude zásadní rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. 8 Tdo 972/2016. Z toho se totiž dozvídáme, že není přípustné dovozovat trestní odpovědnost právnické osoby na základě přičitatelnosti jednání jejich zástupců v situaci, kdy bylo jednání jejich zástupců vedeno fakticky na úkor této společnosti. Na první pohled by se mohlo zdát, že se jedná o vyloučení široké množiny případů, kdy bychom mohli dovodit trestní odpovědnost za trestný čin zneužití postavení v obchodním styku, ale není to tak. V drtivé většině případů bude totiž úkorným jednáním zasažen i subjekt stojící mimo onu společnost, tedy věřitel či třeba obchodní partner, a v takových případech je spáchání tohoto trestného činu možné. Rozhodnutí Nejvyššího soudu tedy dopadá pouze na situaci, kdy budou poškození menšinoví společníci. Pokud ale nedojde ke koncernovému vyrovnání způsobené újmy, tak odpadne tzv. suspendace trestního zákoníku, a za toto škodlivé jednání budou moci být trestně odpovědné přímo jednající osoby.¹⁹⁵

Komplexnost koncernových vztahů a nutnost vypořádat se náležitě se způsobenou újmou a případnými dlouhodobějšími výhodami sanace dozajista klade, a bude klást, velké požadavky na dokazování orgánů činných v trestním řízení. Jak ostatně dovozuje i odborná literatura, tak smyslem koncernového práva není rovnováha ekonomických transakcí, ale přiměřenost oné sanace. Podstatné je zachování synergického efektu celého koncernu, a ne plná ekvivalence poskytnutých plnění. Jinak by ani nedávaly smysl určité instituty koncernového práva, jako třeba ochranné schéma výkupu dle ust. § 89 ZOK.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 2227/10.

¹⁹⁵ TERYNGEL, Jiří, Koncern, ovládací smlouva a úkor ve smyslu trestního zákona, str. 17.

¹⁹⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kolektiv, Zákon o obchodních korporacích, str. 210.

3. Komparatistika a exkurs do právní úpravy na Slovensku

3.1 Materiální a formální prameny Slovenské právní úpravy

Úprava trestného činu zneužití postavení v obchodním styku je ve slovenském právním řádu zakotvena v ust. § 265 odst. 2 trestného zákona. Pokud přejdeme ke zkoumání materiálních pramenů této úpravy, tak záhy zjistíme, že se jedná o téměř shodnou úpravu, jako byla zakotvena v ust. § 128 odst. 2 starého trestního zákona. Slovenská republika přejala starý trestní zákon, a následně tento trestný čin, obdobně jako v České republice, přešel i do nového slovenského trestního zákona.

Byť se ani v našem prostředí netěší trestný čin zneužití postavení v obchodním styku velkému zájmu odborné a laické veřejnosti, v prostředí Slovenské republiky se jedná o zájem zcela minimální, kdy i v odborné literatuře je tento trestný čin zmiňován spíše okrajově. Tato literatura se zabývá pouze objektem, kdy lakonicky konstatuje: *„Tento odsek poskytuje ochranu obchodnému styku pred neoprávneným zneužitím postavenia páchatela u dvoch (prípadne viacerých) konkurujúcich si podnikov alebo právnických osôb s rovnakým alebo obdobným predmetom činnosti, ktorý uzavrie alebo dá podnet na uzavretie zmluvy na úkor týchto konkurujúcich si podnikov alebo právnických osôb.“*¹⁹⁷

Rigidita právní úpravy trestného činu zneužití postavení v obchodním styku je ve slovenském právním prostředí ještě zřetelnější než v našem právním řádu. Svědčí o tom jednak fakt, že k jediné změně znění ustanovení upravujícího trestný čin zneužití postavení v obchodním styku došlo přijetím trestného zákona, kdy došlo ale rovněž k přejetí ve velké míře úpravy dříve zakotvené v ust. § 128 odst. 2 zákona č. 140/1961 Z.z., trestný zákon. Došlo tak do jisté míry k paradoxní situaci, kdy ust. § 265 odst. 2 trestného zákona, tedy úprava self-tradingu ve věci subjektivní stránky uvádí *„úmysle uvedenom v odseku 1“*, jenže v odstavci 1 na rozdíl od předcházející právní úpravy dle ust. § 128 odst. 1 zákona č. 140/1961 Z.z., trestný zákon, není explicitně vyjádřeno, v jakém úmyslu pachatel musí jednat. Samozřejmě vcelku snadno dojdeme teleologickým a historickým výkladem k závěru, že se musí jednat o úmysl opatřit sobě nebo jinému prospěch, ale dle mého názoru, by si slovenská úprava self-tradingu zasloužila v tomto směru vyjasnění. Na druhou stranu Kurilovská kupříkladu upozorňuje, že z toho důvodu bude při

¹⁹⁷ ČENTÉŠ, Jozef, Komentár k Trestnému zákonu č. 300/2005 Z. z. (s účinnosťou k 1. januáru 2018), str. 565.

trestním stíhání složité dodržet zásadu *nullum crimen sine lege*.¹⁹⁸ Obdobně uzavírá otázku subjektivní stránky rovněž Lamošová.¹⁹⁹

Bohužel důvodová zpráva se v tomto směru nedá pro kvalifikovaný závěr užít, neboť se vůbec nezabývá self-tradingem dle ust. § 265 odst. 2 slovenského trestního zákona, pouze stanoví, že objektem je ochrana rovnosti přístupu k informacím v obchodním styku.²⁰⁰ Jedná se očividně o závěr přílehlající pouze k zneužití informace v obchodním styku.

Tím spíš se jedná o nešťastnou formulaci, protože došlo přijetím trestného zákona, k zásadní změně v osobách pachatelů, kdy způsobilým pachatelem je dle znění skutkové podstaty pouze člen statutárního orgánu a již se nejedná o pouhého člena orgánu, jak upraveno v ust. § 128 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákoník.

Paradoxně některá slovenská odborná literatura toto nebere v potaz a stále se zmiňuje o členovi orgánu.²⁰¹ Navíc, jak rozvedeno v další kapitole, k tomuto trestnému činu neexistuje relevantní judikatura, a vezmeme-li v potaz, že ani z důvodové zprávy nemůžeme čerpat žádné informace o důvodu, jakým záměrem byl zákonodárce veden při zúžení trestní odpovědnosti na užší okruh pachatelů, tak v současné chvíli není možné učinit definitivní závěr o tom, zda se jedná o pouhé legislativní pochybení, či skutečný záměr vyloučit z okruhu způsobilých pachatelů například členy dozorčí rady. Na druhou stranu Kurilovská dovozuje ve svém příspěvku, že skutečně došlo ke zúžení okruhu možných pachatelů: „*Pod pojmom člen štatutárneho orgánu sa rozumie fyzická osoba, ktorá je štatutárom chráneného subjektu (konateľ v spoločnosti s ručením obmedzeným v zmysle § 133 a nasl. ObZ, člen predstavenstva v akciovej spoločnosti v zmysle § 191 a nasl. ObZ, spoločník vo verejnej obchodnej spoločnosti v zmysle § 85 ObZ, komplementár v komanditnej spoločnosti v zmysle § 101 a nasl. ObZ, člen predstavenstva družstva v zmysle § 243 alebo § 245 ObZ).*“²⁰²

Byť se v každém případě nejedná o příliš zásadní změnu, neboť ani v českém prostředí není nijak obvyklé stíhání za tento trestný čin osoby, která působí jako člen jiného orgánu než statutárního, tak se jedná o jeden z hlavních rozdílů oproti české právní úpravě. Stojí dále za zmínku, že Kurilovská při popisu trestného činu self-tradingu odkazuje na českou judikaturu, kdy mám za to, že se jedná o přípustný postup, neboť právní úprava byla zcela totožná a do jisté

¹⁹⁸ KURILOVSKÁ, Lucia a Marek KORDÍK, Trestná zodpovednosť insider – tradingu a jeho sankcionovanie, str. 93.

¹⁹⁹ LAMOŠOVÁ, Barbora, Trestnoprávne (hmotnoprávne) nástroje ochrany informácií, str. 103.

²⁰⁰ Vláda Slovenskej republiky: Dôvodová správa k zákonu č. 300/2005 Z. z. trestný zákon.

²⁰¹ ČENTÉŠ, Jozef, Komentár k Trestnému zákonu č. 300/2005 Z. z. (s účinnosťou k 1. januáru 2018), str. 565.

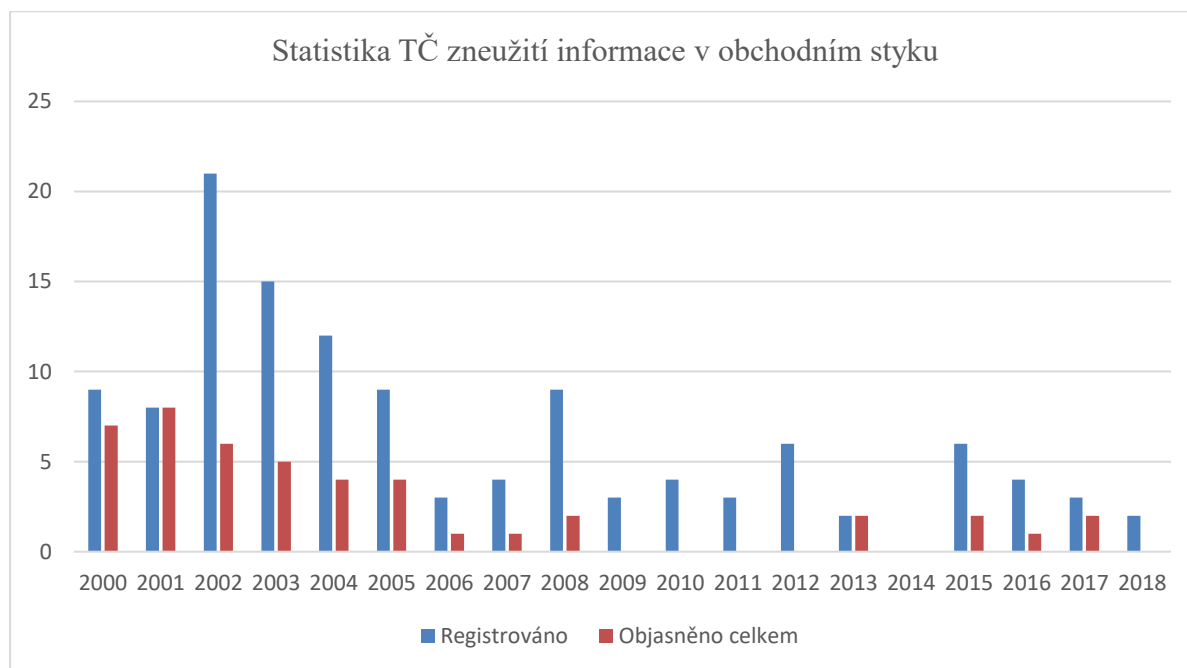
²⁰² KURILOVSKÁ, Lucia a Marek KORDÍK, Trestná zodpovednosť insider – tradingu a jeho sankcionovanie, str. 93.

míry dodnes je velmi podobná, proto je možné nejasné otázky vyjasňovat pomocí rozhodovací praxe českých soudů.

3.2 Slovenská kriminologická data

Po prostudování statistik kriminality na Slovensku záhy zjistíme, že se jedná o trestný čin, který je stíhán zcela ojediněle.²⁰³ Dokonce od roku 2006 až do konce roku 2018 nebyla za tento trestný čin stíhána ani jedna osoba. Jedná se o vcelku pozoruhodný jev, neboť je dost dobře možné, že ani před rokem 2006 nebyla za tento trestný čin, tehdy upravený ještě v ust. § 128 odst. 2 zákona č. 140/1961 Z.z., trestný zákon, stíhána ani jedna osoba. Bohužel jsou ale statistiky kriminality v období před rokem 2006 nepřesné v tom ohledu, že nerozlišují trestný čin zneužití informace v obchodním styku a zneužití postavení v obchodním styku.

Nicméně ani počet osob stíhaných, tím spíše tedy odsouzených, za trestný čin zneužívání informace v obchodním styku není nijak vysoký, jak znázorňuje graf níže. I tak je ale s podivem, že se jedná o takové množství osob, když vezmeme v potaz, že u nás je počet osob za tento trestný čin stíhaných spíše sporadický a nedošlo dosud k odsouzení ani jedné osoby.

Zdroj: Vlastní zpracování²⁰⁴

Negativním následkem nízkého počtu trestních řízení ve věci trestného činu self-tradingu je nedostatek soudních rozhodnutí. Zůstává na rozdíl od českého právního prostředí mnoho

²⁰³ Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2009 až 2018.

²⁰⁴ Štatistika kriminality v Slovenskej republike za roky 1997 až 2018, dostupné z: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-kopia-3>.

nezodpovězených otázek. Rád bych se zabýval otázkou, proč je vedeno tak málo trestních řízení, když se pravděpodobně jedná o trestný čin vyskytující se ve společnosti poměrně často. Byť tedy nejsou k dispozici kriminologická data, který by takový závěr potvrzovala. Záhora ve svém příspěvku podává vysvětlení, že se jedná o následek nefunkčního a prakticky neexistujícího kapitálového trhu na Slovensku.²⁰⁵ Jedná se o závěr, který není důvod zpochybňovat, neboť tak dovozuje i Loschová ze Slovenské národní banky.²⁰⁶ Ta to vysvětluje tím, že na Slovenské burze cenných papírů se obchodují z 99 % pouze cenné papíry ve formě dluhopisů, a navíc patří celá burza mezi nejmenší v celé Evropské unii.²⁰⁷

Byť se jedná jistě o validní zdůvodnění, vysvětluje nízkou stíhatelnost pouze u trestného činu dle ust. § 265 odst. 1 trestného zákona. Samotný self-trading přece s kapitálovým trhem nemusí nutně souviset, alespoň v českém prostředí se ho dopouští dle rozhodovací praxe soudů i relativně malí podnikatelé, kteří účelově poškozují své zaměstnavatele či společnosti, ve kterých působí na základě jiného právního důvodu. Nabízí se tedy dva závěry, buď je skutečně podnikatelská disciplína na Slovensku na vyšší úrovni než u nás, a tedy se tohoto trestného činu nikdo nedopouští, nebo sice existuje značná latentní kriminalita, ale z důvodu obtížného prokazování tohoto trestného činu orgány činnými v trestním řízení nedochází ke stíhání trestného činu self-tradingu. V každém případě slouží trestný čin alespoň ke generální prevenci.

3.3 Zákaz konkurence ve slovenském trestním právu

Shodně jako v případě trestného činu dle ust. § 255a TZ nemá ani trestný čin self-tradingu ve slovenském právu blanketní charakter a neodkazuje tedy na zákaz konkurence uvedený v civilněprávních předpisech. Je proto zajímavé, že slovenský trestní zákon zná trestný čin porušování zákazu konkurence dle ust. § 244 trestného zákona. Obdobný trestný čin v českém trestním právu nenalezneme, navzdory tomu, že neblanketní charakter trestného činu zneužití postavení v obchodním styku je právní praxí dlouhodobě kritizován.²⁰⁸ Přitom, jak upozorňuje Herczeg, právě zavedení obdobného trestného činu do českého trestního práva by mohlo řešit nedostatky současné úpravy self-tradingu.²⁰⁹ Objektem trestného činu porušování

²⁰⁵ ZÁHORA, Jozef, Zavádzanie trestnej zodpovednosti za zneužívanie finančného trhu, str. 217.

²⁰⁶ LOJSCHOVÁ, Adriana, Kapitálový trh na Slovensku, dostupné z: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2016/02-2016/biatec_02_2016_Lojschova.pdf.

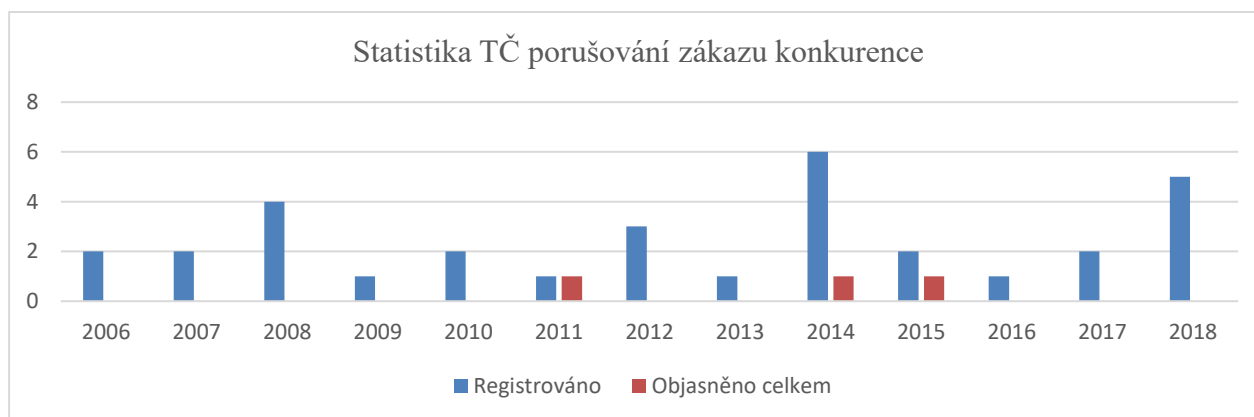
²⁰⁷ Report: the size, depth & growth opportunity in EU capital markets.

²⁰⁸ HERCZEG, Jiří, Trestní postih zneužívání postavení v obchodním styku, str. 362.

²⁰⁹ HERCZEG, Jiří, Trestní postih zneužívání postavení v obchodním styku, str. 364.

zákazu konkurence je regulérnost obchodních vztahů založená na dodržování právních předpisů.²¹⁰

Byť je tedy ve slovenském trestním zákoně zařazen trestný čin porušování zákazu konkurence do hlavy IV., tedy mezi trestné činy majetkové, svým charakterem spíše odpovídá trestným činům zařazeným do hlavy V., tedy mezi trestné činy hospodářské, shodně Herczeg.²¹¹ Mám za to, že mezi těmito dvěma trestnými činy je vztah speciality, když chrání vlastně totožný zájem společnosti, ochranu hospodářského prostředí, přistoupíme-li na tento objekt u trestného činu self-tradingu, a navíc, pokud dojde ke spáchání trestného činu zneužití postavení v obchodním styku, dojde vždy i ke spáchání trestného činu porušování zákazu konkurence. V případě zaměstnance jako pachatele je možné uvažovat o aplikaci ust. § 83 zákona č. 311/2001 Z. z., zákoník práce, jako o porušení zákazu konkurence. V každém případě se rovněž jako v případě self-tradingu nejedná právě o frekventovaný trestný čin v praxi orgánů činných v trestním řízení, jak vidno z grafu níže.

Zdroj: Vlastní zpracování²¹²

Je zřejmé, že rozdílů mezi českou a slovenskou právní úpravou trestného činu zneužití postavení v obchodním styku není mnoho. Hlavním rozdílem je ale aplikační praxe, kdy na Slovensku tento trestný čin zatím zůstává pouze v teoretické rovině co se rozhodovací praxe týče. Dalším rozdílem v širším kontextu je vztah s trestným činem porušování zákazu konkurence, který by mohl sloužit jako inspirační zdroj při řešení aplikačních potíží právě s trestným činem zneužití postavení v obchodním styku.²¹³ Například tak, že by byl zaveden nový trestný čin po vzoru slovenské právní úpravy v podobě trestného činu zákazu konkurence.

²¹⁰ SAMAŠ, O. a kolektiv, Trestný zákon. Stručný komentár, str. 521.

²¹¹ HERCZEG, Jiří, Trestní postih zneužívání postavení v obchodním styku, str. 364.

²¹² Štatistika kriminality v Slovenskej republike za roky 1997 až 2018.

²¹³ Štatistika kriminality v Slovenskej republike za roky 1997 až 2018.

Následně by se z trestného činu zneužití postavení v obchodním styku stalo ustanovení speciální vůči TČ dle ust. § 220 TZ.

4. Zhodnocení efektivity stávající právní úpravy a úvahy de lege ferenda

4.1 Kriminologická data a latentní kriminalita

Je třeba říci, že samotný trestný čin zneužívání informací v obchodním styku není v českém prostředí právě středem zájmu ať už laické či odborné veřejnosti. Pokud vyjdeme z rozdělení trestných činů dle ust. § 255 a § 255a TZ, tak u prvního jmenovaného to není s podivem, neboť se jedná o vcelku specifický trestný čin, kdy především skutková podstata uvedená ve druhém odstavci dopadá na skutečně úzký okruh společenských vztahů. Spáchání trestného činu zneužití postavení v obchodním styku je frekventovanější, alespoň soudě na základě prostého porovnání množství dostupné judikatury. Je vlastně znám pouze jeden případ, kdy soudní praxe řešila trestný čin zneužití informace v obchodním styku. A sice když obviněný účelově nakupoval a prodával akcie společnosti ČEZ, ale ani tento případ neskončil odsouzením z důvodu rozporu trestní úpravy s úpravou civilněprávní a tedy zásadou *in dubio pro reo*.²¹⁴

Kriminologická data potvrzují relativně nízký výskyt této trestné činnosti obecně, tedy jak trestného činu zneužití postavení v obchodním styku, tak i trestného činu zneužití informace v obchodním styku. Statistika registrovaných a zjištěných trestných činů dle ust. § 255 a § 255a TZ a obdobné předchozí úpravy od roku 2000 má klesající tendenci, viz graf níže. Marešová ale na druhou stranu dovozuje, že latentní kriminalita dosahuje několika set až tisíců skutků ročně.²¹⁵ To je určitě dost dobře možné, už z toho důvodu, že odhalování hospodářské kriminality nebývá snadné.

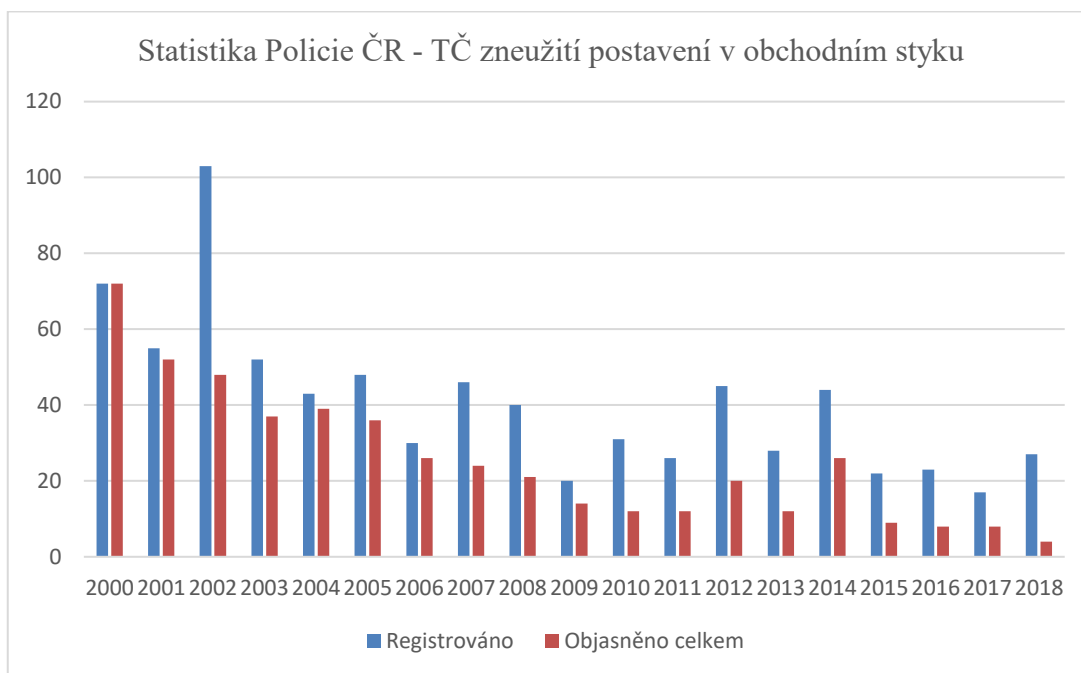
Ve statistikách vedených Policií ČR bohužel nedochází k dělení těchto dvou trestných činů, takže musíme vycházet ze souhrnných údajů, nicméně jak již uvedeno výše a rovněž dle Šámala, není příliš časté, aby se soudy zabývaly trestným činem zneužití informace v obchodním styku, takže můžeme přibližně vztáhnout statistiku přímo k trestnému činu dle ust. § 255a TZ.²¹⁶ Znepokojující je jednak klesající podíl objasněnosti a dále i fakt, že statistika nemusí být zcela vypovídající. Existuje zde totiž značná informační asymetrie mezi orgány činnými v trestním řízení a pachatelem, což vysvětluje částečně onu latentní kriminalitu, kdy nemusí být vůbec patrné bez bližšího prozkoumání účetních záznamů, že k trestné činnosti došlo. Jeden příklad za všechny, pokud pachatel využije svého postavení obchodního zástupce a tzv. „odláká“

²¹⁴ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 3. 2009, č. j. 3 T 8/2007-1818.

²¹⁵ MAREŠOVÁ, Alena, Resortní statistiky - základní zdroj informací o kriminalitě v České republice, str. 49.

²¹⁶ ŠÁMAL, Pavel, Aktuální otázky a judikatura k trestnému činu zneužívání informací v obchodním styku, str. 18.

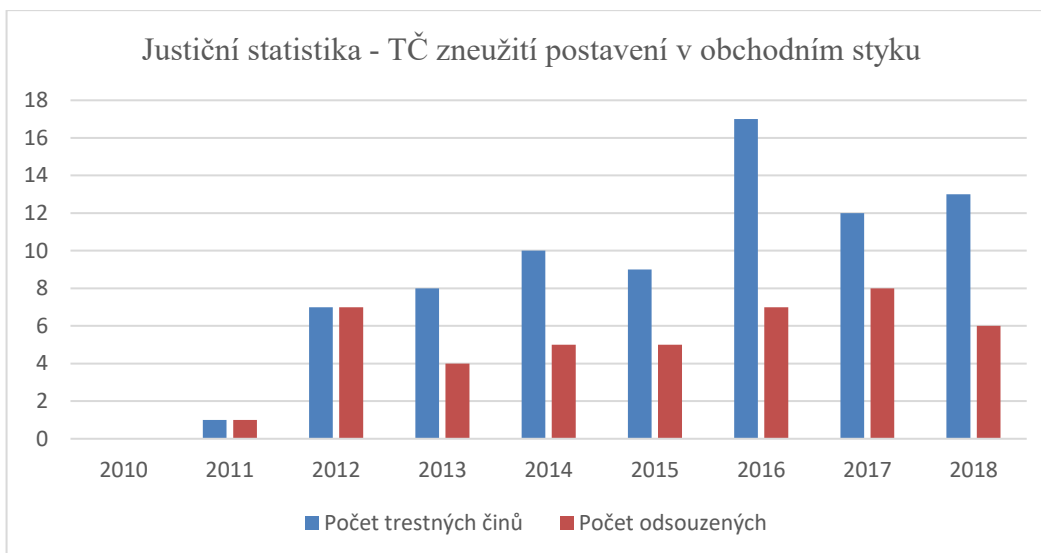
zákazníka společnosti, kterou zastupuje, ke společnosti, jejímž je jediným společníkem a členem statutárního orgánu, tak dojde zcela bezpochyby k naplnění skutkové podstaty trestného činu zneužití postavení v obchodním styku. Poškozená společnost se ale o tomto jednání obchodního zástupce nemusí vůbec dozvědět, a často to tak i bude, neboť by bylo nutné zkoumat veškerou korespondenci pachatele či učinit další kroky k odhalení tohoto škodlivého jednání.

Zdroj: Vlastní zpracování²¹⁷

Prostý fakt, že se nejedná o frekventovanou trestnou činnost řešenou soudním systémem, potvrzují i justiční statistiky. Na základě grafu uvedeného níže by se mohlo zdát, že došlo k rapidnímu nárůstu stíhané kriminality v této oblasti, ale musíme si uvědomit, že graf se vztahuje pouze k trestnímu zákoníku, který je účinný od 1. 1. 2010. V souvislosti s tím, že vyšetřování tohoto druhu kriminality zabere značné množství času, nelze dle mého dovodit, že by byl nastolen určitý pozitivní trend v potírání latentní kriminality.

²¹⁷ Statistické přehledy kriminality, dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

Zdroj: Vlastní zpracování²¹⁸

Co se týče úvah de lege ferenda o zlepšení odhalování této kriminality, situace je značně svízelná. Na jednu stranu by samozřejmě pomohl větší zájem o problematiku trestného činu zneužití postavení v obchodním styku jak ze strany odborné, tak především i laické veřejnosti, neboť si nejsem zcela jistý, jestli většina podnikatelského prostředí si je vědoma toho, že přebírat zaměstnavateli klienty či poškozovat obchodní společnost, která je zcela ovládána pachatelem, není aprobované jednání. Zde samozřejmě musíme brát v úvahu specifika jednoosobních společností.

Dalším řešením by bylo posílit personálně příslušné sbory Policie ČR, které se zabývají hospodářskou kriminalitou. Jedná se totiž, jak patrně z výše uvedeného, o oblast, kde není snadné dokazování a vůbec odhalování kriminality, proto jsou kladeny velmi vysoké požadavky na vyšetřující osoby.

Poslední úvahou a možným zefektivněním vymahatelnosti práva v této oblasti by mohlo být zaměřit se na úpadky obchodních společností, a vždy v souvislosti s úpadkem zkoumat, zda nedošlo i ke spáchání trestných činů zákazu zneužití postavení v obchodním styku či porušení povinnosti při správě cizího majetku. Pro situaci před samotným úpadkem je totiž typická snaha společníků či akcionářů o „zachránění“ aktiv úpadlivší společnosti, jejich účelovým převodem za nízkou úplatu či dokonce bezúplatně.

²¹⁸ Statistika a výkaznictví, dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

4.2 Obchodněprávní a trestněprávní zákaz konkurence

Samotná skutková podstata trestného činu dle ust. § 255a TZ nemá blanketní charakter. Toto je podrobováno kritice, neboť to klade značné nároky na samotné podnikatele, kteří musí při obchodních transakcích sledovat, zda postupují v souladu nejen s civilněprávními předpisy, ale navíc i s trestněprávními předpisy.²¹⁹

Liší se i samotný rozsah zákazu konkurence vymezeného v předpisech trestních a civilních, následkem čehož nelze shledávat trestní odpovědnost pachatele v případě, kdy sice poruší civilněprávní vymezení zákazu konkurence, ale vymezení trestněprávní neporuší.²²⁰ Provázaností civilní a trestní právní úpravy ve vztahu k subsidiaritě trestní represe se zabýval i Ústavní soud, zde však šlo o situaci trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru.²²¹ Ústavní soud zde dovedl, že: „*Za ústavně souladný lze z hlediska ustanovení čl. 36 odst. 1 a násl. Listiny označit jen takový aplikační postup soudu, který jasně a přesvědčivě vyloučí, že stíhané jednání, označené jako protiprávní svémoc, by např. nemohlo být v civilním řízení posouzeno jako výkon práva. Ústavní soud opakovaně upozorňuje na ústavní aspekty trestního práva jako prostředku „ultima ratio“.* Nicméně daný závěr je značně narušen faktem, že skutková podstata TČ dle ust. § 208 TZ má blanketní charakter, takže závěry z tohoto nálezu nelze dost dobře použít pro trestný čin zneužití postavení v obchodním styku.

V civilních předpisech je samotná úprava zákazu konkurence značně roztržštěná, kdy ji nalzáme v zákoníku práce,²²² dále v občanském zákoníku²²³ a samozřejmě i v zákoně o obchodních korporacích.²²⁴

Je hodno pozornosti, že dle odborné literatury je pro posouzení naplnění znaků zákazu konkurence nutné zkoumat materiální stránku věci, tj. nestačí pouhé formální porovnání oprávnění k výkonu té či oné podnikatelské činnosti.²²⁵ Toto je v přímém rozporu s rozhodovací praxí soudů ve věci trestněprávního zákazu konkurence ve vztahu ke zneužití postavení v obchodním styku.

Není to ale jediný případ, kdy civilisté píšící odbornou literaturu zastávají opačný názor než rozhodovací praxe soudů v trestních věcech. Příkladem je ust. § 432 OZ, tedy základní vymezení zákazu konkurence, kdy je dovozováno následující: „*Navíc ani nelze vyloučit, že*

²¹⁹ HERCZEG, Jiří, Trestní postih zneužívání postavení v obchodním styku, str. 362.

²²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1640/2005.

²²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. IV. ÚS 469/04.

²²² Ust. § 304 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

²²³ Ust. § 432 a § 2727 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²²⁴ Např. ust. § 109 a § 441 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

²²⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kolektiv, Zákon o obchodních korporacích, str. 269.

*dotčený zástupce nebude fakticky vůbec v konkurenčním postavení, i kdyby podnikal v oboru obchodního závodu. Na tyto případy by § 432 neměl být aplikovatelný.*²²⁶

Při přímém porovnání civilněprávní a trestněprávní úpravy se nabízí otázka, která z těchto úprav vlastně postihuje širší paletu konkurenčních vztahů. Na tuto otázku se nedá jednoznačně odpovědět, kdy na jednu stranu sice Teryngel říká, že trestní úprava se vztáhne na mnohem širší okruh vztahů, na druhou stranou by ale bylo chybou zapomínat na značně rozporuplný a možná až přepjatě formalistický výklad totožnosti předmětu podnikání soudů v trestním soudnictví, který při pouhé absenci formálního zápisu v obchodním rejstříku umožňuje uniknout trestní odpovědnosti.²²⁷ Daný stav není příliš šťastný, když se zásadní otázky v civilním právu vykládají v přímém rozporu s prakticky obdobnými otázkami v trestním soudnictví.

Možným východiskem by bylo jednak ztotožnit obě úpravy zákazu konkurence, což lze učinit drobnou úpravou znění ust. § 255a TZ, které by mohlo mít blanketní charakter. Prvou výhodou tohoto přístupu by byly jednoznačně nižší nároky na podnikatele, kteří by nemuseli mít obavu při postupu v souladu s občanským zákoníkem a zákonem o obchodních korporacích, že vlastně navzdory takovému postupu porušují zákon. Druhou výhodou je, že samotný zákaz konkurence se často řeší v civilním soudnictví, přesněji jeho porušení, proto by při blanketním charakteru trestněprávní úpravy bylo pro civilní soudy jednoduché při prokázání zákazu konkurence podat trestní oznámení. Tím by mohla poklesnout i latentní kriminalita v oblasti hospodářských trestných činů.

Dalo by se namítnout, že by tím ale vlastně došlo k paralýze možnosti stíhat ono nežádoucí jednání managementu, který tuneluje společnosti, protože by nemusela být splněna podmínka dle ust. § 432 OZ, tedy výkon činnosti, která spadá do obchodního závodu podnikatele. Tato obava je ale lichá, neboť pokud by zde nebyla totožnost či obdobnost předmětu činnosti, nelze ono jednání kriminalizovat ani dle „*protitunelářského paragrafu*“. V úvahu by připadala trestní odpovědnost dle trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku. Samozřejmě můžeme uvažovat i o takovém východisku, jakým je zrušit zcela požadavek na konkurenční vztah obou subjektů, ať už ve smyslu civilního, či trestního práva. V takovém případě bychom posuzovali pouze samotnou úkornost smluv, zcela bychom tím ale rezignovali na ochranu hospodářského prostředí a objektem by byla pouze ochrana majetku společnosti.

²²⁶ LASÁK, Jan, § 432, In: BÍLKOVÁ, Jana a kolektiv, Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), str. 1645.

²²⁷ TERYNGEL, Jiří, Trestní zákon s komentářem, dostupné z: <http://trestni.juristic.cz/484683/clanek/trz.html>.

4.3 Subsidiarita trestní represe ve věci uplatnění trestní odpovědnosti

Uplatnění trestní odpovědnosti je možné jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Tolik zákonné znění ust. § 12 odst. 2 TZ. Nabízí se otázka v souvislosti se soukromoprávním porušením zákazem konkurence, kdy často dojde jednáním pachatele současně jak k porušení soukromoprávních norem zakazujících konkurenci, tak i k naplnění skutkové podstaty trestného činu zneužití postavení v obchodním styku. Máme tedy přistoupit na myšlenku, že kriminalizovat ono jednání pachatele není žádoucí, neboť je dostačující ochrana společnosti soukromoprávními předpisy?

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí argumentuje, že skutečně by aplikace trestního práva v těchto případech měla být spíše ojedinělá, především v situacích, kdy není ochrana normami soukromoprávního práva dostatečná a intenzita škodlivého jednání je značná. Nejvyšší soud zde navazuje na argumentaci Ústavního soudu, kdy uzavírá prohlášením v obecné rovině: „*Princip subsidiarity trestní represe totiž vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, to znamená především tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní.*“²²⁸

Je tedy třeba poznamenat, že ono rozhodnutí bylo vydáno v době účinnosti starého trestního zákona, tedy v období materiálního pojetí trestného činu, zatímco v současném trestním zákoníku je již zastáváno formální pojetí trestného činu.²²⁹ To dle mého názoru na situaci nic nemění, obdobně totiž kupříkladu Kocina dovozuje, že zneužití postavení v obchodním styku je typickým občanskoprávním deliktem, a proto by měla být aplikace trestní odpovědnosti zcela výjimečná.²³⁰ Na těchto závěrem je zřejmé, že nedostatečná provázanost právní úpravy zákazu konkurence v soukromém a veřejném právu je skutečně nežádoucí a zasluhuje si větší pozornosti. Shodně dovozuje i komentářová literatura k ust. § 12 TZ: „*Zváží-li se tedy tato judikatura Ústavního soudu i Nejvyššího soudu, je možno uzavřít, že z uznávaného principu právního státu, jímž je chápání trestní represe jako prostředku ultima ratio, vyplývá, že ochrana právních statků má být v první řadě uplatňována prostředky práva občanského, obchodního či správního, a teprve tam, kde je taková ochrana neúčinná a kde porušení chráněných vztahů*

²²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 5 Tdo 278/2007.

²²⁹ HERDOVÁ, Eva, Co přináší nový trestní zákoník, dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinasi-novy-trestni-zakonik-55564.html>.

²³⁰ KOCINA, Jan, Nad některými otázkami zneužívání postavení v obchodním styku ve světle trestního zákoníku, str. 308.

*naplňuje znaky konkrétní skutkové podstaty trestného činu, je namístě uplatňovat trestní odpovědnost.*²³¹

Můžeme uvažovat o analogické aplikaci rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 1998, sp. zn. 3 Tz 76/98, kde soud dovodil, že sice výše způsobené škody není u trestného činu krádeže zákonným znakem (totožně není výše škody či prospěchu zákonným znakem ani u trestného činu zneužití postavení v obchodním styku, alespoň v základní skutkové podstatě), ale to nic nemění na tom, že se výši škody musí orgány činné v trestním řízení zabývat, neboť v bagatelních věcech nebude právě naplněna zásada materiálního pojetí trestného činu. Přestože právní řád tuto zásadu již nezastává, zásada *minima non curat praetor* přetrvává stále.²³²

Bohužel s ohledem na rozhodovací praxi soudů je možné sestavit jen negativní výčet rozhodnutí ve věci subsidiarity trestní represe, tedy přehled rozhodnutí, kdy nebylo shledáno adekvátním aplikovat tento hmotněprávní korektiv bezpráví. Jedná se kupříkladu o situaci, kdy byly úvěry zajištěny blankosměnkami opatřenými avalem druhé společnosti, ve které pachatel působil, což bylo bez jakéhokoliv ekonomického přínosu pro avala.²³³ Totožně i v případě přebírání klientů zaměstnavateli vlastní společností zaměstnanců, obdobně v případě obchodního zástupce a současně osoby samostatně výdělečně činné.^{234, 235}

4.4 Určitost a kritika samotné skutkové podstaty

„Ústavní soud také k samotné formulaci trestného činu podle § 128 odst. 2 trestního zákona (zneužívání informací v obchodním styku) uvádí, že táž není zcela v souladu s požadavky jasnosti a určitosti kladenými na vymezení co nejpřesněji definované skutkové podstaty...“. Tolik Ústavní soud k určitosti skutkové podstaty trestného činu zneužití postavení v obchodním styku.²³⁶ Ústavní soud se zabýval otázkou, zda nedochází ke kriminalizování běžného obchodního jednání a dovodil, že tomu tak skutečně může být, proto klade konkrétně tento trestný čin vyšší požadavky na orgány činné v trestním řízení při zjišťování, a především dokazování spáchání tohoto trestného činu.

Tento požadavek je akcentován i subsidiaritou trestní represe, jak rozvedeno v předešlé kapitole, kdy je třeba vždy posuzovat, zda nestačí uplatnění odpovědnosti pachatele dle norem soukromého práva, v tomto případě dle norem občanského a obchodního práva. *De lege ferenda*

²³¹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 111.

²³² ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), str. 114.

²³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 5 Tdo 360/2011.

²³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 5 Tdo 866/2011-71.

²³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 5 Tdo 506/2016.

²³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 2445/09.

se pro vyšší právní jistotu podnikatelů nabízí úprava skutkové podstaty, aby měla blanketní charakter. Toto by bylo i náležitým projevem zásady *ultima ratio* trestního práva, kdy v současné chvíli je možné, aby došlo k porušení zákazu konkurence dle trestního práva a nikoliv zároveň dle práva civilního. Další změny rozvádím v následujících podkapitolách, kdy je třeba hned na počátku vymezit, co od samotné právní úpravy očekáváme. Bez toho by nebyla žádná úprava a změna ku prospěchu věci.

Nejprve je třeba charakterizovat žádaný objekt trestného činu zneužití postavení v obchodním styku. Pokud vyjdeme ze současné systematiky, je zřejmé, že objektem je ochrana hospodářské soutěže, tj. rovnosti na trhu podnikatelů. Jak rozvedeno v části Právní zakotvení, v kapitole V., toto je podrobováno značné kritice, především od Pelikána, kdy druhým východiskem je připustit, že onen trestný čin je špatně systematicky zařazen a spíše patří mezi trestné činy proti majetku.²³⁷ Tím bychom dospěli k závěru, že ochrana se poskytuje samotnému majetku podnikatelů, nikoliv hospodářské soutěži jako celku. Jedná se o názor, který zastávám také, neboť jak samotná skutková podstata, tak i materiální prameny, svědčí o snaze ochránit majetek korporací, a ne rovnost na trhu.

Nejprve se tedy budu zabývat potřebnými změnami a úvahami *de lege ferenda* za účelem maximalizace efektivity posledně zmíněného objektu, tedy ochranou majetku samotných hospodářských subjektů. Pominu přitom fakt, že trestný čin by měl být systematicky zařazen spíše do hlavy V. TZ, nikoliv do hlavy VI.

4.5 Přípuštění jednočinného souběhu s trestným činem porušení povinnosti při správě cizího majetku

Jako první možnou problematickou otázkou vidím přípustnost souběhu s trestným činem porušení povinnosti při správě cizího majetku. Jak popsáno v části Právní zakotvení, v kapitole V., objekty těchto dvou trestných činů jsou prakticky totožné, navíc trestný čin zneužití postavení v obchodním styku kriminalizuje jen výšeč právního jednání, které lze kvalifikovat jako naplnění skutkové podstaty trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku, vyjma zcela specifických případů, kdy dojde ke způsobení pouze drobného úkoru. Navíc obsahuje i vyšší trestní sazbu odnětí svobody. *De lege ferenda* se tedy nabízí východisko přeřadit trestný čin zneužití postavení v obchodním styku do hlavy V. a zavést poměr speciality mezi těmito trestnými činy. Pozoruhodné na tomto případě je, že v rozhodovací praxi soudů se jen velmi vzácně objevuje právní kvalifikace, kde by byl dovozen souběh těchto dvou trestných

²³⁷ PELIKÁN, Robert, Trestní právo obchodní z pohledu komercialisty, str. 158.

činů, i když tomu dle platného práva a dosavadní rozhodovací praxe soudů nic nebrání. Jiné zařazení by podtrhlo zájem společnosti na ochraně společnosti před tzv. „tunelováním“, kdy by hrozil přísnější postih než u pouhého trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku.

Druhým bodem, který si zasluhuje pozornost je důraz na totožnost či obdobnost předmětů činností podnikatelů.

4.6 Důraz na totožnost či podobnost zápisu stejného předmětu činnosti

Nejčastěji kritizovanou částí skutkové podstaty u trestného činu zneužití postavení v obchodním styku je požadavek totožnosti či podobnosti předmětu činnosti obou subjektů. Nebývá ani tak kritizována samotná existence tohoto požadavku jako spíše jeho výklad, kdy judikatorně je opětovně dovozováno, že není podstatné, zda subjekty jsou v konkurenčním vztahu na trhu, byť zda dokonce vůbec v daném předmětu činnosti, který se prolíná, a je totožný či podobný, reálně podnikají.²³⁸ To, že se jedná o nepraktické řešení, především z toho pohledu, že pachatel se snadno vyhne trestní odpovědnosti změnou zápisu předmětů činnosti, dovozuje i odborná veřejnost, kupříkladu Kozel.²³⁹

De lege ferenda se nabízí úvaha, zda je vůbec nutné klást takový požadavek. Myslím, že nikoliv, neboť to vlastně jen napomáhá obcházení zákona, a sice se jedná o do jisté míry omezující požadavek, který zužuje šíři postižitelného jednání. Požadavek přitom nesouvisí přímo se samotným objektem trestného činu zneužití postavení v obchodním styku. Ať už ve formě ochrany majetku, kdy nelze pravděpodobně nijak dovodit, že by právě kriminalizace určitého výseku společností, tj. společností, které mají stejný či podobný předmět činnosti, pomohlo lépe ochránit majetek společnosti, než kriminalizace veškerého jednání na úkor této společnosti. Stejně tak u objektu ochrany hospodářské soutěže. Zde už by se tento požadavek jevil jako logičtější, ale jeho relevance je dramaticky snižována rozhodovací praxí, které vůbec nepožaduje, aby subjekty byly v konkurenčním vztahu, či vůbec v daných předmětech činností reálně podnikali. Pokud by nicméně došlo ke změně rozhodovací praxe, zkoumal by se skutečný konkurenční vztah společností, pak by daný omezující požadavek mohl lépe chránit konkurenční prostředí.

²³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 5 Tdo 764/2009.

²³⁹ KOZEL, Roman, Analýza příčin nízké vymahatelnosti pohledávek, str. 343.

4.7 Ochrana hospodářské soutěže

Pokud bychom přistoupili na myšlenku, že skutečně objektem trestného činu zneužití postavení v obchodním styku je ochrana hospodářské soutěže a rovnost šancí hospodářských subjektů, ihned se nabízí otázka, proč není posuzován reálný konkurenční vztah subjektů? Na jednu stranu je dovozováno, že právě to je účelem tohoto trestného činu, ale na druhou stranu není pro aplikaci trestní odpovědnosti nutné uvažovat o zkoumání skutečného konkurenčního vztahu subjektu, který má ze škodlivého jednání prospěch a subjektu, k jehož tíži je ono škodlivé jednání.²⁴⁰

Za stávající situace není tedy trestný čin zneužití postavení v obchodním styku způsobilý objekt v podobě ochrany hospodářské soutěže efektivně chránit. To by mohlo být první změnou, která se však nemusí projevit v rovině normativní, nýbrž spíše v rovině rozhodovací.

Další změnou v této oblasti by měla být úvaha o jednoosobních společnostech, kdy u tohoto druhu společností je zcela typické, že společník vzájemně přeposílá finanční prostředky mezi jednotlivými společnostmi, jejichž je jediným společníkem, a to bez jakéhokoliv právního titulu. Soudní praxe se s touto otázkou vypořádala v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1482/2016. Nejvyšší soud argumentuje tím, že není důvod kriminalizovat jednání, kterým vlastně samotný pachatel způsobuje škodu sám sobě. Toto vyjádření je nepřesné, neboť způsobuje primárně škodu společností, které ovládá. Při použití této argumentace ale mimoděk přistupujeme na myšlenku, že smyslem trestného činu zneužití postavení v obchodním styku je ochrana majetku, protože kdyby šlo o ochranu rovnosti na trhu, pak nezáleží na tom, zda způsobuje pachatel zprostředkovaně škodu sám sobě či nikoliv. V rámci zachování objektu ochrany hospodářské soutěže by měla být trestní odpovědnost v tomto a typově obdobných případech vyloučena vhodnou aplikací subsidiarity trestní represe dle ust. § 12 odst. 2 TZ, a nikoliv s poukazem na způsobování škody „sám sobě“.

Pro větší míru určitosti bych rád zmínil poslední navrhovanou změnu, a tou je vyjasnění oné výhody či prospěchu, neboť jak uvádí i Pelikán, při pouhém jazykovém výkladu bychom dospěli k závěru, že trestné je i takové jednání, kdy osoba, která je zároveň společníkem a jednatelem ve dvou společnostech s ručením omezeným, podá za jednu společnost přihlášku do výběrového řízení a toto následně i vyhraje, logicky oním popudem ve formě podání přihlášky či dále uzavření smlouvy o dodávce prací či služeb poškodí onu druhou společnost, za kterou se výběrového řízení, z jakéhokoliv důvodu, účastnit nebude.²⁴¹ Jednalo by se tedy o značně absurdní výklad, nicméně jsem toho názoru, že by v samotné skutkové podstatě měla být

²⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 5 Tdo 764/2009.

²⁴¹ PELIKÁN, Robert, Trestní právo obchodní z pohledu komercialisty, str. 159.

zakotvena ona neoprávněnost prospěchu či výhody místo pouhého prospěchu či výhody. Toto se vztahuje i na situaci rozvedenou v podkapitolách výše, tedy na situaci uvažující objekt ve formě ochrany majetku společnosti.

S tím souvisí i poslední myšlenka ve vztahu ke skutkové podstatě, a sice zohlednění speciálních právních předpisů. Po zevrubném rozboru problematiky koncernového práva je zřejmé, že se jedná o úpravu speciální ve vztahu k tomuto trestnému činu, ale pro větší přehlednost a jistotu by bylo vhodné doplnit do skutkové podstaty slova: „*nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak*“.

4.8 Evidence skutečných majitelů a zpráva o vztazích

Evidence skutečných majitelů zakotvená novelizací zákonem č. 368/2016 Sb. do zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, má za cíl zlepšit průhlednost vlastnických struktur právnických osob. Můžeme ale uvažovat i tak, že díky této evidenci dojde ke snížení latentní kriminality a lepší objasněnosti trestného činu zneužití postavení v obchodním styku? Myslím, že samotná právní úprava má pouze omezený potenciál odstranit tyto problémy. Hlavní důvod je ten, že díky evidenci skutečných majitelů bude pro orgány činné v trestním řízení snazší odhalit skutečné ovládající osoby, připustíme-li tedy, že tyto osoby samy sebe do evidence zanesou navzdory tomu, že dosud nehrozí žádné sankce za nesplnění této povinnosti. Jenže mám za to, že u trestného činu dle ust. § 255a TZ není hlavním nedostatkem neschopnost zjistit, jaké osoby stojí v pozadí transakcí, ale spíše tuto kriminalitu vůbec zaregistrovat. Proto bych řekl, že díky této evidenci bude možná snazší správněji kvalifikovat registrovanou kriminalitu, ale pro samotné odhalování kriminality přínos nebude velký.

Totožné závěry můžeme dovodit i u zprávy o vztazích dle ust. § 82 ZOK. Jedná se vlastně o velmi podobnou situaci, samotná zpráva bude bezpochyby užitečná při dokazování a kvalifikaci, ale pro zjišťování kriminality je přínos méně zásadní. Na druhou stranu z důvodu, že evidence skutečných majitelů není veřejná, zatímco zpráva o vztazích ano, můžeme, s jistým optimismem, dojít k závěru, že díky kontrole ať už veřejnosti, či hlavně osob, které jsou v právnické osobě určitým způsobem zainteresovány, třeba drobnými akcionáři či zaměstnanci, dojde ve zvýšené míře ke zjišťování podezřelých transakcí ústící v podávání relevantních trestních oznámení.

Závěr

Je trestný čin zneužití postavení v obchodním styku způsobilý poskytovat náležitou ochranu rovnému hospodářskému prostředí či majetku společnosti? Cílem této práce bylo odpovědět na tuto hlavní otázku, ve světle výše uvedeného je ale odpověď záporná. U tohoto trestného činu došlo k situaci, kdy jako reakce na závažné škodlivé jednání bylo značně uspěcháno jeho přijetí a nabytí účinnosti k 1. 1. 1992 s tím, že většina výkladových a aplikačních potíží plyne už ze samotného faktu, že trestný čin byl přijímán výslovně za účelem zabránit škodlivému jednání managementu státních společností. Převládající názor současné soudní praxe je ale takový, že objektem je ochrana hospodářského prostředí. Zákonodárce by měl proto autoritativně vyřešit tuto stěžejní otázku, a tedy i vyjasnit, zda bude tento trestný čin sloužit jako doplnění ochrany trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku nebo zda bude sloužit k ochraně hospodářského prostředí a bude tedy zbaven omezujících podmínek jako je formalistický výklad totožného či obdobného předmětu činnosti.

Musíme si uvědomit, že smyslem trestního práva je poskytovat ochranu ultima ratio, tedy postihovat to nejzávažnější jednání, které nemůže být efektivně vyřešeno normami jiných právních odvětví. Proto si zaslouží pozornost náležité provázání skutkové podstaty trestného činu zneužití postavení v obchodním styku s civilněprávními normami, jakými jsou normy upravující zákaz konkurence či koncernové právo. Jen těžko totiž můžeme obhajovat smysl trestního práva jako nejzazšího prostředku ochrany společenských vztahů, když v případě zákazu konkurence může dojít k porušení zákazu konkurence pouze dle trestněprávního vymezení a nikoli dle toho civilněprávního.

Přizpůsobení tohoto trestného činu aktuálním poměrům vidím jako nutnost, neboť v opačném případě by se z tohoto trestného činu mohl stát pouze velmi zřídka či vůbec nestíhaný trestný čin jako je tomu na Slovensku. I v tomto případě by samozřejmě zůstal zachován aspekt generální prevence, nicméně jak naznačeno výše, je odhadováno, že se jedná o vcelku častý trestný čin co do latentní kriminality. Proto by měl být kladen důraz na efektivní potírání hospodářské kriminality, neboť ta má mnohdy neblahé důsledky pro celou ekonomiku země a samotné poškození, kterými jsou i zaměstnanci či věřitelé zkrachovalých společností.

Seznam zkratek

DPH	daň z přidané hodnoty ve smyslu zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná ve smyslu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Starý občanský zákoník	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
Starý trestní zákon	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
TČ	trestný čin
Trestný zákon či slovenský trestní zákon	zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon
TZ či trestní zákoník	zákon č. 40/2019 Sb., trestní zákoník
ZOK či zákon o obchodních korporacích	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích
Obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
Rejstříkový zákon	zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
Živnostenský zákon či zákon o živnostenském podnikání	zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání
Zákon o advokacii	zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
Zákon o notářích	zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti
Zákon o tlumočnících a soudních znalcích	zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících
Zákoník práce	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
Zákon o dani z příjmu	zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

ARMSTRONG, Michael. *Řízení lidských zdrojů: nejnovější trendy a postupy*: 10. vydání. 7. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2007. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-247-1407-3.

CRHA, Lumír. Mlčenlivost proti oznamovací povinnosti – k výkladu § 8 TrŘ a k oznamovací povinnosti Komise pro cenné papíry. *Právní rozhledy*. 1999, č. 2, s. 53 – 59.

ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016. ISBN 978-80-7273-177-0.

ČENTÉŠ, Jozef. Komentár k § 265. *Komentár k Trestnému zákonu č. 300/2005 Z. z. (s účinnosťou k 1. januáru 2018)*. Bratislava: Eurokodex, 2018, s. 565. ISBN 978-80-8155-076-8.

DOLENSKÝ, Adolf. Novelizace trestního zákona 1991. *Bulletin advokacie*. 1992, 1992(2), 5-15.

FILIP, Václav. Právní úprava transakcí s konfliktem zájmů. *Právní rozhledy*. 2008, č. 10, s. 347 – 356.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1.

HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

HERCZEG, Jiří. Trestní postih zneužívání postavení v obchodním styku. *Trestněprávní revue*. 2006, č. 12, s. 361 – 364.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3.

KOCINA, Jan. Nad některými otázkami zneužívání postavení v obchodním styku ve světle trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 10, s. 305-308.

KOCINA, Jan. Zákaz konkurence a důsledky jeho porušení. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10, s. 15 – 26.

KOUDELKA, Zdeněk. Co je cizí majetek?. *Trestněprávní revue*. 2018, č. 11-12, s. 257-259.

KOZEL, Roman. Analýza příčin nízké vymahatelnosti pohledávek. *Právní rozhledy*. 2003, č. 7, s. 343 – 346.

KOZEL, Roman. Je ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku záhadné?. *Právní rozhledy*. 2004, č. 1, s. 27 – 31.

KOZEL, Roman. K některým otázkám uplatňování zákona o konkursu a vyrovnání v praxi. *Právní rozhledy*. 2003, č. 4, s. 174 – 178.

KURILOVSKÁ, Lucia a Marek KORDÍK. TRESTNÁ ZODPOVEDNOSŤ INSIDER – TRADINGU A JEHO SANKCIONOVANIE. *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov zo 6. ročníka interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018, s. 87-96. ISBN 978-80-8054-765-3.

- LAMOŠOVÁ, Barbora. TRESTNOPRÁVNE (HMOTNOPRÁVNE) NÁSTROJE OCHRANY INFORMÁCIÍ. *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov zo 6. ročníka interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018, s. 97-106. ISBN 978-80-8054-765-3.*
- LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8.*
- LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0.*
- LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.*
- LISSE, Luděk. Know-how v českém právním řádu. *Právní rozhledy. 2003, č. 10, s. 503 – 507.*
- MAREŠOVÁ, Alena. *Resortní statistiky – základní zdroj informací o kriminalitě v České republice. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-110-3.*
- NETT, Alexander, ed. *Nové jevy v hospodářské kriminalitě: sborník z mezinárodní konference konané na Právnické fakultě MU v Brně v únoru 2005. 8., přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3831-4.*
- PELIKÁN, Robert. Trestní právo obchodní z pohledu komercialisty. *Sborník Karlovarské právnické dny. 2012, č. 20, s. 155-167.*
- PROUZA, Daniel. *Trestní zákoník s judikaturou: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice zákonů s judikaturou. ISBN 978-80-7400-187-1.*
- PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. Vybrané problémy dokazování trestné činnosti v bankovním sektoru a na kapitálovém trhu. *Bulletin advokacie. 2000, č. 6-7, s. 25-50.*
- PÚRY, František. Možnosti a výhledy trestněprávní ochrany podnikatelských vztahů ustanoveními o trestných činech proti majetku. *Právní rozhledy. 2000, č. 9, s. 377 – 385.*
- PÚRY, František. Trestní odpovědnost související s některými zajišťovacími instituty v obchodněprávních a občanskoprávních vztazích. *Právní rozhledy. 2007, č. 19, s. 700 – 707.*
- RYCHLÝ, Tomáš. Záhady ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku. *Právní rozhledy. 2003, č. 10, s. 512 – 517.*
- SAMAŠ, O., STIFFEL, H., TOMAN, P. *Trestný zákon. Stručný komentář. Bratislava: Iura Edition, 2006, ISBN 8080870781, s. 884.*
- ŠÁMAL, Pavel, František PÚRY a Stanislav RIZMAN. *Trestní zákon: komentář. 6., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. Komentované zákony (C.H. Beck). ISBN 80-717-9896-7.*
- ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7.*
- ŠÁMAL, Pavel. Aktuální otázky a judikatura k trestnému činu zneužívání informací v obchodním styku. *Bulletin advokacie. 2008, č. 1-2, s. 17-25.*
- ŠÁMAL, Pavel. *Osnova trestního zákoníku 2004-2006. V Praze: C.H. Beck, 2006. Student (Leges). ISBN 80-717-9527-5.*

ŠÁMAL, Pavel. Trestání v oblasti hospodářských trestných činů z hlediska jeho účelu a smyslu podle zákona včetně obecných principů a zásady subsidiarity trestní represe. *Sborník Karlovarské právnické dny*. 2012, č. 20, s. 246-268.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-109-3.

ŠÁMAL, Pavel. Výběr ze soudních rozhodnutí z oblasti trestněprávní. *Soudní rozhledy*. 2002, č. 9, s. 337 – 339.

ŠAMKO, Peter. *Trestný čin podvodu: Komentár s judikatúrou*. Bratislava: Iura Edition, 2011. ISBN 978-80-8078-553-6.

ŠELLENG, Dalibor. Trestní odpovědnost právnických osob začleněných do koncernu – 2. část. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 5, s. 35-38

ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Obchodní zákoník: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 1994. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-354-7.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4.

TERYNGEL, Jiří. K výkladu některých znaků skutkové podstaty zneužívání informací v obchodním styku – sebeobchodování. *Trestní právo: Odborný časopis pro trestní právo a obory související*. 2005, 2005(12), 3-7.

TERYNGEL, Jiří. Koncern, ovládací smlouva a úkor ve smyslu trestního zákona. *Právo a podnikání: Odborný časopis pro obchodní a finanční právo*. 2002, 2002(3), 14-18.

Úřad vlády: *Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník*, č. 40/2009 Dz.

Vláda Slovenskej republiky: *Dôvodová správa k zákonu č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon*.

Vláda: *Důvodová zpráva k zákonu č. 204/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony*, č. 204/2017 Dz.

Vláda: *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, č. 89/2012 Dz.

ZÁHORA, Jozef. Zavádzanie trestnej zodpovednosti za zneužívanie finančného trhu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2017, č. 2, s. 209-218.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

FELIX, Roman a André VOJTEK. Návrh nového občanského zákoníku v kontextu 21. století. In: *Epravo.cz* [online]. 15.7.2011 [cit. 2020-01-24]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku-v-kontextu-21-stoleti-74841.html>

HERDOVÁ, Eva. Co přináší nový trestní zákoník In: *Epravo.cz* [online]. 2009, 25. 2. 2009 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinasi-novy-trestni-zakonik-55564.html>.

JANOŠEK, Vladimír. Tabu souběhu funkcí je ta tam... In: *Epravo.cz* [online]. In: .: 2018, 27. 4. 2018 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/tabu-soubehu-funkci-je-ta-tam-107491.html>.

Legal System In: *Supreme Court Republic of Cyprus* [online]. [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLLegSystem_en/DMLLegSystem_en?OpenDocument.

LOJSCHOVÁ, Adriana. Kapitálový trh na Slovensku In: *Národná banka Slovenska* [online]. 2016, 14-17 [cit. 2019-06-13]. Dostupné z: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2016/02-2016/biatec_02_2016_Lojschova.pdf.

Member State law - England and Wales In: *European-justice* [online]. 23. 10. 2019 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-EW-lv.do?clang=en.

Member State law - Ireland In: *European-justice* [online]. 23. 10. 2019 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-IE-lv.do?clang=en.

PARAGRAF O TUNELOVÁNÍ PODLE ADVOKÁTŮ NENÍ TŘEBA In: *Česká advokátní komora* [online]. [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=924>.

Podnět poslanců Federálního shromáždění ČSFR: 1152 In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. In: Praha, 1991 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t1152_00.htm.

Statistické přehledy kriminality [online]. In: *Policie České republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2008 [online]. In: *Policie České republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2008.aspx>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2009 [online]. In: *Policie České republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2009.aspx>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2010 [online]. In: *Policie České republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2010.aspx>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2011 [online]. In: *Policie České republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2011.aspx>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2012 [online]. In: *Policie České republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2013 [online]. In: *Policie České republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2013.aspx>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2014 [online]. In: *Policie České republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2014.aspx>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2015 [online]. In: *Policie České republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2015.aspx>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2016 [online]. In: *Policie České republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistiky-kriminalita-statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2016.aspx>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2017 [online]. In: *Policie České republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2017.aspx>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2018 [online]. In: *Policie České republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

Statistika a výkaznictví [online]. In: *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticke-listu.html>.

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2009 [online]. In: *Polícia Slovenskej republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-za-rok-2009>.

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2010 [online]. In: *Polícia Slovenskej republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-za-rok-2010>.

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2011 [online]. In: *Polícia Slovenskej republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-za-rok-2011>.

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2012 [online]. In: *Polícia Slovenskej republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-za-rok-2012>.

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2013 [online]. In: *Polícia Slovenskej republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: https://www.minv.sk/?statistika_kriminality_v_slovenskej_republike_za_rok_2013.

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2014 [online]. In: *Polícia Slovenskej republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: https://www.minv.sk/?kriminalita_2014_xml.

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2015 [online]. In: *Polícia Slovenskej republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-za-rok-2015>.

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2016 [online]. In: *Polícia Slovenskej republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-za-rok-2016>.

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2017 [online]. In: *Polícia Slovenskej republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: https://www.minv.sk/?Statistika_kriminality_v_SR_za_rok_2017.

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2018 [online]. In: *Polícia Slovenskej republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: https://www.minv.sk/?statistika_kriminality_2018.

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za roky 1997 až 2008 [online]. In: *Polícia Slovenskej republiky* [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-kopia-3>.

TERYNGEL, Jiří. Trestní zákon s komentářem: K § 128. In: *JURISTIC* [online]. 5.1.2004 [cit. 2020-01-24]. Dostupné z: <http://trestni.juristic.cz/484683/clanek/trz.html>.

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 557/1991 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online] 17.10.1991 [cit. 2019-06-13]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t1002_02.htm.

Vládní návrh č. 1002: Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky 1991 In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2019-06-13]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t1002_01.htm.

Which law will apply? - Malta In: *European-justice* [online]. [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_which_law_will_apply-340-mt-en.do?member=1.

3. Seznam použitých právních předpisů

Act C of 2012 on the Criminal Code, promulgated on 13 July 2012, Hungary.

Act of 6 June 1997, The Penal Code, Poland.

Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch – StGB), StF: BGBl. Nr. 60/1974.

Code Pénal en Vigueur Dans Le Grand-Duché De Luxembourg, 10 Juillet 2016.

Convention on Insider Trading [online]. In: *Council of Europe Portal*, 1989, ETS No. 130 [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007b0d5>.

Criminal Code No VIII-1968 of the Republic of Lithuania.

Criminal Code of the Kingdom of Belgium, 1867, as of 2018.

Criminal Code of the Republic of Slovenia (KZ-1).

Criminal Code, class: 011-01/11-01/186, No.: 71-05-03/1-11-2 of Croatia.

Criminal Code, Publication State Gazette No. 26/02.04.1968, in force as of 01.05.1968.

French Criminal Code (Code pénal), version effective June 14, 2019.

Latvijas Vēstnesis, 199/200 (1260/1261), 08.07.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 15, 04.08.1998.

Law #286 of 17 July 2009 of the Criminal Code.

Lei n.º 83/2015 de 5 de agosto, alteração ao Código Penal.

Number 14 of 1997, Criminal Law of Ireland.

Organic Act 10/1995, dated 23rd November, on the Criminal Code, Official State Gazette number 281 od 24th November 1995.

Penal Code passed on 06.06.2001, RT I 2001, 61, 364, of Estonia.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/57/EU ze dne 16. dubna 2014 o trestních sankcích za zneužívání trhu (směrnice o zneužívání trhu), 32014L0057.

Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 22. März 2019 (BGBl. I S. 350) geändert worden ist.

The Criminal Code of Finland, 39/1889.

The Criminal Code Order No. 909 of September 27, 2005, of Denmark.

The Greek Penal Code, Law 1492 of 1950 in conjunction with Presidential Decree 283 of 1985 as of 28 February 2017.

The Swedish Penal Code (1962:700).

Zákon č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Zákon č. 140/1961 Z.z., trestný zákon.

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů.

Zákon č. 311/2001 Z. z., zákonník práce.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti.

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce.

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

4. Seznam použité judikatury

Bezirksgericht Bülach, 4. 6. 2007, i. S. Bruggisser, E. 4. 3. 4, cit. podle M. Schubarth.

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 2227/10.

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 2445/09.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. IV. ÚS 469/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. III. ÚS 3900/12-2.

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 3 To 148/98.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. 40 T 4/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 1998, sp. zn. 3 Tz 76/98.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 31 Cdo 4831/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2001, sp. zn. 11 Tz 276/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 2/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2002, sp. zn. 4 Tz 24/2002.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. 9 Afs 20/2010-74.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. 9 Afs 21/2010-84.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 11. 2008, sp. zn. 6 As 1/2008-48.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 6. 1998, sp. zn. 3 To 289/98.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 4 To 597/2002.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. 40 T 2/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1475/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 5 Tdo 268/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 5 Tdo 136/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 5 Tdo 592/2013-61.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 290/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1482/2016-I.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2014, sp. zn. 5 Tdo 709/2014-37.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1454/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1640/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 5 Tdo 332/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 5 Tdo 861/2012-72.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2014, sp. zn. 5 Tdo 1374/2013-40.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1549/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 5 Tdo 916/2013-77.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 5 Tdo 278/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 5 Tdo 1375/2013-40.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 5 Tdo 606/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. 5 Tdo 5/2016-57.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1635/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 7 Tdo 1428/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 5 Tdo 360/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 5 Tdo 113/2013-I.-79.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 5 Tdo 575/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. 5 Tdo 689/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 Tdo 355/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. 8 Tdo 972/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 5 Tdo 361/2011.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 5 Tdo 317/2010.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 5 Tdo 506/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 5 Tdo 764/2009.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 5 Tdo 866/2011-71.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 2. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1568/2006.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 5 Tdo 897/2014-42.

5. Seznam ostatních zdrojů

Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník: Osnova občanského zákoníka 1937. Praha: Národní shromáždění republiky Československé, 1937.

Trestný čin zneužití postavení v obchodním styku (§ 255a trestního zákoníku)

Abstrakt

Cílem této práce je poskytnout kompletní rozbor trestného činu zneužití postavení v obchodním styku, upozornit na relevantní judikaturu, poskytnout odpovědi na výkladové a aplikační problémy a uvést zásadní myšlenky de lege ferenda za účelem zlepšení efektivity ochrany společnosti před nežádoucím jednáním managementu a dalších osob páchajících tuto hospodářskou kriminalitu. Práce zahrnuje rovněž komparatistiku se slovenskou právní úpravou a zahrnuje nezbytné statistické údaje pro řádné zhodnocení uplatňování trestní odpovědnosti u tohoto trestného činu ve vztahu k míře latentní kriminality. Navzdory závažnosti hospodářské kriminality a množství jejích obětí, ať už těch ve smyslu práva či i faktických obětí, jakými jsou kupříkladu zaměstnanci zkrachovalých společností, se kupodivu tomuto trestnému činu nevěnuje odbornou veřejností příliš pozornosti, proto je dalším neméně důležitým cílem práce na tento fakt upozornit a apelovat na zákonodárce, aby napravit skutkovou podstatu, která již téměř 20 let neprodělala žádnou zásadnější změnu, i když samozřejmě dnešní společenské prostředí je značně odlišné od toho bezprostředně porevolučního. V průběhu práce se snažím upozornit na výkladovou praxi všech aspektů samotné skutkové podstaty, dále je kladen důraz na hlavní nedostatky právní úpravy, jakými jsou nedostatečná reflexe koncernového práva a obecně soukromého práva, například institutu zákazu konkurence, do skutkové podstaty. Je položena stěžejní otázka, jaký je smysl celého trestného činu, když není vyjasněna jedna z nejzásadnějších otázek, a to je objekt tohoto trestného činu. Závěr se věnuje úvahám de lege ferenda o úpravě skutkové podstaty pro jednotlivé dva v úvahu připadající objekty tohoto trestného činu a jsou předkládány úvahy, zda má tento trestný čin vůbec v právním řádu dosud své místo, a zda se již nestal pouhým reliktem dob dávno uplynulých.

Klíčová slova: zneužití postavení; obchodní styk; hospodářská kriminalita

Criminal Offence of Abuse of Business Position (Section 255a of the Criminal Code)

Abstract

The aim of this thesis is to provide the reader with a complete analysis of the abusive conduct in business relations, to draw attention to relevant case law, to provide answers to interpretative and application problems and to introduce *de lege ferenda* ideas in order to improve the effectiveness of the company's protection against undesirable behaviour of management and other persons committing this economic crime. The thesis also includes comparative studies with the Slovak legislation and includes the necessary statistical data for proper evaluation of the use of criminal liability for this crime in relation to the latent crime rate. Despite the seriousness of economic crime and the amount of its victims, whether in terms of law or factual victims, such as employees of failed companies, the professional public do not pay much attention to this crime, so another equally important goal of this work is to draw attention to this fact and to appeal to the legislator to rectify the facts, which for almost 20 years has not undergone any major change, although, of course, today's social environment is significantly different from that immediately post-revolutionary. In the course of the work, the reader is drawn to the explanatory practice of all aspects of the merits itself, further emphasis is placed on the main deficiencies of the legal regulation, such as insufficient reflection of the group law and general private law, for example, the prohibition of competition, into the facts. Furthermore, the central question is what the meaning of the whole crime is when one of the most fundamental issues is not clarified, and that is the object of this crime. The conclusion is devoted to *de lege ferenda* reflections on the modification of the facts for the two possible objects of this offense, and considerations are made as to whether this offense still has its place in the legal system and whether it has become a mere relic of times gone by.

Keywords: abuse of business position; business relations; economic crime